

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

Κακοποίηση παιδιών και νοσηλευτική παρέμβαση- ενδοοικογενειακή βία.

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: Κ. ΗΓΟΥΜΕΝΙΔΗΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΛΙΑΓΚΑ ΜΑΡΙΑ

ΚΩΤΣΗ ΒΙΟΛΕΤΤΑ

ΠΑΤΡΑ 2015

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η εκπόνηση αυτής της πτυχιακής εργασίας έγινε στα πλαίσια της ολοκλήρωσης του κύκλου σπουδών μας στο Ανώτατο Τεχνολογικό Ίδρυμα Δυτικής Ελλάδος και συγκεκριμένα στο τμήμα Νοσηλευτικής. Στο σημείο αυτό θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τις οικογένειες μας για το ανυπολόγιστο ηθικό κόστος, την στήριξη οικονομική, ψυχολογική και ηθική μέσα στους χαλεπούς καιρούς που βιώνει η κοινωνία μας, με σκοπό να προσφέρουν τα μέγιστα για την ολοκλήρωση των σπουδών μας. Οι γονείς και τα αδέρφια μας, αποτέλεσαν τη δύναμη για συνεχίσουμε παρά τις δυσκολίες που κατά καιρούς ξεπρόβαλαν καθ' όλη τη διάρκεια της φοίτησης. Είναι το ελάχιστο που θα μπορούσαμε να διατυπώσουμε μέσα σε λίγες γραμμές για την απεριόριστη αγάπη και ευγνωμοσύνη που νιώθουμε, με την ελπίδα αυτό το πτυχίο να αποτελέσει λόγος χαράς και ανταμοιβής στους κόπους τους.

Τέλος, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε όλους τους καθηγητές που μας στήριξαν κατά τη διάρκεια των σπουδών μας αλλά σε μεγαλύτερο βαθμό τον εισηγητή μας στην πτυχιακή εργασία τον κ. Ηγουμενίδη, ο οποίος μας έδωσε τις κατευθυντήριες γραμμές για την επιτυχή ολοκλήρωση της διατριβής μας.

Με σεβασμό κα εκτίμηση,

Λιάγκα Μαρία

Κώτση Βιολέττα

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

Περιεχόμενα

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	1
ΠΡΟΛΟΓΟΣ (Αντί προλόγου 8 ιστορίες κακοποιημένων παιδιών με στοιχεία από το Χαμόγελο του παιδιού)	5
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ	12
1.1 ΣΚΟΠΟΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΤΗΣ ΒΙΑΣ	12
1.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ	14
1.3 ΑΠΟ ΤΗ ΒΙΑ ΠΡΟΚΥΠΤΕΙ ΜΟΝΟ ΒΙΑ	17
1.4 ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΔΙΑΣΑΦΗΝΙΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ	18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ	20
2.1 Η ΒΙΑ ΣΕ ΣΥΝΑΡΤΗΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ	20
2.2 ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΒΙΑΣ	21
2.2.1 ΕΠΙΘΕΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ	21
2.2.2 ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΚΤΗΤΗΣ ΑΔΥΝΑΜΙΑΣ	23
2.2.3 Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΜΑΘΗΣΗΣ	24
2.3 ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΒΙΑ	25
2.3.1 ΜΟΝΤΕΛΟ ΓΟΝΙΩΝ ΠΟΥ ΚΑΚΟΠΟΙΟΥΝ	27
2.3.2 ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ	28
2.4 ΜΕΘΟΔΟΙ ΕΚΦΡΑΣΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ	29
2.5 ΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ	30
2.6 ΟΙ ΘΥΤΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΘΥΜΑΤΑ (ΚΥΡΙΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ)	31
2.7 ΣΥΜΠΤΩΜΑΤΟΛΟΓΙΑ ΠΑΙΔΙΩΝ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΚΑΚΟΠΟΙΗΘΕΙ	32
2.8 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ	37
3.1 ΠΑΡΑΜΕΛΗΣΗ-ΑΔΙΑΦΟΡΙΑ	37
3.2 ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ	37
3.3 ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ	38
3.4 ΣΥΝΑΣΘΗΜΑΤΙΚΗ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ	39
3.4.1 ΓΝΩΣΤΟΤΕΡΟΙ ΤΥΠΟΙ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗΣ- ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ	42
3.5 ΠΑΙΔΙΚΗ ΠΟΡΝΟΓΡΑΦΙΑ	43
3.6 ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ	44
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ	49
4.1 ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΕΜΒΡΥΟΥ	49
4.3 ΣΥΝΔΡΟΜΟ ΜΙΝΧΑΟΥΖΕΝ	51
4.4 ΣΥΝΔΡΟΜΟ ΤΟΥ ΑΜΕΤΟΧΟΥ ΘΕΑΤΗ	52

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

4.5 ΣΧΟΛΙΚΟΣ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΣ (ΜΟΡΦΕΣ)	53
4.5.1 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ	54
4.5.2 ΣΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	56
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ.....	59
5.1 ΠΡΟΛΗΨΗ	59
5.1.1 ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΠΡΟΛΗΨΗ	59
5.1.2 ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΠΡΟΛΗΨΗ.....	59
5.1.3 ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΠΡΟΛΗΨΗ	60
5.2 ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	60
5.2.1 Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ	60
5.2.2 Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ	64
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ	67
6.1 ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΔΙΕΡΓΑΣΙΑ	67
6.2 ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ	69
6.3 ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ	70
6.4 ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ:ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ	71
6.5 ΟΔΗΓΟΣ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ ΑΡΡΩΣΤΟΥ	72
6.6 ΚΛΙΜΑΚΑ ΜΑΣLOW	76
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ.....	79
7.1 ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	79
7.2 ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ.....	82
7.3 ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	83
7.4 ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΗ ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΕΓΚΕΦΑΛΟΥ ΕΞΑΙΤΙΑΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ	84
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	88
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	89
ABSTRACT	90
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	92
ΧΡΗΣΙΜΟΙ ΙΣΤΟΤΟΠΟΙ	95

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

Ζωή μπροστά

Σου είπα καλημέρα,
με έσπρωξες πιο πέρα.
Σου ζήτησα αγάπη,
μου έβγαλες αγκάθι.

Ζωγράφισα πουλιά,
έκοψες τα φτερά.
Ζωγράφισα ένα φίλο,
μου έσκισες το φύλλο.

Σου έδειξα τ' αστέρια,
μου πλήγωσες τα χέρια.
Σου 'δειξα μια καρδιά,
την πόνεσες βαθιά.

Είμαι μόνο ένα παιδί.
Είσαι μόνο ένα παιδί.
Μας χωρίζει ένα γράμμα.
Μας ενώνει η ζωή.

Κι όμως...

Είμαι μόνο ένα παιδί,
θέλω στοργή, αγάπη αληθινή.
Δεν είναι μαγκιά μες στη ζωή η βία,
του αδύναμου είναι η πιο μεγάλη αδυναμία.

Μαγκιά είναι η φιλία,
η ειρήνη, μια ζεστή αγκαλιά,
είναι δυο χέρια
που πηγαίνουν τη ζωή μπροστά.

Είναι τα όνειρα, η γνώση,
το παιχνίδι, η χαρά.
Είναι η βοήθεια, η ελπίδα
της αγάπης είναι η φωτιά.

Γιώργος Κατσέλης

Σχεδιάζει Θεοδώρα Μικονοπούλου, μαθήτριάς Α' Γυμνασίου

Ένα ποίημα του Γιώργου Κατσέλη για τα παιδιά...

Αφιερωμένο σε όλες τις παιδικές ψυχούλες που δεν μίλησαν αλλά σε κοίταξαν με εκείνα τα μάτια..(προσπελάστηκε: 22.6.2015: <http://www.infokids.gr/>)

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ (Αντί προλόγου 8 ιστορίες κακοποιημένων παιδιών με στοιχεία από το Χαμόγελο του παιδιού)

1. Πολίτης επικοινωνήσε με την «Εθνική Τηλεφωνική Γραμμή για τα Παιδιά SOS 1056» και ανέφερε ότι εκείνη τη στιγμή λάμβανε χώρα περιστατικό σωματικής κακοποίησης ανηλίκου 2 ½ ετών από την μητέρα του. Σύμφωνα με το άτομο που κάλεσε, η μητέρα ήταν χρήστρια ουσιών και ακούγονταν τα χτυπήματά της προς το ανήλικο και τα ουρλιαχτά του παιδιού. Άμεσα Κοινωνική Λειτουργός της Γραμμής ενημέρωσε την Άμεση Δράση Θεσσαλονίκης σχετικά με τη βάνανυση κακοποίηση του ανηλίκου και εντός ολίγου μετέβη περιπολικό στο σημείο. Η μητέρα και το παιδί μεταφέρθηκαν σε αστυνομικό τμήμα και ακολούθησε ενημέρωση Εισαγγελέα Ανηλίκων. Ο Εισαγγελέας έκρινε αναγκαία την έγκαιρη μεταφορά του παιδιού σε προστατευμένο πλαίσιο και ζήτησε τη συνδρομή του Οργανισμού, μέχρι να βρεθεί μονιμότερη λύση. Άμεσα βρέθηκε στο Τμήμα Ψυχολόγος μας, όπου συνάντησε τη μητέρα και το παιδί. Το παιδί είχε έντονα σημάδια κακοποίησης, έφερε εκδορές και εκχυμώσεις σε όλο το σώμα. Είχε πρησμένο χείλος και σημάδι από κάψιμο στην περιοχή του ποδιού. Σημάδια από λουριά σε χέρια και σε πόδια, πρησμένο μάτι και δαχτυλιές στο πρόσωπο. Η Ψυχολόγος του προσέφερε παιχνίδια και είδη πρώτης ανάγκης στο παιδί.

2. Επικοινωνήσε με την «Εθνική Τηλεφωνική Γραμμή για τα Παιδιά SOS 1056» πολίτης, η οποία αναστατωμένη κατήγγειλε ότι 8χρονο ανήλικο κακοποιείται σεξουαλικά από τον ηλικιωμένο άνδρα, που το συνοδεύει. Η πολίτης ήταν ιδιαίτερα αναστατωμένη καθώς ανησυχούσε μήπως ο ηλικιωμένος άνδρας αποχωρήσει από την Ελλάδα, επειδή ήταν αλλοδαπής καταγωγής και παραθέριζε στη χώρα. Άμεσα η Ψυχολόγος της Γραμμής επικοινωνήσε με την Άμεση Δράση και η Ελληνική Αστυνομία ακαριαία κινητοποιήθηκε και πραγματοποιήθηκε διερεύνηση των πληροφοριών οι οποίες άρχισαν να έρχονται πλέον μαζικά στη Γραμμή SOS 1056, επιβεβαιώνοντας για ακόμη μια φορά την αδιαμφισβήτητη εμπιστοσύνη του κόσμου. Η τάχιστα επέμβαση των αστυνομικών αρχών είχε ως αποτέλεσμα να αποφευχθεί η πιθανή αποχώρηση του ενήλικα και του ανηλίκου από τη χώρα. Ο ενήλικας κρίθηκε προφυλακιστέος και το παιδί παραδόθηκε στους γονείς του και τώρα βρίσκεται ασφαλές.

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

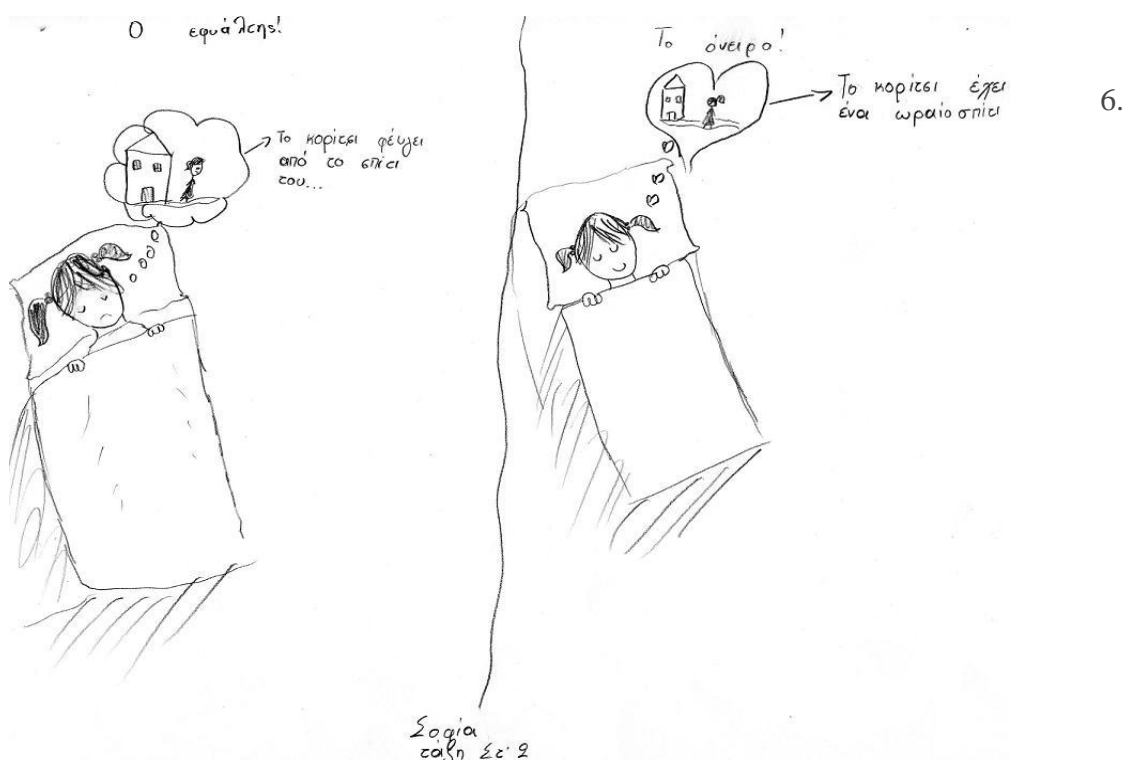
3. Μια πολύ σοβαρή περίπτωση η οποία απασχόλησε την «Εθνική Τηλεφωνική Γραμμή για τα Παιδιά SOS 1056» ήταν η περίπτωση του βρέφους που βρήκε τραγικό θάνατο από τον ίδιο του τον πατέρα. Για τη συγκεκριμένη περίπτωση είχε διαβιβαστεί καταγγελία στις αρμόδιες εισαγγελικές αρχές για έντονη παραμέληση των ανηλίκων και οικονομικής τους εκμετάλλευσης από τους γονείς, οι οποίοι τα εξωθούσαν σε επαιτεία καθημερινώς. «Το Χαμόγελο του Παιδιού» βρέθηκε δίπλα στα υπόλοιπα παιδιά της οικογένειας με Κοινωνικούς Λειτουργούς και Ψυχολόγους.

4. Αστυνομικό τμήμα της Βορείου Ελλάδας ζήτησε τη συνδρομή μας για τη συνοδεία και τη μεταφορά 9χρονου παιδιού σε προστατευμένο περιβάλλον. Το παιδί βρέθηκε να επαιτεί σε συνοικία επαρχιακής πόλης και οι γονείς του βρισκόταν υπό κράτηση, μέχρι να διερευνηθεί η υπόθεση από τις αρμόδιες αρχές. Η εικόνα του παιδιού είχε στοιχεία έντονης παραμέλησης, καθώς ήταν ελαφρώς ντυμένο μέσα στην καρδιά του χειμώνα, χωρίς πανοφώρι και με ρούχα και παπούτσια σε άθλια κατάσταση. Ψυχολόγος μας μετέβη άμεσα στο συγκεκριμένο Α.Τ. και παρέλαβε το παιδί μεταφέροντάς το σε ασφαλές περιβάλλον. Κατά τη διάρκεια φροντίδας του παιδιού εξέφρασε το παράπονό του για την παντελή έλλειψη φροντίδας από τους δικούς του κλαίγοντας. Πραγματοποιήθηκε συναισθηματική αποφόρτιση του παιδιού από την ψυχολόγο του Οργανισμού.

5. Κάλεσε στην «Εθνική Τηλεφωνική Γραμμή για τα Παιδιά SOS 1056» πολίτης ο

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

ο οποίος κατήγγειλε ότι μητέρα με δίδυμα παιδιά, 4 ετών, παραμελεί συστηματικά το ένα από τα δυο. Δεν του παρέχει τροφή και ένδυση, δεν φροντίζει για την ιατροφαρμακευτική του κάλυψη και δεν του επιτρέπει να παρακολουθεί στον παιδικό σταθμό, όπως το άλλο του αδελφάκι. Άμεσα διαβιβάστηκαν από την κοινωνική λειτουργό μας όσα κατήγγειλε ο πολίτης στην αρμόδια Εισαγγελία προκειμένου να διαταχθεί η διεξαγωγή Κοινωνικής Έρευνας από Δημόσια Κοινωνική Υπηρεσία στο σπίτι της οικογένειας, ώστε να διαπιστώσει τι συμβαίνει και να αναζητηθούν οι καλύτεροι τρόποι επαναφοράς του παιδιού.

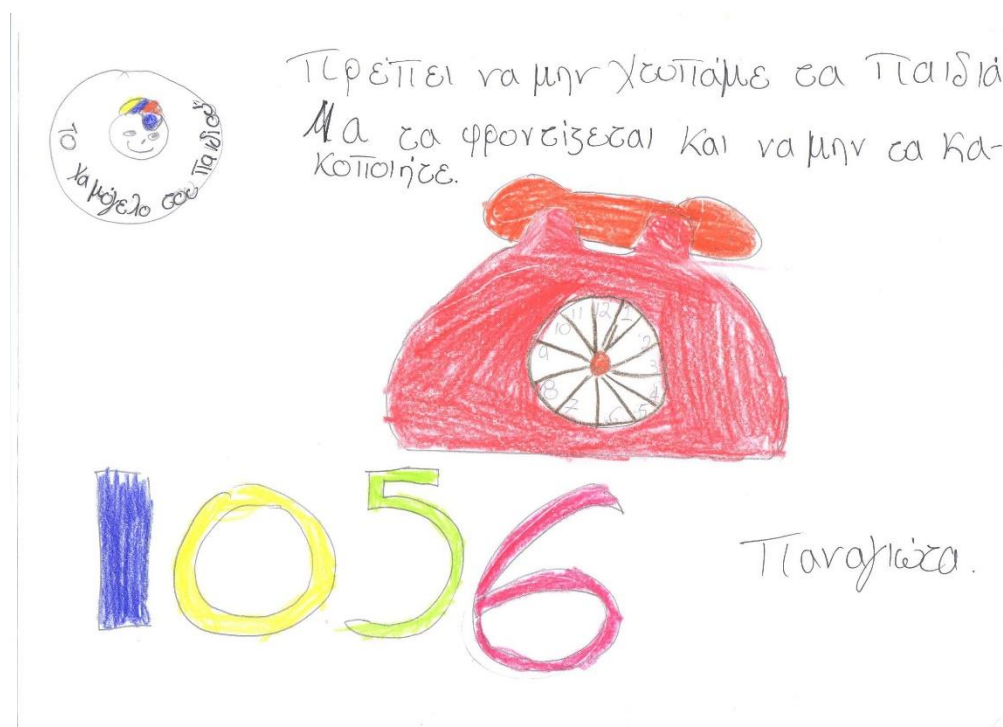
Λάβαμε κλήση στην «Εθνική Τηλεφωνική Γραμμή για τα Παιδιά SOS 1056» από πολίτη, ο οποίος ταραγμένος ανέφερε ότι μόλις είχε παράσχει τις πρώτες βοήθειες σε 6χρονο παιδί το οποίο είχε έντονα σημάδια κακοποίησης, μώλωπες στο πρόσωπο, γδαρσίματα σε χέρια και σε πόδια, αίμα στο τριχωτό του κεφαλιού. Το παιδί ανέφερε αρχικά ότι ο πατέρας του έριξε «κατά λάθος» αντικείμενο επάνω του και το τραυμάτισε, έπειτα όμως αποκάλυψε ότι τίποτε δεν έγινε «κατά λάθος», ότι δεχόταν επιθέσεις καθημερινά και ότι δεν θέλει να ξαναγυρίσει στο σπίτι του. Άμεσα Κοινωνικός Λειτουργός του Οργανισμού ενημέρωσε τις αρμόδιες αρχές και το παιδί απομακρύνθηκε.

7. Κάλεσε πολίτης στην «Εθνική Τηλεφωνική Γραμμή για τα Παιδιά SOS 1056» και ανέφερε ότι μητέρα εκμεταλλεύεται οικονομικά τη 13χρονη κόρη της αναγκάζοντάς

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

την να έχει σεξουαλικές σχέσεις με άνδρες όλων των ηλικιών. Όταν ο συγκεκριμένος άνθρωπος πλησίασε το παιδί για να του εξηγήσει ότι δεν πρέπει να το εκμεταλλεύονται και μάλιστα με αυτό τον βάνανσο τρόπο το παιδί προσπαθούσε να υπερασπιστεί τη μητέρα του, αδυνατώντας να κατανοήσει την κατάσταση. Κοινωνικός Λειτουργός του Οργανισμού ενημέρωσε την αρμόδια Εισαγγελία και πλέον το παιδί βρίσκεται σε προστατευμένο περιβάλλον, κατάλληλο για τη σωστή του ανάπτυξη.

8. Κάλεσε στην «Εθνική Τηλεφωνική Γραμμή για τα Παιδιά SOS 1056» η 9χρονη, η οποία με απίστευτο θάρρος και ωριμότητα, συστήθηκε και ανέφερε ότι απευθύνεται στον Οργανισμό μας προκειμένου να βοηθήσουμε όλοι μαζί την οκτάχρονη φίλη της. Το παιδί ανέφερε ότι οι γονείς της φίλης του καθημερινά τη χτυπούν, της απαγορεύουν να πάει στο σχολείο, δεν την αφήνουν να παίζει με τους φίλους της και την εξαναγκάζουν να επαιτεί στους κεντρικούς δρόμους της πόλης! Το παιδί είπε ότι προτού τηλεφωνήσει στη Γραμμή SOS 1056 ζήτησε επανειλημμένως τη βοήθεια και παρέμβαση τόσο των γονιών της, όσο και των υπολοίπων ενηλίκων της γειτονιάς. Με παράπονο όμως ομολόγησε ότι όλοι την επέπληξαν και της πρότειναν να μην ασχοληθεί με κάτι που δεν αφορά στην ίδια. Είναι χαρακτηριστικό το ότι κατά τη διάρκεια της συνομιλίας μας, ακούγαμε τις έντονες φωνές ενήλικου ατόμου που την μάλωνε ώστε να σταματήσει να μας μιλά! Το παιδί όμως, συνέχισε να μας μιλάει με επιμονή, με όση

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

δύναμη είχε η φωνή της για να την ακούμε και με όλο το πείσμα που γεννούσε η παιδική της συνείδηση. Δίνοντας μας την ακριβή περιγραφή και τα απαραίτητα στοιχεία, ανέφερε πως είναι ευθύνη όλων μας να βοηθήσουμε ένα παιδί που ζει καθημερινά στην κόλαση. Κοινωνική Λειτουργός ενημέρωσε το παιδί ότι άμεσα θα διαβιβαστούν οι πληροφορίες στις αρμόδιες Εισαγγελικές αρχές, ώστε να βρεθεί η καλύτερη λύση για τη φίλη της.

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το φαινόμενο της παιδικής κακοποίησης πρόκειται για ένα ζήτημα, οι συνέπειες του οποίου έχουν διάρκεια και επηρεάζουν και τη μετέπειτα ζωή του παιδιού, μετατρέποντάς το σε έναν ενήλικα που αντιμετωπίζει δυσκολίες σε διάφορες σημαντικές πτυχές της ζωής του. Δημιουργεί άτομα με έντονα προβλήματα στις προσωπικές τους σχέσεις, τα οποία δυσκολεύονται να αγαπήσουν και να εμπιστευτούν, έχουν τάση προς καταχρήσεις, εμφανίζουν αγχώδεις διαταραχές, προβλήματα προσαρμοστικότητας και κατάθλιψη. Επίσης, οι άνθρωποι που υπέστησαν κακοποίηση όταν ήταν παιδιά ενδέχεται να προβούν οι ίδιοι σε κακοποίηση παιδιών όταν ενηλικιωθούν.

Ο σκοπός της παρούσας πτυχιακής εργασίας είναι η ανάλυση στο κύριο μέρος, της παιδικής κακοποίησης και των διάφορων μορφών της σε συνάρτηση με το οικογενειακό περιβάλλον του θύτη και του θύματος. Παραθέτονται εμπειριστατωμένα οι διάφορες μορφές και τύποι που απαντώνται είτε έμμεσα είτε άμεσα στη ζωή ενός παιδιού. Ακόμη, γίνεται ανάλυση των νέων μορφών κακοποίησης που έχουν παρατηρηθεί τα τελευταία χρόνια, πως προκλήθηκαν και πόσα συχνά μπορεί να τα συναντήσει κανείς.

Παράλληλα, αναλύεται ο ρόλος των επαγγελματιών υγείας και πιο συγκεκριμένα των νοσηλευτών. Ο νοσηλευτής κατέχει σημαντική θέση στην αποκατάσταση ενός κακοποιημένου παιδιού από τη στιγμή που θα το προσεγγίσει παρέχοντας τις πρώτες βοήθειες μέχρι την εφαρμογή της νοσηλευτικής διεργασίας με σκοπό την απαλοιφή των συμπτωμάτων, την πρόληψη των επιπλοκών από την κακοποίηση ακόμη και την ανακάλυψη του θύτη, προσεγγίζοντας το παιδάκι με αγάπη, φροντίδα και κατανόηση.

Στη συνέχεια, γίνεται ανάλυση των ευρωπαϊκών προσπαθειών για την εξασφάλιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων του παιδιού, την τιμωρία αυτού που κακοποιεί και άλλα. Τέλος, σημειώνονται επιδημιολογικά στοιχεία των διάφορων μορφών κακοποίησης στη χώρα μας αλλά και σε διάφορες άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Το παιδί είναι ότι πολυτιμότερο έχουμε πάνω σε αυτόν τον κόσμο. Είναι η συνέχεια μας, γίνεται ότι βλέπει και όπως μεγαλώσει. Οφείλουμε όλοι, ο καθένας ξεχωριστά να το προφυλάσσουμε σαν κόρη οφθαλμού.

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ
(ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ)**

(ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ)
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

1.1 ΣΚΟΠΟΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΤΗΣ ΒΙΑΣ

Η παιδική κακοποίηση αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της κοινωνίας και ένα μελανό ζήτημα στα σημεία των καιρών του τότε και του τώρα. Η συγκεκριμένη μορφή βίας έχει πολλούς διαφορετικούς τρόπους εκδήλωσης και διαφορετικές μορφές, οι οποίες άλλοτε μπορεί να διαφαίνονται από το ευρύτερο περιβάλλον και άλλοτε όχι. Η κακοποίηση αυτή, μπορεί να είναι κατ'εξακολούθηση και επανάληψη μη αναστρέψιμη όπου μπορεί να οδηγήσει ακόμη και στο θάνατο.^{1,2}

Με το πέρασμα του χρόνου δεν υπήρξε ένας δόκιμος ορισμός σχετικά με την παιδική κακοποίηση, ο οποίος να παραμένει κοινά αποδεκτός, βέβαια υπήρξε μια ομοφωνία σχετικά με τις πιο βασικές παραμέτρους της πρόκλησης. Στην Ελλάδα ως παιδική κακοποίηση ορίζεται η άσκηση βίας, εγκατάλειψη από το άτομο που το παιδί είναι εξαρτημένο πχ γονέας, κηδεμόνας.¹

Οι κύριοι τύποι (μορφές) κακοποίησης στα παιδιά είναι οι εξής:

- Σωματική
- Συναισθηματική
- Σεξουαλική
- Παραμέληση
- Δευτερογενής κακοποίηση, τα παιδιά που έχουν υποστεί αυτού είδους την κακοποίηση έχουν μεγαλύτερο εσωτερικό άγχος, χαμηλή αυτοεκτίμηση, φοβίες και κατάθλιψη.³

Σε παγκόσμιο επίπεδο τα στοιχεία παιδικής κακοποίησης είναι τουλάχιστον σε τραγικά σημεία. Σύμφωνα με έρευνες στις ΗΠΑ, περισσότερα από 899.000 παιδιά πέφτουν θύματα κακοποίησης, ετησίως. Μέσα σε αυτό το ποσοστό 6.700 παιδιά νοσηλεύτηκαν και μερικά από αυτά έχασαν τη ζωή τους (κάτω των 5 ετών). Στην Αυστραλία περισσότερα 655.500 παιδιά κακοποιούνται κάθε χρόνο.⁴ Στον Ελλαδικό χώρο, 28.000 παιδιά κακοποιούνται με το 10% αυτών να είναι παιδιά κάτω των 5 ετών και το 8% έχουν κάποια μορφή αναπηρίας.⁵

Σχετικά με το θέμα ανάλυσης έχουν ενοχοποιηθεί διάφοροι παράγοντες οι οποίοι έχουν διαχωριστεί στις εξής μεγάλες κατηγορίες:

- Κοινωνικοί
- Οικονομικοί
- Σχετιζόμενη με την ψυχοπαθολογία του δράστη.

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

Σύμφωνα με επίσημα στοιχεία θεωρείτε ότι υπάρχει άρρηκτα συνδεδεμένη σχέση ανάμεσα στους κοινωνικο-οικονομικούς παράγοντες με το φαινόμενο της παιδικής κακοποίησης. Παιδιά προερχόμενα από τα χαμηλότερα κοινωνικά στρώματα πέφτουν θύματα κακοποίησης λόγω της εξαθλίωσης και της φτώχειας, επίσης η παιδεία διαδραματίζει σπουδαίο ρόλο σε αυτό το σημείο. Επιπλέον, η έλλειψη ή ακόμη καλύτερα η ανυπαρξία κοινωνικών φορέων στήριξης σε συνδυασμό με την αντρική κακοποίηση αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα.^{6,7}

Αρνητική διάσταση έχει η λάβει η ενημέρωση σχετικά με την παιδική κακοποίηση και την ενδοοικογενειακή βία, καθώς πολλές μορφές αυτής δεν κοινοποιούνται στους αρμόδιους φορείς λόγω της ύπαρξης φόβου για επικείμενο στιγματισμό του θύματος, χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η σεξουαλική κακοποίηση ακόμη και στα πλαίσια της οικογένειας.

Αυτό αποδεικνύεται σε πολλές έρευνες με πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτή του Cawson που έγινε το 2000, αποκαλύπτεται ότι μεγάλο ποσοστό ατόμων που στα παιδικά τους χρόνια έπεσαν θύμα σεξουαλικής κακοποίησης δε μίλησαν ποτέ στην ενήλικη ζωή τους για αυτό το θέμα ούτε σε συγγενείς, φίλους ή επιστήμονες.⁸

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

1.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ

Η κακοποίηση παιδιών σαν φαινόμενο, είναι παράλληλο με την ιστορία του ανθρώπινου είδους. Στο φάσμα της ιστορίας έχουν παρατηρηθεί διάφορα είδη κακοποίησης στα παιδιά.

Μέσα στη διάρκεια των αιώνων πολλοί εκπρόσωποι της παιδικής ηλικίας έχουν πέσει θύματα των ενηλίκων. Πολλά παιδιά έχουν βασανιστεί βάνανυσα σωματικά και ψυχικά, έχουν παραμεληθεί, έχουν πέσει θύματα εκμετάλλευσης ή ακόμη έχουν χάσει τη ζωή τους. Η ιστορία του ανθρώπινου γένους έχει καταδείξει αναρίθμητα περιστατικά παιδιών που κακοποιήθηκαν για διάφορους λόγους: θρησκευτικούς, οικονομικούς, κοινωνικούς και λόγω προκαταλήψεων αλλά και δεισιδαιμονιών. Τα περιστατικά αυτά αποτελούν κοινώς παραδεκτά ειδική εγκλήματα.⁹

Τα τελευταία χρόνια αποκαλύφθηκε ένα φρικτό έθιμο που γινόταν σε κοινωνίες φονταμενταλιστικές στην Αφρική, όπου νεαρά κορίτσια υποβάλλονταν σε ακρωτηριασμό των έξω γεννητικών τους οργάνων για λόγους θρησκευτικούς στα πλαίσια τελετής, καθώς μόνο έτσι θα γίνονταν αποδεχτές μητέρες και σύζυγοι. Τα κορίτσια αυτά, σε όλη τους τη ζωή καταδικάζονταν να ζουν με πολλά οργανικά και ψυχικά προβλήματα εξ αιτίας αυτού του αποτρόπαιου εθίμου.¹⁰

Στην Αρχαία Ελλάδα, στα πλαίσια της Ελληνικής μυθολογίας χαρακτηριστικό παράδειγμα παιδικής κακοποίησης αποτελεί ο θεός Ήφαιστος, καθώς η Ήρα θυμωμένη λόγω της απάτης που διέπραξε ο Δίας σε βάρος της πέταξε τον μικρό Ήφαιστο από τον Όλυμπο. Λέγεται ότι τον έσωσε η Θέτιδα και ότι ο ίδιος μισούσε τη μητέρα του. Τα άσχημα βιώματά του ο Ήφαιστος μετέφερε και στο γάμο του με την Αφροδίτη.⁹

Άλλο χαρακτηριστικό παράδειγμα της μυθολογίας απαντάται στην τραγωδία του Σοφοκλή «Οιδίπους Τύραννος» όπου ο βασιλιάς της Θήβας Λάιος πήρε χρησμό από το μαντείο των Δελφών ότι θα πεθάνει από το χέρι του γιού του έτσι επιστρέφοντας διέταξε δυο υπηρέτες να θανατώσουν το βρέφος, εκείνοι το λυπήθηκαν και το άφησαν στο δάσος. Μετέπειτα, ο Ευριπίδης στις «Τρωάδες» μιλά για το αδικοχαμένο παιδί του Έκτορα που πέταξαν από τα τείχη της Τροίας οι Αχαιοί με σκοπό να αφανίσουν το γένος.¹⁰

Βέβαια, είναι γνωστό ότι σε πολλούς πολιτισμούς στα πλαίσια της θρησκείας γίνονταν θυσίες όπως πχ η σφαγή που διέταξε ο Ηρώδης, ή και σφαγή των Εβραίων από τον Hitler. Παράλληλα, στην Αρχαία Ινδία και Αίγυπτο επικρατούσε ανισότητα σχετικά με τη μόρφωση που θα λάμβαναν τα παιδιά ανάλογα με την κοινωνική τάξη. Έτσι γίνεται ξεκάθαρο, ότι τα παιδιά

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

οικογενειών από τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα δεν είχαν μέρος στην εκπαίδευση. Διαφαίνεται έτσι, από εκείνη την εποχή η παραμέληση παιδιών.¹¹

Από την άλλη μεριά, στην Αρχαία Ρώμη επίσης τα παιδιά φτωχών οικογενειών υπέφεραν και το κράτος έδινε δικαίωμα στον πατέρα να πουλήσει το γιό του ή ακόμη και να σκοτώσει το παραμορφωμένο παιδί του. Ίδια κατάσταση συναντάς και στην Σπάρτη που τα παιδιά ρίχονταν στον Κυάδα, όταν είχαν προβλήματα εμφάνισης ή διανοητικά.

Συνεχίζοντας, στους Βυζαντινούς χρόνους ήταν ιδιαίτερα διαδεδομένη η παιδοκτονία – βρεφοκτονία. Επιπλέον, οι μαθητές ραβδίζονταν άγρια από τους παιδαγωγούς τους για να μάθουν ακόμη και τραγούδια.⁹

Απίστευτες και όμως αληθινές σκληρές κακοποίησης και εκμετάλλευσης περιγράφουν τα βιβλία ιστορίας σε παγκόσμιο επίπεδο, καθώς σε αραβικές χώρες ο κλέφτης έχανε το χέρι και ο ψεύτης τη γλώσσα ακόμη και όταν ήταν παιδί. Την περίοδο της Αναγέννησης πολλά παιδιά υπέφεραν. Από την άλλη μεριά του πλανήτη στην Αγγλία παιδιά αλυσοδεμένα εξαναγκάζονταν να δουλεύουν σε ορυχεία και μεγάλο ποσοστό αυτών αφήναν την τελευταία τους πνοή εκεί.⁴ Στην Αγγλία ακόμη, κορίτσια και αγόρια σφήνωναν σε καμινάδες για ένα κομμάτι ψωμί, όταν τελείωναν την καθαριότητα τα τραβούσαν βιαία επάνω και πολλά τραυματίζονταν σοβαρά ή και θαναάσιμα.¹ Δεν είναι σπάνιο φαινόμενο, τα παιδιά να ακρωτηριάζονται από τους γονείς τους και έπειτα να τα βάζουν να ζητιανεύουν, ενώ σε πολλές περιπτώσεις νεαρά αγόρια ευνουχίζονταν για τιμωρία ή ακόμη και για να διατηρήσουν τη φωνή τους ψιλή. Στην Γερμανία και την Κίνα μέχρι το 19^ο αιώνα θυσίαζαν παιδιά για τη θεμελίωση και ανέγερση σημαντικών κτηρίων.¹¹

Η ιστορία της παιδικής ηλικίας στιγματίστηκε την εποχή του Μεσαίωνα και αργότερα στην Βιομηχανική Επανάσταση είναι γνωστή η παιδική εργασία και η εκμετάλλευση. Παιδιά εξαναγκάζονταν να δουλεύουν σε συνθήκες που ακόμη και ενήλικες δεν αναλάμβαναν. Η ευρωπαϊκή κοινωνία φημίζεται για άλλο ένα αγκάθι, μικρά αγόρια και κορίτσια απασχολούνταν νηστικά και ρακένδυτα σε εργοστάσια όπου κακοποιούνταν από τους επιστάτες όταν χρονοτριβούσαν. Φυσικά, είναι γνωστό ότι ίδια περίοδο είχαμε πολλές γενοκτονίες με δυο παγκόσμιους πολέμους, την Μικρασιατική καταστροφή, τα θύματα σε μεγάλο ποσοστό ήταν μικρά παιδιά.

Την περίοδο του Χριστιανισμού ξεκίνησε η βελτίωση της ζωής και της θέσης των παιδιών καθώς ο Ιησούς μίλησε και κάλεσε τα παιδιά κοντά του. Την περίοδο εκείνη συζητήθηκε το παιδί στα πλαίσια της διαστροφής και το ζήτημα αυτό κατακεραυνώθηκε από την χριστιανική

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

κοινότητα. Επιπλέον, κατηγορήθηκαν οι αγοραπωλησίες βρεφών χωρίς ιδιαίτερα αποτελέσματα κατά την περίοδο του Μεσαίωνα.

Μείζων θέμα ακόμη και της σημερινής εποχής είναι η παιδική εργασία. Πολλά από τα χαλιά σε πολυτελή υλικά είναι φτιαγμένα από παιδικά χέρια. Παιδάκια 6 ετών εργάζονται ασταμάτητα σε φυτείες, καράβια, ορυχεία νηστικά για 17 ώρες την ημέρα εκτεθειμένα σε χημικά, εντομοκτόνα κλπ. Η βαρβαρότητα δεν έχει τέλος, υπολογίζεται ότι τα τελευταία 10 χρόνια πάνω από 2 εκατομμύρια παιδιά έχασαν τη ζωή τους και άλλα 6 εκατομμύρια ακρωτηριάστηκαν στους συνεχόμενους πολέμους στο Ιράκ. Παιδιά βιάστηκαν, ραπίστηκαν και δολοφονήθηκαν στη Ρουάντα και άλλες περιοχές. Ανήλικα κοριτσάκια εξαναγκάστηκαν να παίξουν το ρόλο συζύγων των στρατιωτών ενώ σε πολλές περιπτώσεις λειτουργούσαν σαν δόλωμα για τον αντίπαλο. Στο τρίτο κόσμο ο διαμελισμός παιδιών είναι συχνός από νάρκες σε καθημερινή βάση.¹²

Παρά την πάροδο του χρόνου και φτάνοντας στον 21^ο αιώνα, ακόμη παιδιά πεθαίνουν κάτω από τα όρια της φτώχειας. Σε πολλές περιοχές δεν έχουν πρόσβαση σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και στην τυπική και στοιχειώδη εκπαίδευση.

Το τραγικότερο στοιχείο αυτής της υπόθεσης είναι ότι το ανθρώπινο είδος που κατέκτησε τις επιστήμες, τον πολιτισμό και τις τέχνες δε σεβάστηκε το κυριότερο όλων το παιδί, το δικό του καρπό και συνέχεια του, τη πορεία της ζωής. Η κακοποίηση παιδιών δεν αποτελούσε αδίκημα, ο βασανισμός δεν είχε υπόσταση. Πολλοί επιστήμονες και ιστορικοί ασχολήθηκαν με το δράμα της παιδικής υπόστασης, χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο de Mause, ο οποίος ανάλογα με τη χρονική περίοδο της ιστορίας χωρίζει την ανατροφή των παιδιών:

- Παιδοκτονία: αρχαίοι χρόνοι ως 4ος αιώνας . π.Χ
- Εγκατάλειψη: 5ος και 13ος αιώνας μΧ.
- Αμφιθυμία: 14ος έως 18ος αιώνας (ανακάλυψη της παιδικής ηλικίας).
- Αυστηρή πειθαρχία: 18ος αιώνας (πίστη στην απόλυτη πειθαρχία).
- Κοινωνικοποίηση: 19ος αιώνας ως σήμερα.

Όπως είναι κοινώς αποδεκτό, εκτός εξαιρέσεων μέσω των αιώνων, όλες οι ανθρώπινες κοινωνίες, είχαν ένα κοινό άσχημο χαρακτηριστικό. Την εκμετάλλευση και απαξίωση της παιδικής ηλικίας, εικόνα που απαντάται ακόμα και σήμερα σε πολλά σημεία του πλανήτη.

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

Ευτυχώς, τα τελευταία 40 χρόνια, επιστήμες, όπως η ιατρική, η εκπαίδευση και η ψυχολογία, παράγουν συνεχώς νέα γνώση σχετικά με το θέμα της κακοποίησης των παιδιών, ενώ άλλες επιστήμες, όπως η νομική, η κοινωνιολογία και η ιστορία ανακαλύπτουν την παιδική, ηλικία ως ένα νέο κομμάτι δικαιωμάτων και σεβασμού.¹³

1.3 ΑΠΟ ΤΗ ΒΙΑ ΠΡΟΚΥΠΤΕΙ ΜΟΝΟ ΒΙΑ

Είναι γνωστό και κοινώς αποδεκτό ότι τα παιδιά που μεγαλώνουν με ιδιαίτερα αυστηρούς και απορριπτικούς γονείς γίνονται με την πάροδο του χρόνου πολύ επιθετικά και σκληρά και έτσι συνεχίζουν σε όλη τη πορεία της ζωής τους. Όταν όμως, οι γονείς κινούνται στα πλαίσια μια σχετικά φυσιολογικής συμπεριφοράς τότε κάνουμε λόγο σε μια εντελώς διαφορετική βάση. Μέσα στα πλαίσια μιας οικογένειας που λειτουργεί με τιμωρία, το παιδί μπορεί να της εκλάβει με άλλο τρόπο από αυτό που θα ήθελαν οι γονείς και για το λόγο στον οποίο αποσκοπούσαν. Πολύ σημαντικός παράγοντας για την ανατροφή ενός παιδιού είναι το κλίμα που επικρατεί μέσα στην οικογένεια αλλά δεν είναι μόνο αυτό που διαδραματίζει ρόλο. Ίσως το πιο σημαντικό ρόλο για το σωστό μεγάλωμα ενός παιδιού είναι η σχέση που έχει με την οικογένεια του σε ευρύτερο πεδίο, η άνεση και η φιλική στάση με τους γονείς, αυτός είναι και ο πρωταρχικός παράγοντας της κοινωνικοποίησης στα πλαίσια της πολιτείας. Οι γονείς οφείλουν να συνετίσουν τα παιδιά του μέσα σε κανόνες και να τα συμμορφώσουν σύμφωνα με τις επιταγές της κοινωνίας που θα εισέλθουν, με χαρακτήρα παιδευτικό και όχι τιμωρίας.

Αν λοιπόν, ο σωφρονισμός γίνεται σε πλαίσια σωστά και αποδεκτά από το παιδί τότε εκείνο θα αγαπάει τη μητέρα και τον πατέρα του ακόμη και όταν εκείνοι το τιμωρούν για το καλό του και για να μάθει, όλα αυτά κτίζουν μια σχέση ζεστή με σεβασμό και εμπιστοσύνη μεταξύ των μελών της οικογένειας.

Στα παραπάνω πρέπει να υπάρχει μέτρο από την πλευρά των γονέων καθώς δεν δικαιολογούνται οι υπερβολικά μεγάλες απαιτήσεις που μπορεί να περιμένουν από τα παιδιά τους. Έτσι και αλλιώς το παιδί με το γονέα έχει μια σχέση προσκολλημένη που το επηρεάζει σε κάθε έκβαση. Όταν οι γονείς επιζητούν περισσότερα από όσα το παιδί τους μπορεί να προσφέρει, το παιδί τραυματίζεται ψυχικά χάνοντας τη ζωτικότητά το, εφόσον αισθάνεται ότι δεν μπορεί να ανταπεξέλθει στις προσδοκίες των προτύπων του. Αυτό είναι ένα από τα μεγαλύτερα σφάλματα σε βάρος της παιδικής ηλικίας από τη μεριά των κηδεμόνων του. Το παιδί μας δεν είναι η εξιδανίκευση και διόρθωση των δικών μας λαθών, ήρθε για να ζήσει τη δική του ζωή και όχι τη δική μας.¹⁴

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

1.4 ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΔΙΑΣΑΦΗΝΙΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ

Υπάρχουν αρκετοί ορισμοί που έχουν δοθεί κατά καιρούς για τη προσέγγιση των εννοιών που θα χρησιμοποιηθούν στην συγκεκριμένη εργασία, εν τούτοις συγκεντρώθηκαν αυτοί που είναι πιο δόκιμοι και περικλείουν τα περισσότερα ικανά στοιχεία.

Σύμφωνα με το Χαμόγελο του παιδιού κακοποίηση είναι η βίαιη και επιθετική συμπεριφορά που ύστερα από αυτή προκαλείται πόνος, τραύμα σωματικό και ψυχικό, φόβος, απειλή, κατάθλιψη, αρνητικά συναισθήματα όπως ενοχή και αποστροφή ακόμη και το θάνατο.¹⁵

Στα πλαίσια της σωματικής κακοποίησης δίνεται ο εξής ορισμός: «Σωματική κακοποίηση των παιδιών είναι η με την θέληση των γονιών, άσκηση φυσικής βίας εναντίων των παιδιών τους. Η βία αυτή δεν είναι τυχαία. Εδώ επίσης, συμπεριλαμβάνεται η μη τυχαία παραμέληση ή κακοποίηση των παιδιών από τους γονείς ή άλλο πρόσωπο που έχει αναλάβει τη φροντίδα του παιδιού και που έχει σαν αποτέλεσμα τον τραυματισμό και την κακοποίηση του.»¹⁶

Ως σεξουαλική κακοποίηση ορίζεται η σωματική έκθεση και χρησιμοποίηση παιδιών με σκοπό την αποπλάνηση και την ικανοποίηση διαστροφών σε σχέση εξάρτηση του θύματος με το θύτη.¹³ Η συναισθηματική κακοποίηση αφορά τη ψυχολογική παραμέληση του παιδιού που εστιάζεται στην απομόνωση και στον εκφοβισμό με αποτέλεσμα τη μη φυσιολογική ανάπτυξη αυτού και την πρόκληση πολυποίκιλων συναισθηματικών και ψυχικών διαταραχών σε αυτό.¹³ Έπειτα, ως παραμέληση εντοπίζεται η εγκατάλειψη και μη τήρηση ενός ορθού σπιτικού στα πλαίσια της καθαριότητας, τροφής, στέγης και τυπικής μόρφωσης με αποτέλεσμα τη δυσχερή ανάπτυξη του παιδιού. Παράλληλα, το Χαμόγελο του Παιδιού κάνει λόγο για την εκμετάλλευση που είναι η οποιαδήποτε μορφή χρησιμοποίησης ενός παιδιού για να επωφεληθεί από αυτό ένας ενήλικας με απώτερους σκοπούς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

2.1 Η ΒΙΑ ΣΕ ΣΥΝΑΡΤΗΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Από το 1980 και μετά, σε διάφορες μεριές της γης, όπως η Αγγλία και η Αμερική οργανώθηκαν εκστρατείες για την προάσπιση των δικαιωμάτων των παιδιών αλλά και για την προστασία τους σε συνάρτηση με την πεινά και την εξαθλίωση. Βέβαια, ουσιαστικά η κακοποίηση ως κοινωνικό πρόβλημα αντιμετωπίστηκε από το 1962 και μετά, όταν ένας παιδίατρος από τις Ηνωμένες Πολιτείες έκανε λόγο με τον όρο «σύνδρομο κακοποιημένου παιδιού». ^{17, 20}

Η κακοποίηση, τη σημερινή εποχή, έχει πάρει μορφή επιδημίας που σε καθημερινό επίπεδο φθάνει σε υψηλότερα επίπεδα. Το τραγικότερο όλων είναι ότι είμαστε θεατές πολλές φορές σε περιστατικά κακοποίησης παιδιών και παρολαυτά δεν μιλάει κανείς για τα κακώς κείμενα της εποχής, αυτό και μόνο το γεγονός μας καθιστά συνολικά θύτες και υπεύθυνους της υπάρχουσας κατάστασης.

Η παιδική ηλικία έχει βιώσει τη βαναυσότητα του ανθρώπου από το κύτταρο της ιστορίας. Είναι μια πληγή διαχρονική της ανθρωπότητας απλά τώρα έχει λάβει αυτές τις διαστάσεις, εξαιτίας της συνεχόμενης ενημερώσεως και μετάδοσης από τα μέσα, τα οποία φυσικά δεν υπήρχαν παλαιότερα.

Στην Ελλάδα, όπως έχει κοινοποιήσει το Εθνικό Ινστιτούτο Παιδιού πάνω από 4000 παιδιά ετησίως έχουν πέσει θύματα κακοποίησης. Σχεδόν 100 από αυτά χάνουν τη ζωή του και μεγάλο ποσοστό παιδιών μένει ανάπηρο. Φημολογείται, επίσης, κάθε χρόνο παρουσιάζονται 20000 νέα περιστατικά.

Η βία σαν μέσο έκφρασης και αντίδρασης των ανθρώπων απαντάται σε όλες τις πτυχές της κοινωνικής ζωής. Ανάμεσα στις οικογένειες, ανάμεσα στους συζύγους, τα παιδιά, κάθε φορά που ιδεολογίες, ηγεσίες και συμφέροντα συγκρούονται επικρατεί ο νόμος των ισχυρών και έτσι η επιθετικότητα προβάλλεται και επιβιώνει. ¹⁸

Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης προβάλλουν καθημερινά διάφορες μορφές βίας που λαμβάνουν χώρα. Είναι σχεδόν ακατόρθωτο, να μην υπάρξει ένδειξη βίας στις ειδήσεις, βιασμοί, δολοφονίες, χουλιγκανισμοί κ.α.

Σε παγκόσμιο επίπεδο, η ανθρωπότητα έχει συναντήσει σκηνές άπειρης βιαιότητας που έχουν συγκλονίσει. Ορισμένα παραδείγματα φανεράς εκδήλωσης βίας πραγματοποιείται στα πλαίσια της κυριαρχίας, με τη μορφή πολέμων, της τρομοκρατίας, της ένοπλης εθνικιστικής δράσης, και του οργανωμένου εγκλήματος. Αυτή είναι η έμφυτη ανάγκη του ανθρώπου για επιβολή.

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

Λαμβάνει χώρα σε κοινωνίες με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, εξαιτίας του εγωκεντρικού, του ανταγωνισμού και του ατομικισμού.

Συμπερασματικά, η βία είναι αναπόσπαστο κομμάτι της ανθρώπινης φύσης καθώς υπάρχει σαν πυλώνας των κοινωνιών από αρχαιοτάτων χρόνων. Ο άνθρωπος μέσω της βίας έχει μάθει να επιβάλλεται στους αδύναμους με σκοπό την κυριαρχία, την επιβολή, την επικράτηση. Άνθρωποι έχουν υποφέρει τη βαρβαρότητα, τη βαναυσότητα στα πλαίσια της κυριαρχίας των ισχυρών. Η τραγική έκβαση της βίας αφορά όλες της πτυχές της καθημερινότητας μας. Τα παιδιά είναι τα μεγαλύτερα θύματα τέτοιων κοινωνιών και έχουν υποφέρει ανά τους αιώνες και έχουν υποστεί αποτρόπαιους χειρισμούς ενηλίκων που ακόμη μπορεί να είναι και μέλη της ίδιας της οικογένειας του παιδιού.

2.2 ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΒΙΑΣ

2.2.1 ΕΠΙΘΕΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ

Στη διεθνή βιβλιογραφία υπάρχει μεγάλη ποικιλία θεωριών σχετικά με τα δεδομένα που επεξηγούν το φαινόμενο της βίας, δηλαδή σε ποία άτομα εκδηλώνεται τέτοιου είδους συμπεριφορά. Έτσι έχουν καταταχτεί σε τρεις κατηγορίες σύμφωνα με τη γενικότερη παραδοχή.²⁰

Αρχικά, υπάρχει η κατηγορία που θεωρεί τη βία ως μία εκ φύσεως αντίδραση που προϋπάρχει μέσα στον άνθρωπο και η οποία είναι αντίδραση σε κάποιους περιστασιακούς παράγοντες ή προκύπτει σαν αποτέλεσμα από την μίμηση, δηλαδή τη μάθηση μέσα από το ευρύτερο περιβάλλον.

Σύμφωνα με τις θεωρίες αυτές, η βία εκφράζεται σαν μια βιολογική και ψυχαναλυτική προσέγγιση που αναζήτησε την αυθόρμητη εξωτερική της. Ο Freud υποστήριξε πως η ανθρώπινη φύση χαρακτηρίζεται από μια ενστικτώδη προσέγγιση προς το κακό, την βία, την επιθετικότητα. Αυτό βέβαια αιτιολογείται, από την αντίδραση του ατόμου προς την προστασία και την ασφάλεια του. Στο σημείο αυτό συναρτώνται δύο παράλληλη δρόμοι, η ορμή του θανάτου, με την ορμή για τη ζωή. Έτσι εξηγούνται, λοιπόν, όλα τα παραπάνω και η αλληλεπίδραση των δύο αντίθετων δρόμων.

Οι πιο πάνω προσεγγίσεις καταλήγουν τη σκέψη σε ένα μόνο αποτέλεσμα, ότι ο άνθρωπος λειτουργεί κατά βάση ενστικτωδώς, οπότε ο φυσιολογικός μηχανισμός όταν διεγερθούν τα συναισθήματα αντιδρούν αυτόματα και γίνεται προετοιμασία του σώματος για την αντίδραση δηλαδή την επιθετικότητα ου θα εκδηλωθεί για να εξυπηρετήσει οποιοδήποτε σκοπό.²⁰

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

Η δεύτερη κατηγορία θεωριών περιλαμβάνει τη συσχέτιση αποστέρησης επιθετικότητας. Η επιθετική συμπεριφορά βασίζεται στην αποστέρηση, η οποία πάντα οδηγεί σε επιθετικές συμπεριφορές. Πιο αναλυτικά, κάθε φορά που μια φυσική ανάγκη και απαραίτητη για το άτομο μένει ανικανοποίητη τότε αρχίζει και αναπτύσσεται μια έκδηλη επιθετική αντίδραση που είτε εξωτερικεύεται προς το περιβάλλον είτε παραμένει να αναβλύζει εσωτερικά του ατόμου.

Ένας ίσως, από τους πιο σημαντικούς παράγοντες που σχετίζονται με τις βίαιες συμπεριφορές είναι το άγχος και το στρες καθώς το άτομο αδυνατεί να ενεργήσει σε συνάρτηση με το περιβάλλον του. Για παράδειγμα όταν το άτομο δε λειτουργεί ενεργά με τις πράξεις του, τότε πολλές ανάγκες του παραμένουν ανεκπλήρωτες με αποτέλεσμα το άγχος που του προκαλείται να παραλύει κάθε ένδειξη λογικής στις επόμενες αντιδράσεις του.²¹

Όλο αυτό το γεγονός είναι αποτέλεσμα της ματαίωσης που αισθάνεται το άτομο και αυτό δεν είναι κάτι που προϋπάρχει εσωτερικά αλλά δημιουργείται από την αλληλεπίδραση με το περιβάλλον του. Πολλοί αναλυτές υποστηρίζουν ότι η επιθετική συμπεριφορά δημιουργείται εξαιτίας της έντασης που νιώθει το άτομο λόγω της ματαίωσης όταν κάποια ανάγκη ή επιθυμία μένει ανεκπλήρωτη.

Η τελευταία κατηγορία θεωριών που προσπαθεί να επεξηγήσει την βίαιη και επιθετική συμπεριφορά σχετίζεται με τη θεωρία της εκμάθησης, όπου σύμφωνα με τη θεωρία αυτή τα άτομα μαθαίνουν να είναι επιθετικά εξαιτίας εμπειριών που είχαν και έχουν κατά τη διάρκεια της ζωής τους. Οι εμπειρίες αυτές είναι αποτέλεσμα παρατήρησης άλλων ανθρώπων με σκοπό την πραγματοποίηση των στόχων τους.

Γίνεται, λοιπόν, αντιληπτό, ότι υπάρχουν θεωρίες που ανάπτυξή τους έγκειται στη μίμηση και την ύπαρξη προτύπων μέσα στα πλαίσια ενός συνόλου. Βέβαια, όσο υπάρχουν κοινωνίες ανάμεσα μας όπου η βία δεν υφίσταται τότε γεννώνται πολλά ερωτηματικά σχετικά με το κατά πόσο η βία και η επιθετικότητα είναι έμφυτα στον άνθρωπο. Δημιουργούνται λοιπόν, εύλογες αμφισβητήσεις. Από την άλλη, πολλοί χρησιμοποιούν τη βία σαν βάση, καθώς ξέρουν ότι έτσι θα πραγματοποιηθεί ο στόχος τους.²⁰

Αναλυτές, ανά τα χρόνια, κατέληξαν σε ένα κοινό συμπέρασμα η βία σαν πρότυπο λειτουργεί καταλυτικά, καθώς αποδεικνύεται ότι μέσα από την επιθετική συμπεριφορά κάποιος αμείβεται. Έτσι, εφόσον, η θεωρία λειτουργεί με αυτό τον τρόπο επιβραβεύονται τέτοιες συμπεριφορές και η κατάσταση διαιωνίζεται.

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

Συμπερασματικά, οι συγκεκριμένες πράξεις είναι αποτέλεσμα του παρατηρητή, δηλαδή κατά πόσο κάποιος μπορεί να μείνει αποστασιοποιημένος ή ακόμη καλύτερα κατά πόσο μπορεί να κρίνει τα πρότυπα μίμησης που κατά κύριο λόγο προέρχονται από την οικογένεια και το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον.

2.2.2 ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΚΤΗΤΗΣ ΑΔΥΝΑΜΙΑΣ

Ένας από τους παράγοντες που έχουν ενοχοποιηθεί για την διατήρηση της βίαιης συμπεριφοράς είναι το αίσθημα της αδυναμίας, που υπάρχει στους περισσότερους σε μεγάλο βαθμό. Τα περισσότερα άτομα νιώθουν εντελώς αβοήθητα και αδύναμα όταν δεν μπορούν να ελέγξουν την ίδια τους τη ζωή. Η αδυναμία αυτή μειώνει σημαντικά τα κίνητρα τους, με αποτέλεσμα να μην μπορούν να ασκήσουν κάποιου είδους έλεγχο. Το ίδιο υφίστανται και άτομα, τα οποία έχουν βιώσει κατ'εξακολούθηση περιστατικά κακοποίησης, σε σημείο που πλέον δεν μπορούν να ξεφύγουν, με αποτέλεσμα να καταλήγουν σε σημείο ψυχολογικής παράλυσης.²²

Γενικότερα, όταν το άτομο αντιληφθεί ότι δεν μπορεί να έχει άμεσο έλεγχο σε καθημερινές καταστάσεις που του συμβαίνουν, δυσκολεύεται να πιστέψει ότι μπορεί να τα καταφέρει ή ότι μπορεί να δει κάτι θετικό σε αυτά που συμβαίνουν με αποτέλεσμα να διαταράσσονται ψυχικά και τέλος να καταλήγουν σε παθητική συμπεριφορά που λέγεται επίκτητη αδυναμία.

Η θεωρία της επίκτητης αδυναμίας προσανατολίζεται σε τρεις βασικές παραμέτρους:

- Πληροφορίες σχετικά με αυτό που θα συμβεί,
- Περισυλλογή ή αναπαράσταση αυτού που θα συμβεί και τέλος,
- Προσδοκία γύρω από αυτά που συμβαίνουν.

Το βασικότερο και ουσιαστικότερο στάδιο αυτής της θεωρίας είναι η λανθασμένη προσδοκία όπου το άτομο δεν έχει τον έλεγχο των μεταβλητών και των αποτελεσμάτων. Αυτό, λοιπόν, επηρεάζει όλη την πορεία της ζωής του ατόμου, δηλαδή ανεξάρτητα με την αντικειμενική προσέγγιση του ατόμου αυτό που ουσιαστικά τον επηρεάζει είναι η συνολική στάση του απέναντι στις προσδοκίες που έχει.²²

Οι άνθρωποι που έχουν αποκτήσει την αίσθηση αδυναμίας αντιμετωπίζουν γενικότερα προβλήματα όσον αφορά τις διαδικασίες επίλυσης των καθημερινών τους προβλημάτων. Αισθάνονται ανίκανα να ανταπεξέλθουν στην καθημερινότητα και να ασκήσουν επιρροή σε βασικές παραμέτρους καθώς δεν μπορούν ή πιστεύουν ότι δεν μπορούν να ασκήσουν έλεγχο. Αυτές πληροφορίες δικαιολογούν σε μεγάλο βαθμό τη σχέση εξάρτησης που αναπτύσσεται

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

μεταξύ αυτού που ασκεί την βία με αυτόν που την καταδέχεται, δύσκολα παρατηρούμε το άτομο που είναι θύμα κακοποίησης να μπορεί να απελευθερωθεί όλα τα παραπάνω είναι μια περιγραφή του προφίλ του ατόμου που έχει υποστεί τη βία και πιο συχνά απαντάται στις κακοποιημένες γυναίκες.

Οι κακοποιημένες γυναίκες έχει αποδειχτεί ότι διακατέχονται από αισθήματα αδυναμίας με αποτέλεσμα με τον καιρό να αποκτούν άμεση εξάρτηση από αυτούς. Όλο αυτό, είναι αποτέλεσμα των φυλετικών διακρίσεων και στερεοτύπων, όπου οι γυναίκα καθίσταται αδύναμη να ελέγξει τη ζωή της και να αντιδράσει, καθώς κανείς δεν θα την ακούσει βασιζόμενοι στους νόμους των ισχυρών.

Οι περισσότερες γυναίκες που έχουν πέσει θύματα κακοποίησης μαθαίνουν να τη δέχονται σαν ένα φυσιολογικό τρόπο ζωής, δεν αντιδρούν και πιστεύουν ότι κάθε προσπάθεια για να αλλάξουν την κατάσταση θα είναι άκαρπη. Διακατέχεται από παθητικές συμπεριφορές, οι οποίες δεν αφήνουν περιθώρια αμφισβήτησης, δεν υπάρχει τίποτα το θετικό, δεν υπάρχει εναλλακτική λύση.

Γενικότερα, τα άτομα που είναι θύματα οικογενειακής βίας παραμένουν να αφήνονται αβοήθητα στην υπάρχουσα κατάσταση και στη σχέση τους με τους άλλους. Οι κακοποιημένες γυναίκες, συγκεκριμένα, απομονώνονται κοινωνικά, μειώνεται ο αυτοσεβασμός και η αυτοεκτίμησή τους με αποτέλεσμα να οδηγούνται σε κατάθλιψη και άλλες ψυχικές διαταραχές. Σημαντικό αποτέλεσμα της επίκτητης αδυναμίας εκτός από την κατάθλιψη και τα υψηλά ποσοστά κακοποίησης είναι οι αυτοκτονίες και οι φόνοι των θυτών από τα θύματα.

Συμπερασματικά, η επίκτητη αδυναμία είναι μια ψυχολογική διαδικασία κατά την οποία τα κακοποιημένα άτομα και ιδιαίτερα η κακοποιημένη γυναίκα αδυνατούν να απελευθερωθούν από τη σχέση εξάρτησης, διαχωρίζουν τον εαυτό τους με αποτέλεσμα να επέρχεται η παθητική παραδοχή όσων συμβαίνουν. Έτσι, η κακοποίηση μέσα στην οικογένεια παραμένει και επιτείνεται.²²

2.2.3 Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΜΑΘΗΣΗΣ

Η θεωρία της κοινωνικής μάθησης προσδιορίζεται κυρίως, στην άρρηκτη σχέση παιδιού με το γονέα και στις κυριότερες εμπειρίες της πρώιμης παιδικής ηλικίας. Οι εμπειρίες που συγκεντρώνει το άτομο κατά την πρώιμη παιδική ηλικία το καθορίζουν, εξελίσσουν την προσωπικότητά του, θέτουν γερές βάσεις και σχετίζονται με τη σχέση που θα έχει το ίδιο το παιδί με τα δικά του παιδιά στην πορεία της ζωής του, μεταβιβάζεται δηλαδή στην επόμενη γενιά.¹⁷

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

Πιο αναλυτικά, τα ερεθίσματα που δέχεται το παιδί από την πρώτη στιγμή της ζωής του, τα μιμητικά πρότυπα που λαμβάνει από το άμεσο οικογενειακό περιβάλλον αλλά και η σχέση που αναπτύσσεται σε αυτό μεταξύ της μητέρας και του πατέρα του, καθορίζουν την εξέλιξή του και τα βασικότερα στοιχεία της προσωπικότητάς του και του χαρακτήρα του.

Η θεωρία της κοινωνικής μάθησης έχει πολλούς ένθερμους υποστηρικτές, καθώς όπως διατυπώνεται τα άτομα δεν έχουν έμφυτη τη βίαιη συμπεριφορά αλλά μαθαίνουν να είναι επιθετικά όταν παρατηρούν τους γύρω τους να κάνουν χρήση βίας και συχνά να επιβραβεύονται για αυτό.²⁰

2.3 ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΒΙΑ

Η ενδοοικογενειακή βία σαν φαινόμενο υπάρχει σαν αποτέλεσμα της πατριαρχικής κοινωνίας και απαντάται σε παγκόσμιο επίπεδο. Είναι μείζων ζήτημα της κάθε κοινωνίας ανεξάρτητα από τα κοινωνικά στρώματα, το οικονομικό και μορφωτικό επίπεδο αλλά και των θρησκευτικών αντιλήψεων.

Τα προηγούμενα χρόνια, η κακοποίηση μέσα στην οικογένεια δεν αντιμετωπιζόταν σαν κοινωνικό ζήτημα ούτε λάμβανε τη προσοχή που έχει τώρα. Η ενδοοικογενειακή κακοποίηση ήταν προσωπική υπόθεση και δεν αφορούσε κανέναν. Σήμερα, παρά την αλλαγή στάσης απέναντι στη ιδιωτική ζωή, η βία μέσα στην οικογένεια διαιωρίζεται χωρίς να γίνεται φανερά. Η βία μέσα στην οικογένεια είναι μια πληγή της κοινωνίας με ανησυχητικές διαστάσεις, καθώς σύμφωνα με έρευνες περισσότερο από 28% των οικογενειών εμφανίζουν κρούσματα βίας και κακοποίησης των μελών.²²

Έτσι κλονίζεται η εικόνα της οικογένειας ως μία στοργική και προστατευτική μεριά για τα μέλη της. Η οικογένεια δεν λειτουργεί πάντα σαν προστάτιδα αλλά σαν βασανιστήριο όταν μέσα από τους κόλπους της ξεσπά βία.

Σύμφωνα με έγκυρες πηγές και στοιχεία οργανισμών αναφέρεται ότι οι άνθρωποι είναι πιο πιθανό να κακοποιηθούν σωματικά αλλά και ψυχικά, να δεχθούν οποιαδήποτε μορφή επίθεσης μέσα στο ίδιο τους το σπίτι παρά οπουδήποτε αλλού, απομυθοποιώντας έτσι το θεσμό της οικογένειας.

Η ενδοοικογενειακή βία είναι η πιο δεδομένη και διαδεδομένη μορφή βίας σε παγκόσμιο επίπεδο με πιο συχνά θύματα τη γυναίκα και τα παιδιά. Αποτελεί ένα τραγικό κοινωνικό ζήτημα σε όλες της χώρες αλλά και στην Ελλάδα, αν και πολλοί προσπαθούν να πείσουν για το αντίθετο, ότι δηλαδή το παιδί και η γυναίκα κινδυνεύουν έξω από την οικία και όχι μέσα σε

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

αυτήν. Το πιο δύσκολο από όλα είναι η κατανόηση των αιτιών του προβλήματος, γιατί δηλαδή κάποιος να ασκεί βία μέσα στα πλαίσια της οικογένειας του. Οι παράγοντες ποικίλλουν και είναι περιβαλλοντικοί, πολιτισμικοί, ψυχολογικοί και κοινωνιολογικοί. Όλοι αυτοί οι παράγοντες επιδρούν μεταξύ του θύτη και του θύματος και διαιωνίζουν την κατάσταση.²²

Το συγκεκριμένο πρόβλημα εντοπίζεται μέσα στους αιώνες και γινόταν λόγος γι' αυτό τμηματικά. Δηλαδή μιλούσαν για κακοποιημένο παιδί ή κακοποιημένη γυναίκα αλλά όχι για την μεταξύ τους συνάφεια, τη βία μέσα στους κόλπους της οικογένειας. Οι έρευνες εξαιτίας αυτού στράφηκαν σφαιρικά και διείδυσαν στη μήτρα του ζητήματος.

Έγιναν, με την πάροδο του χρόνου προσπάθειες και συνεχίζουν να γίνονται με σκοπό να υπολογιστεί και να καταγραφεί η πραγματική έκταση του ζητήματος της κακοποίησης του παιδιού αλλά αυτό δεν ήταν και τόσο εύκολο στη πραγματοποίησή του, καθώς έγκειται σε ενδοοικογενειακό επίπεδο και τα θύματα δεν ήταν σε θέση να καταγγείλουν το θέμα στις αρμόδιες αρχές. Παραδείγματος χάρη, αν το θύμα είναι γυναίκα τότε αποσιωπά το θέμα είτε λόγω φόβου για τον εαυτό της και τα παιδιά της, είτε λόγω άγνοιας των πραγματικών δικαιωμάτων της. Σε άλλη περίπτωση, αν το θύμα είναι το παιδί το θέμα δεν κοινοποιείτε είτε επειδή δεν μπορεί να φωνάξει και να παραπονεθεί για αυτό που του συμβαίνει είτε λόγω άγνοιας και μη αντίληψης αυτού που βιώνει. Αν τα θύματα κακοποίησης είναι ηλικιωμένοι συγγενείς, τότε δεν μιλούν λόγω σωματικής και ψυχικής εξασθένισης. Τέλος, αν το θύμα είναι ο άνδρας δεν μιλά για πολιτισμικούς λόγους.¹⁷

Παρόλο που υπάρχουν τα παραπάνω σοβαρά ζητήματα που υποβόσκουν και δεν βοηθούν στην πραγματική προσέγγιση του προβλήματος, φανερώνεται ότι το πρόβλημα είναι περίπου 10 με 20 φορές μεγαλύτερο από ότι φαίνεται. Στην Αμερική για παράδειγμα, που έχει θεωρηθεί ως η χώρα με το μεγαλύτερο πρόβλημα κακοποίησης 19% των γάμων, κάθε χρόνο, εμφανίζουν βία και αν λάβουμε υπόψη την συνολική έκβαση του γάμου, το ποσοστό ανέρχεται σε 28%. Το 33% των οικογενειών στην ΗΠΑ χρησιμοποιούν επιθετικό λόγο και 60% κάποια στιγμή έκαναν και σωματική επίθεση. Παράλληλα, σε τηλεφωνική έρευνα που διεξήχθη σε αυτό το σημείο του πλανήτη, 15,5% των ανδρών παραδέχτηκαν ότι χτύπησαν έστω και μία φορά τη σύζυγο τους, ενώ αντίστοιχα το 11,3% των γυναικών λειτούργησαν με παρόμοιο τρόπο. Αξιοσημείωτο είναι, ότι το 5% των γυναικών στην Αμερική που μπαίνουν στα επείγοντα του νοσοκομείου προσκομίστηκαν λόγω κακοποίησης.

Η μελέτη της έκτασης του προβλήματος, σε ευρωπαϊκό επίπεδο φανερώνει παρόμοια κατάσταση. Πχ η κακοποίηση συζύγων ή ερωτικών συντρόφων, στην Αγγλία απαντάται στο

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

25%. Το αστυνομικό δελτίο στη Γλασκόβη και το Εδιμβούργο αποδεικνύει ότι πάνω από 300.000 παιδιά έχουν πέσει θύματα κακοποίησης.²⁴

Στον Ελλαδικό χώρο, σε έρευνα με 220 παιδίατρος, το 69% παραδέχεται ότι έχει συναντήσει στην πορεία του περιστατικά κακοποίησης μέσα αλλά και έξω από το νοσοκομείο, με ποσοστά 60% και 40% αντίστοιχα.

Το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα για της ορθή εξέλιξη των κοινωνικών θεσμών αλλά και σοβαρό αγκάθι για το κοινωνικο γίγνεσθαι του κάθε τόπου. Οι αρμόδιοι φορείς καλούνται να ασχοληθούν με τον άνθρωπο εκτενέστερα και να καταβάλλουν κάθε προσπάθεια για την μείωση και εξασθένηση αυτού του φαινομένου καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, έλλειψης σεβασμού στη γυναικεία υπόσταση και φύση, έλλειψης φροντίδας απέναντι στις παιδικές ψυχές τη μόνη συνέχεια μας σε αυτή τη γη. Είναι επιτακτική η ανάγκη ανάπτυξης σημαντικού σχεδίου δράσης.²⁴

2.3.1 ΜΟΝΤΕΛΟ ΓΟΝΙΩΝ ΠΟΥ ΚΑΚΟΠΟΙΟΥΝ

Σύμφωνα με έρευνες χρόνων σε συνδυασμό με τη βιβλιογραφική ανασκόπηση που έχει πραγματοποιηθεί, γίνεται αντιληπτό ότι το φαινόμενο της βίας στα όρια του κόλπου μιας οικογένειας δεν σταθμίζεται σε τοξικούς, κοινωνικούς και δημογραφικούς παράγοντες. Βέβαια, εντοπίζεται κυρίως στα χαμηλότερα κοινωνικά στρώματα, λαμβάνοντας έτσι σαν δεδομένο το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και τους οικονομικούς παράγοντες.

Τα χαμηλότερα κοινωνικά στρώματα εμφανίζονται επιρρεπείς στη άσκηση και πρόκληση βίας εξαιτίας της ανέχειας και της ταπείνωσης. Είναι μια κοινά παραδεκτή αλήθεια πως τα παιδιά που προέρχονται από τα λαϊκά στρώματα έχουν πέσει θύματα κακοποίησης και εκμετάλλευσης από τους γονείς και τα μέλη της ευρύτερης οικογένειας.¹⁷

Βασικό χαρακτηριστικό γνώρισμά οικογενειών που κακοποιούν τα παιδιά τους είναι οι ελάχιστη έως και ανύπαρκτη κοινωνική συναλλαγή με τα συστήματα και τους φορείς επίλυσης, αλλά και αν ακόμη κάποιος κάνει αναφορά στο πρόβλημα μιας τέτοιας οικογένειας δεν πρόκειται να βρουν θετική ανταπόκριση μάλλον λεκτικά βίαιη ανταπόκριση. Οι οικογένειες αυτές παραμένουν απομονωμένες σαν κλειστά συστήματα, έτσι τα προβλήματα παραμένουν και δυσχεραίνουν τη διαβίωση των αδύναμων μελών.

Γενικότερα το προφίλ των βίαιων οικογενειών άρα και κατ επέκταση των γονιών που οδηγούνται στη κακοποίηση των παιδιών τους είναι το εξής :

- Διαθέτουν ανεπαρκή μέσα για τη διερεύνηση της βίας.

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

- Δεν συνδέονται με πηγές βοήθειας.
- Δεν συγκεντρώνουν την απαιτούμενη δύναμη για να αντιληφθούν το πρόβλημα και να το αντιμετωπίσουν.
- Όλα τα μέλη μιας τέτοιας οικογένειας εμφανίζουν ατομικά αλληλοεξαρτώμενα προβλήματα.
- Υποφέρουν από ανέχεια και αμάθεια, έλλειψη ορθών προτύπων και σεβασμό.

Παρόλαυτα, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι και οικογένειες με καλύτερη κοινωνική τάξη και μόρφωση δύναται να παρουσιάσουν κρούσματα βίαιης συμπεριφοράς και κακοποίησης των παιδιών- μελών της οικογένειας.¹³

2.3.2 ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ

Οι βασικότεροι αιτιολογικοί παράγοντες του παραπάνω φαινομένου είναι οι εξής:

- Κοινωνικό-οικονομικοί παράγοντες
  - πχ. Κακές συνθήκες κατοικίας,
  - το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο,
  - η ανεργία,
  - η υποαπασχόληση του πατέρα,
  - πολυτεκνία,
  - τα χρέη και άλλα.¹⁷
- Περιβαλλοντικοί παράγοντες.
- Πολιτισμικοί παράγοντες.
- Ατομικά χαρακτηριστικά του θύτη και του θύματος.
- Η ένταση της αστικής ζωής.
- Η απομόνωση της πυρηνικής οικογένειας.
- Ο ανταγωνισμός στο τόπο εργασίας.
- Ζήλια.
- Διαφορετική αντίληψη περί ρόλων.
- Κατάχρηση ουσιών και οινοπνεύματος.
- Προβλήματα προσωπικότητας του άνδρα.
- Γονείς από δύο εντελώς διαφορετικές κοινωνικές τάξεις.
- Ψυχικός εξαναγκασμός της μητέρας.

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

Συμπερασματικά, γίνεται κατανοητό ότι υπάρχουν πολλοί διαφορετικοί παράγοντες που μπορούν να δράσουν καταλυτικά στην εκδήλωση βίας μέσα στα πλαίσια μιας οικογένειας με κύριο θύμα το παιδί. Οι παραπάνω παράγοντες αποδεικνύουν ότι η βία μέσα στην οικογένεια αποτελεί ένα πολυδιάστατο και σύνθετο πρόβλημα της κοινωνίας του σήμερα και του χθες.²⁴

2.4 ΜΕΘΟΔΟΙ ΕΚΦΡΑΣΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ

Το πότε εκδηλώνεται μία βίαιη συμπεριφορά μέσα στην οικογένεια δεν μπορεί να τοποθετηθεί μέσα στο χρόνο, δηλαδή το πότε αρχίζει. Σε ορισμένες περιπτώσεις ο θύτης ασκεί μια μορφή κακοποίησης στο θύμα, αλλά σύμφωνα με αυτά που έχουν παρατηρηθεί στις περισσότερες περιπτώσεις το θύμα επωμίζεται διάφορες μορφές κακοποίησης και όχι μόνο μια συγκεκριμένη. Ο θύτης για παράδειγμα μπορεί ταυτόχρονα να κακοποιεί σωματικά τη γυναίκα, λεκτικά το παιδί και του ηλικιωμένους συγγενείς.

Οι περισσότεροι αναλυτές καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι η βίαιη συμπεριφορά εκδηλώνεται το πρώτο καιρό του γάμου, στους πρώτους 6 μήνες ή κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης. Δύο διαφορετικοί άνθρωποι, με εντελώς διαφορετικό τρόπο σκέψης, με άλλα ερεθίσματα και προσωπικότητα συμβιώνουν με σκοπό τη δημιουργία μιας οικογένειας. Αν τα μέλη αυτής της σχέσης είναι μεγαλωμένα σε ένα υγιές οικογενειακό περιβάλλον, που πρόβαλλε τον σεβασμό, την εμπιστοσύνη και την κατανόηση τότε μοιραία και στη δική του οικογένεια θα προωθήσει αυτές τις αρχές σεβόμενος τις τυχόν ιδιαιτερότητες της συντρόφου του.

Υπάρχει όμως και η αντίθετη περίπτωση όπου το άτομο τα παιδικά του χρόνια τα πέρασε σε ένα προβληματικό και αυταρχικό περιβάλλον με αρνητικά πρότυπα και έλλειψη σεβασμού. Που κυρίαρχη δύναμη ήταν η αποδοκιμασία, η βία και η καταπάτηση των δικαιωμάτων. Αυτό το άτομο γίνεται εγωκεντρικό με χαμηλή αυτοεκτίμηση και δεν αντιλαμβάνεται τα λάθη της οικογενείας του για να τα διορθώσει μετέπειτα στη δική του οικογένεια. Έτσι, προσπαθεί να υποτάξει τις επιθυμίες του συντρόφου του για το καλό της δικής του ανασφάλειας δημιουργώντας μια δυστυχισμένη οικογένεια με ακόμα πιο δυστυχισμένα παιδιά.²¹

Η πιο συχνή μέθοδος έκφρασης της ενδοοικογενειακής βίας είναι η ψυχολογική βία που χρησιμοποιείται από τους δύο συντρόφους στα πλαίσια του παιχνιδιού επικράτησης. Η ψυχολογική βία στην αρχή γίνεται με σχετικά ανώδυνο τρόπο ενώ στη συνέχεια κλιμακώνεται. Τα βασικότερα χαρακτηριστικά της είναι:

- Η έλλειψη σεβασμού,
- Η έλλειψη εμπιστοσύνης,

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

- Τα ψέματα στη συνέχεια επιδεινώνεται με
- Τον εξευτελισμό και
- Τις συνεχείς ταπεινώσεις.²²

Η ψυχολογική βία σε πολλές περιπτώσεις είναι η μόνη μορφή έκφρασης στα πλαίσια των δύο συντρόφων, όμως όσο η κατάσταση διαιωνίζεται μπορεί να οδηγήσει σε καταστρεπτικές για το θύμα επιπτώσεις, σε άλλες πάλι περιπτώσεις λειτουργεί συνδυαστικά με την σωματική κακοποίηση.

Αρχικά, η σωματική κακοποίηση κάνει την εμφάνισή της με μικρά επεισόδια όπως με ένα χαστούκι, με τον καιρό όμως συνεχίζει με μεγαλύτερη ένταση και την πρόκληση σοβαρών τραυματισμών στο θύμα. Κυρίως τα θύματα είναι γυναίκες, άρα η κακοποίηση γίνεται κατά τη διάρκεια και της εγκυμοσύνης αλλά και μετά τη γέννηση του μωρού.

Μάλιστα έρευνες καταδεικνύουν ότι ο παράγοντας παιδί επηρεάζει την κακοποίηση αυξητικά. Τα επεισόδια αυξάνονται κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης και όσο το παιδί μεγαλώνει. Η παρουσία του παιδιού και η αυξημένη φροντίδα της μητέρας στις ανάγκες του πυροδοτεί τη ζήλεια των συζύγων, αυτό έχει σαν επακόλουθο τη συστηματική κακοποίηση και την έκδηλη επιθετική συμπεριφορά ακόμη και εναντίον των παιδιών τους. Από την άλλη, οι γυναίκες σπάνια κακομεταχειρίζονται τα παιδιά τους. Όταν η βίαιη συμπεριφορά μετατοπιστεί στα παιδιά, οι γυναίκες αποφασίζουν να φύγουν, όταν όμως η κακοποίηση εντοπίζεται μόνον σε αυτές παραμένουν σε αυτή τη βίαιη σχέση, σκεπτόμενες ότι ο επερχόμενος χωρισμός βλάπτει τα παιδιά τους.

Γενικότερα, η έναρξη κακοποίησης δεν έχει ορισμένο χρόνο άλλα έχει συγκεκριμένη πορεία που κλιμακώνεται. Εάν το θύμα δεν πάρει την απόφαση να διακόψει αυτή τη σχέση εξάρτησης, τότε ο φαύλος κύκλος δεν πρόκειται να κλείσει.²¹

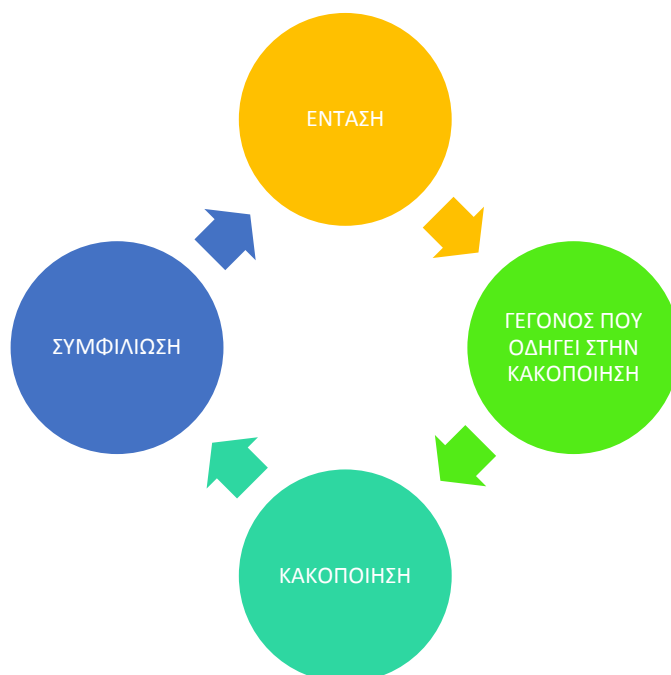
2.5 ΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Η βία δεν εκφράζεται σε συγκεκριμένο χρόνο και τόπο, ακολουθεί όμως συγκεκριμένες φάσεις στις οποίες επιβάλλεται και κορυφώνεται. Οι σταδιοποίηση της βίας χωρίζεται σε τρεις φάσεις:

- 1^η φάση → δημιουργία της έντασης.
- 2^η φάση → της κρίσης.
- 3^η φάση → περίοδος αγάπης ή ηρεμίας.

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

Παρακάτω απεικονίζεται σκιαγραφικά ο κύκλος της βίας με σκοπό την ευρύτερη κατανόηση

της εκδήλωσης και της κλιμάκωσης της βίας μέσα στα πλαίσια της οικογένειας, όπως και τα γεγονότα που καθιστούν αδύναμα τα θύματα να ξεφύγουν, είτε για ψυχολογικούς λόγους είτε για σωματικούς.²²

2.6 ΟΙ ΘΥΤΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΘΥΜΑΤΑ (ΚΥΡΙΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ)

Στο συγκεκριμένο σημείο της ενότητας θα γίνει εκτενέστερη αναφορά σχετικά με τους θύτες και τα θύματα. Δηλαδή με αυτούς που ασκούν βίαιη συμπεριφορά σε βάρος άλλων ανθρώπων και σε αυτούς που τη δέχονται, κακοποιούνται.

Όσον αφορά την ενδοοικογενειακή βία, θύτης δεν είναι μόνο ο άνδρας και θύμα δεν είναι μόνο η γυναίκα και το παιδί όπως πολλοί πιστεύουν. Φυσικά τα ποσοστά είναι υψηλά σε αυτά τα σημεία αλλά δεν είναι και οι μόνες ενδείξεις. Αυτό συμβαίνει επειδή και άτομα που είναι ευάλωτα πολλές φορές είναι και εκείνα που τελικά εκδηλώνουν βίαιη συμπεριφορά. Άρα, δεν είναι μόνο ο άνδρας που εκδηλώνει τη βία αλλά και μέλη της οικογένειας που δεν φαίνεται να έχουν τη σωματική δυνατότητα και διάπλαση να προχωρήσουν σε τέτοιες ενέργειες.²⁴

Οι στατιστικές έρευνες χρόνων έχουν καταδείξει ότι δέκα φορές περισσότεροι άνδρες σε σχέση με τις γυναίκες έχουν προβεί σε βίαιη συμπεριφορά και δώδεκα φορές περισσότεροι άνδρες από ότι γυναίκες έχουν καταδικαστεί για εγκληματικές βλάβες.²³

Όπως έγινε αντιληπτό από τις παραπάνω αναφορές η γυναικεία εγκληματικότητα είναι πολύ πιο χαμηλή σε σχέση με των ανδρών, και τα θύματα είναι κυρίως γυναίκες, άρα οι άνδρες έχουν

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

το ρόλο του θύτη. Βέβαια υπάρχουν περιπτώσεις που οι γυναίκες θα χειροδικήσουν έναντι του συζύγου τους, αν και είναι σπάνια αυτά τα περιστατικά. Έτσι η γυναίκα σε αυτή τη περίπτωση παίρνει το ρόλο του θύτη και ο άνδρας του θύματος. Το πιο συχνό φαινόμενο είναι ο άνδρας να δέχεται ψυχολογική επίθεση από τη σύζυγο του.

Πέρα από τους δύο συζύγους θύτες αλλά και θύματα μπορούν να γίνουν τα παιδιά της οικογένειας. Το παιδί μπορεί να υποστεί κακοποίηση ή μπορεί να είναι μάρτυρας κακοποίησης μέσα στα πλαίσια της οικίας. Από την άλλη μεριά έχει παρατηρηθεί ότι και τα παιδιά μπορούν να γίνουν θύτες κυρίως κατά τη διάρκεια της εφηβείας, δύναται να ασκήσουν βία στους γονείς τους. Παράλληλα, μπορεί να υπάρξει βία και έχει παρατηρηθεί ανάμεσα στα αδέρφια.²⁴

Τέλος, μια άλλη κατηγορία ατόμων που μπορεί να λειτουργήσουν σαν θύματα κακοποίησης είναι οι γηραιοί συγγενείς, οι οποίοι πολύ συχνά κακοποιούνται από τους ανθρώπους που έχουν αναλάβει τη φροντίδα τους μέχρι να τελειώσει ο κύκλος ζωής.

Μερικά γενικά χαρακτηριστικά που καθορίζουν τη σχέση εξάρτησης του θύτη και του θύματος είναι τα εξής:

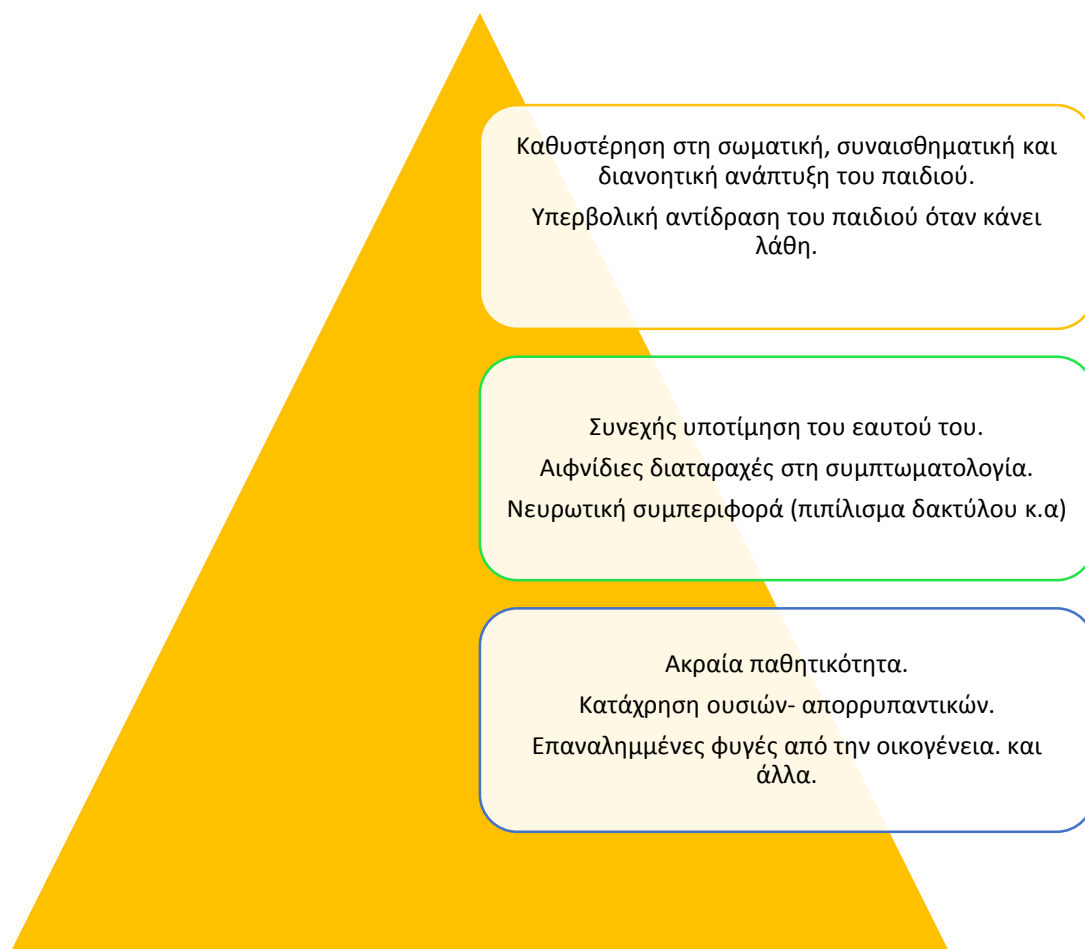
- Το θύμα σε σημαντικό βαθμό εξαρτάται ψυχολογικά και σωματικά από αυτόν που το κακοποιεί.
- Παράγοντες στρεσογόνοι υπάρχουν στους θύτες και τα θύματα.
- Ο θύτης εκμεταλλεύεται την ανάγκη του θύματος και καλύπτει τις δικές του ανάγκες.
- Το θύμα γίνεται ενοχικό και αναλαμβάνει όλες τις ευθύνες, πράγμα που ενθαρρύνει η ίδια η κοινωνία.²¹

Συμπερασματικά, αντιλαμβανόμαστε ότι μέσα στα πλαίσια της οικογένειας υπάρχει ο θύτης και το θύμα ανεξάρτητα με το φύλο και την ηλικία αυτών, όπως και να έχει υπάρχουν διάφορες μορφές κακοποίησης, οι οποίες μπορούν να εξελιχθούν και σε ταυτόχρονη στιγμή.²⁴

2.7 ΣΥΜΠΤΩΜΑΤΟΛΟΓΙΑ ΠΑΙΔΙΩΝ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΚΑΚΟΠΟΙΗΘΕΙ

Τα παιδιά που έχουν δεχτεί κάποια μορφή κακοποίησης συνήθως εμφανίζουν συνδυασμό των πιο κάτω συμπτωμάτων, Βέβαια, δεν αποδεικνύεται σίγουρα η ψυχολογική κακοποίηση του παιδιού, καθώς χρειάζεται περαιτέρω διερεύνηση:

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

2.8 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

Το πραγματικό μέγεθος των επιπτώσεων της κακοποίησης είναι δύσκολο να μετρηθεί με ακρίβεια για διάφορους σημαντικούς λόγους. Αρχικά, πολλές περιπτώσεις δεν αναφέρονται και έπειτα δεν προσδιορίζεται ένας κοινά αποδεκτός ορισμός.

Η παιδική κακοποίηση έχει πολλές μακροπρόθεσμες αρνητικές συνέπειες που εξαρτώνται από την ηλικία, τη μορφή και τη συχνότητα της κακοποίησης, μεταβάλλουν την ιδιοσυγκρασία του παιδιού και το στιγματίζουν ευ όρου ζωής. Οι πιο άμεσες επιπτώσεις που μπορεί να εκδηλώσει ένα παιδί είναι:

- Διακοπή της καρδιάς.
- Έκπτωση της λειτουργίας χεριών και ποδιών.
- Άπνοια.
- Αποπληξία.
- Μελάνιασμα.

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

- Διάσειση.
- Έλλειψη των αισθήσεων.
- Θάνατος.¹⁷

Οι μακροπρόθεσμες επιπτώσεις είναι οι εξής:

- Μαθησιακές δυσκολίες.
- Φυσικές αναπηρίες.
- Δυσκολίες όρασης.
- Δυσκολία στο λόγο.
- Εγκεφαλική παράλυση.
- Προβλήματα στη συμπεριφορά.
- Αντικοινωνικότητα.
- Απομόνωση.
- Αίσθημα ντροπής και ενοχών.
- Σύνδρομο κατωτερότητας.
- Μόνιμος φόβος και άγχος.
- Προβλήματα στη μετέπειτα δική του οικογένεια.
- Απώλεια παιδικότητας, αυθορμητισμού και χαράς.
- Απότομη και πρόωρη ανάπτυξη.

Παράλληλα, το παιδί αισθάνεται ότι έχει προδοθεί από άτομα που εμπιστευόταν, αισθάνεται ελαττωματικό και ανάξιο να αγαπηθεί. Το δε σεξουαλικά κακοποιημένο παιδί αποκτά έντονα ψυχολογικά προβλήματα, φοβάται να εμπιστευτεί τους ανθρώπους, δεν θέλει επαφές με συνομήλικους γιατί νιώθει ενοχές για αυτό που του συνέβη. Τραυματίζεται η παιδική ψυχή του ανεπανόρθωτα, ενώ χάνεται ανεπίστρεπτη η αθωότητά του. Το παιδί ντρέπεται καθώς έχει χαθεί και τραυματιστεί η σεξουαλικότητά του, γεννώνται σε αυτό νέα ερωτηματικά για τη φύση του. Επιπροσθέτως, ειδικά αν ο θύτης ήταν κάποιος που εμπιστευόταν και αγαπούσε κλονίζεται μια για πάντα η αξιοπιστία του. Το παιδί αυτό αισθάνεται στιγματισμένο τόσο σωματικά όσο και ψυχικά. Σημαντικό επίσης είναι, ότι τα σεξουαλικά κακοποιημένο παιδί έχει πολλές πιθανότητες όταν γίνει έναρξη αργότερα τη σεξουαλικής του ζωής να ασκήσει και το ίδιο βία προς το σύντροφο του, συνεχίζοντας έτσι από γενιά σε γενιά αυτό τον κύκλο.

Τέλος, είναι εξίσου σπουδαίο να αναφερθεί ότι και αν ακόμη το παιδί δεν κακοποιηθεί το ίδιο αλλά είναι μάρτυρας της κακοποίησης πχ. Του πατέρα προς της μητέρα του, τραυματίζεται

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

επίσης σε τόσο σπουδαίο βαθμό όσον και αν ήταν το ίδιο το θύμα. Για το παιδί, η μητέρα και ο πατέρας είναι ιερά σύμβολα και πρότυπα, εξαρτώνται σε κάθε τι από αυτούς αρά η συνέπεια μιας σκηνής κακοποίησης μπροστά στα μάτια του παιδιού μας είναι μια τραυματική εμπειρία με άσχημες εκβάσεις για την πορεία της ζωής του.^{13,17}

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

3.1 ΠΑΡΑΜΕΛΗΣΗ-ΑΔΙΑΦΟΡΙΑ

Όταν γίνεται λόγος στον όρο «παραμέληση παιδιών», αναφερόμαστε στα άτομα τα οποία έχουν αναλάβει την φροντίδα του παιδιού αλλά με διάφορες ενέργειες που σχετίζονται με τη ψυχολογική, ψυχική και βιοποριστική ανάπτυξη, παρεμβαίνουν στην ομαλή διαβίωση και ένταξη στα πλαίσια του κοινωνικού συνόλου.

Με τον συγκεκριμένο όρο, δηλαδή «κακοποίηση-παραμέληση», γίνεται η περιγραφή ενός φαινομένου όπου οι υπεύθυνοι ενήλικες με διαφορετικούς τρόπους παρεμποδίζουν την εύρωστη λειτουργία του οργανισμού του παιδιού που όφειλαν να προστατεύουν. Αυτό μπορεί να συμβεί με ακατάλληλες συνθήκες διαβίωσης, όπως έλλειψη φαγητού, ακατάλληλη στέγη και υγειονομικών παραγόντων, μη προάσπιση της σωματικής ακεραιότητας και υγείας του παιδιού αλλά και στέρηση παιδείας και μόρφωσης. Αυτές οι ενέργειες δύναται να καθυστερήσουν τη φυσιολογική ανάπτυξη του παιδιού, να οδηγήσουν σε μη φυσιολογική εξέλιξη και σε ακραίες περιπτώσεις να επιφέρουν ακόμη και το θάνατο.¹⁶

Το Χαμόγελο του Παιδιού υποστηρίζει ότι η παραμέληση αποτελεί τη στέρηση του παιδιού να επιτελέσει τις βασικότερες βιολογικές του ανάγκες όπως:

- Επαρκής σίτιση,
- Επαρκής στέγαση ή ένδυση,
- Ορθές συνθήκες διαβίωσης: εξασφάλιση ύπνου, προσωπική υγιεινή, μόρφωση κτλ.

Η κακοποίηση-παραμέληση παιδιών είναι ένα φαινόμενο που εξακολουθεί να απαντάται στις σύγχρονες κοινωνίες. Πρόκειται για σωματική και ψυχική κακοποίηση του παιδιού από το γονέα του ή τον κηδεμόνα που έχει αναλάβει την ολιστική και εξατομικευμένη φροντίδα της διαβίωσης του.²⁵

Όλες οι κατηγορίες αδιαφορίας και παραμέλησης ενός παιδιού έγκειται στην εκούσια ή ακούσια αποτυχία του κηδεμόνα να προσφέρει όλα τα υλικά και ψυχικά αγαθά που χρειάζεται ένα παιδί για την ομαλή ανάπτυξή του. Σε στατιστικές έρευνες έχει βρεθεί ότι το 3% των παιδιών είναι θύματα παραμέλησης και το 70% καταγγελλμένων περιπτώσεων παιδικής κακοποίησης.

3.2 ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ

Με τον όρο σωματική κακοποίηση εννοείται ο τραυματισμός ενός παιδιού εκ προθέσεως και ενώ σκοπού από το άτομο που έχει αναλάβει τη φροντίδα του. Η μορφή αυτής της

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

κακοποίησης γίνεται αντιληπτή με μολπές, εγκαύματα, σπασμένα κόκαλα, που ακόμη μπορεί να επιφέρει και το θάνατο του παιδιού αυτού. Αυτά τα παραπάνω μπορεί να προκληθούν σε διάφορες μορφές βίας. Οι περισσότεροι γονείς, αλλά και κηδεμόνες, που κακοποιούν τα παιδιά τους έχουν μεγαλώσει και έχουν πάρει την ανατροφή τους σε περιβάλλον που υπήρχαν ξεσπάσματα μορφών βίας. Η σωματική βία εναντίον των παιδιών έχει κάνει την εμφάνιση της μέσα στο πέρασμα των αιώνων σε όλες τις κοινωνικοοικονομικές τάξεις αλλά συνήθως απαντάται πιο συχνά σε περιπτώσεις φτώχειας και εξαθλίωσης.¹⁶

3.3 ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ

Έρευνες στη χώρα μας δείχνουν ότι ένα σημαντικό ποσοστό παιδιών (17% κοριτσιών και 7-8% αγοριών) γίνονται θύματα σεξουαλικής κακοποίησης κατά την παιδική τους ηλικία μέχρι τα 18 τους χρόνια. Η σεξουαλική κακοποίηση αφήνει βαθιά τραύματα στον ψυχισμό των παιδιών, τραύματα που συνεχίζουν να τα επηρεάζουν για χρόνια μετά τη λήξη της κακοποίησης, όταν είναι πλέον ενήλικες.

Κεντρική θέση έχει μια τρομακτικά μεγάλη αίσθηση απώλειας. Απώλεια εμπιστοσύνης στους άλλους, ιδιαίτερα έντονη όταν η οικογένεια έχει εμπλακεί στην κακοποίηση ή στην απόκρυψή της. Απώλεια της παιδικής ηλικίας με τη ξενοιασιά της, απώλεια της αίσθησης του εαυτού σαν μια ξεχωριστή οντότητα με ανάγκες και επιθυμίες που αξίζουν σεβασμό. Το τραύμα της κακοποίησης δημιουργεί μια θύελλα συναισθημάτων: πόνο, απογοήτευση, οργή, ενοχές. Κάποιοι άνθρωποι, σε μια προσπάθεια να ξεχάσουν τις οδυνηρές αναμνήσεις και να μετριάσουν την ένταση των συναισθημάτων τους καταφεύγουν σε αυτοκαταστροφικές συμπεριφορές: σε εθισμό σε αλκοόλ και ουσίες, διαταραχές διατροφής, αυτοτραυματισμό.

Η κακοποίηση συνιστά μια κατάφωρη παραβίαση των προσωπικών ορίων του παιδιού και επηρεάζει την ικανότητα του σαν ενήλικας να θέτει και να σέβεται όρια ανάμεσα στο ίδιο και τους γύρω του, όπως την ικανότητα να λέει 'Όχι' και να εκφράζει με αυτοπεποίθηση τις ανάγκες και επιθυμίες του. Συχνά οδηγεί σε μειωμένη αίσθηση αυτοεκτίμησης, στην αίσθηση του ατόμου ότι δεν αξίζει. Αυτή η απαξίωση του εαυτού του μπορεί να το οδηγήσει σε κακοποιητικές σχέσεις στην ενήλικη ζωή. Επιπλέον κάνει το άτομο πιο ευάλωτο σε μετέπειτα ψυχικές διαταραχές όπως κατάθλιψη ή αγχώδεις διαταραχές.

Η κακοποίηση συνέδεσε το σεξ με κάτι βρώμικο που πλήγωσε το παιδί. Αυτό επηρεάζει την ανάπτυξη της σεξουαλικότητάς του και δημιουργεί προβλήματα στις μετέπειτα σεξουαλικές του σχέσεις. Σαν ενήλικας το άτομο αισθάνεται άβολα με την σεξουαλικότητά του. Πολλές φορές αναπτύσσει αρνητική εικόνα για το ίδιο του το σώμα και φόβο ή αποστροφή για τον αισθησιασμό του. Ως αποτέλεσμα, προσπαθεί να κάνει το σώμα του λιγότερο ελκυστικό ώστε

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

να μην τραβήξει το ερωτικό ενδιαφέρον άλλων, καλύπτοντάς το με φαρδιά, ακαλαίσθητα ρούχα ή κάνοντάς το εξαιρετικά παχύσαρκο ή ανορεκτικά λεπτό. Κάποιες φορές η σύγχυση που προκάλεσε η σεξουαλική κακοποίηση μπορεί να οδηγήσει στο αντίθετο: το άτομο μαθαίνει να χρησιμοποιεί υπερβολικά το σώμα του και σεξουαλική συμπεριφορά για να καλύψει ακόμη και μη σεξουαλικές ανάγκες. Για παράδειγμα χρησιμοποιεί το φλερτ υπερβολικά σε κοινωνικές ή και επαγγελματικές επαφές για να κερδίσει αποδοχή.

Οι πληγές που αφήνει η σεξουαλική κακοποίηση δεν κουκουλώνονται ούτε γιατρεύονται απλά με τον χρόνο. Το άτομο χρειάζεται, με τη βοήθεια ψυχοθεραπείας, να επεξεργαστεί αυτά που έγιναν και να συνειδητοποιήσει πώς το επηρεάζουν μέχρι σήμερα. Μόνο τότε αρχίζει η διαδικασία επούλωσης των τραυμάτων και το άτομο καταφέρνει να αφήσει πραγματικά πίσω το παρελθόν.

Μια άλλη μορφή σωματικής κακοποίησης ενός παιδιού είναι η σεξουαλική κακοποίηση. Με τον όρο σεξουαλική κακοποίηση εννοείται η προσβολή της γενετήσιας ελευθερίας του παιδιού από ενήλικες οι μεγαλύτερα από αυτό άτομα, τα οποία μπορεί να είναι συγγενείς, γονείς, κηδεμόνες ή άτομα του ευρύτερου περιβάλλοντος. Με τη σεξουαλική κακοποίηση αναφέρονται περιστατικά, όπου ο παιδεραστής προέβη σε χείδεμα, άγγιγμα των γενετικών οργάνων και ακόμα την ολοκλήρωση σεξουαλικής πράξης. Ο παιδεραστής είναι άνδρας με συγκεκριμένο αναφερόμενο προφίλ. Εμφανίζεται οικογενειάρχης, ετεροφυλόφιλος, ηλικίας περίπου 45 ετών με σταθερή επαγγελματική πορεία. Έρευνες καταδεικνύουν ποσοστά στα πλαίσια σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών όπου μόνο το 22% είναι άτομα άγνωστα στο θύμα από αυτούς το 19% είχε παρενοχλήσει σεξουαλικά πάνω από 5 παιδιά. Σε συνάρτηση με αυτά τα δεδομένα οδηγήθηκε το 32% σε ψυχολογική βία και το 57% σωματική κάμψη της αντίστασης του θύματος. Άλλο σημαντικό δεδομένος στις έρευνες αυτές είναι ότι αναφέρθηκε ποσοστό άνω των 22% των δραστών είχε κακοποιηθεί σεξουαλικά κατά τη διάρκεια της παιδικής του ηλικίας, παράλληλα οι δράστες ανέφεραν ότι μεγάλωσαν σε περιβάλλον διάχυτης βίας με τους γονείς να χτυπούν ο ένα τον άλλον. Τελευταίο αλλά εξίσου σημαντικό είναι ότι 62% έχει ιστορικό ψυχικών νοσημάτων και χρήση ψυχιατρικής αγωγής φαρμάκων, παράλληλα μόνο το 2% των δραστών αποδέχτηκε πλήρως και συνειδητά τις πράξεις που προβεί.^{13,26}

3.4 ΣΥΝΑΣΘΗΜΑΤΙΚΗ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ

Η ορθή συναισθηματική ανάπτυξη ενός παιδιού είναι ο ακρογωνιαίος λίθος της φυσιολογικής μικρής ηλικίας που στο μεγαλύτερο βαθμό εξαρτάται από τη φροντίδα που έχουν αναλάβει οι γονείς, κηδεμόνες. Για το παιδί το σημαντικότερο είναι οι πρώτες εμπειρίες που γνωρίζει από τους γονείς του οι οποίες πρέπει να περιγράφονται με σταθερότητα, αγάπη, ζεστασιά και

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

υπευθυνότητα. Με τον όρο συναισθηματική κακοποίηση εννοείται η διαταραχή της συναισθηματικής σταθερότητας ενός παιδιού από τα άτομα που όφειλαν να του τη παρέχουν. Οι συναισθηματική κακοποίηση ως μορφή και έκφραση βίας είναι ένα αντικείμενο το οποίο δεν έχει πλήρως μελετηθεί, καθώς στο ποινικό κώδικα δίνεται έμφαση στη φυσική και σεξουαλική κακοποίηση, καθιστώντας έτσι αυτό το κομμάτι σε κακοποίηση με μεγαλύτερα πλαίσια ανοχής. Στις περισσότερες περιπτώσεις αναφερόμενης της κακοποίησης συνυπάρχει η συναισθηματική με τη φυσική κακοποίηση. Πολλά παιδιά έχουν υποφέρει από συναισθηματική κακοποίηση, στην οποία πρέπει να δίνεται μεγαλύτερη σημασία καθώς είναι απολύτως αποδεκτό ότι η θεραπεία των φυσικών τραυμάτων είναι πολύ δυσκολότερη έως και ακατόρθωτη.¹²

Στο πέρασμα του χρόνου έχει αποδειχθεί ότι υπάρχει έλλειψη σχετικών ερευνών καθώς οι ερευνητές δεν ακολουθούν ίδια γραμμή πλεύσης σε σχέση με τη συναισθηματική κακοποίηση καθώς δεν συμφωνούν όσο αναφορά τον ορισμό, τη μέτρηση και τη θεραπεία αυτής της μορφής κακοποίησης. Η έλλειψη ομοφωνίας των ειδικών αφήνει σε εκκρεμότητα ένα μεγάλο κεφάλαιο κακοποίησης παιδιών.¹⁶

Η συναισθηματική κακοποίηση μπορεί να προκύψει με λεκτική κακοποίηση η με παραμέληση. Πολλές έρευνες έχουν καταδείξει ότι θύματα κακοποίησης κατάφεραν να ξεπεράσουν τα σωματικά προβλήματα που προκλήθηκαν από αυτή αλλά ποτέ δεν μπόρεσαν να συνέλθουν και να μουν σε κανονική πορεία ζωής ύστερα από τα ψυχικά τραύματα που αποκόμισαν. Τα παιδιά αυτά έχουν διάχυτα συναισθήματα αναξιότητας, τρόμου, καχυποψίας.

Από όλα τα παραπάνω έχουν προκύψει οι εξής μορφές συναισθηματικής κακοποίησης:

- Απόρριψη: Πρόκειται για συνδυασμό συμπεριφορών που υποδηλώνουν τη μια υποδοχή του παιδιού με αποτέλεσμα να αισθάνεται κατώτερο και υποτιμημένο.
- Ταπείνωση: Πρόκειται για συμπεριφορά που προσβάλλει και ευτελίζει τη προσωπικότητα του παιδιού πχ προσβλητικά λόγια και βωμολοχίες σε δημόσιο χώρο.
- Εκφοβισμός: Το παιδί σε αυτή τη περίπτωση δέχεται απειλές εξαναγκάζεται, τρομοκρατείται και εκφοβίζεται από τα οικεία του άτομα είτε ότι θα εγκαταλειφτεί είτε ότι θα χάσει αγαπημένα αντικείμενα και άτομα.
- Αδιαφορία: Σε αυτή τη περίπτωση ο γονέας αναφέρεται ανίκανος να ανταποκριθεί στις συναισθηματικές ανάγκες του παιδιού του, εμφανίζεται απόμακρος και αδιάφορος στα πλαίσια συναισθηματικών, πνευματικών, υλιστικών αναγκών.

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

- Απομόνωση: Είναι ο περιορισμός και η απαγόρευση εξόδου ακόμα και ο εγκλεισμός του παιδιού.
- Εκμετάλλευση: Στη κατηγορία αυτή υπάρχουν περιπτώσεις παιδιών που έχουν προωθηθεί από την ίδια την οικογένεια τους σε λανθασμένα πρότυπα. Τα παιδιά γίνονται αντικείμενα κέρδους ή εκπαιδεύονται να υπακούν τις επιθυμίες τρίτων. Ακόμη αναφέρεται παιδικός αλκοολισμός και χρήση ναρκωτικών.²⁶

Συμπερασματικά, η συναισθηματική κακοποίηση αναφέρεται στη συνεχόμενη έκθεση του παιδιού στη βία με αποτέλεσμα πνευματικές διαταραχές. Η κάθε μία μορφή συναισθηματικής κακοποίησης δημιουργεί έντονη αλληλεπίδραση, με διαφορετικό τρόπο στο κάθε παιδί. Φυσικά, έχει να κάνει με το αναπτυξιακό υπόβαθρο του παιδιού, δηλαδή: βρεφική, προσχολική και σχολική ηλικία και εφηβεία. Ποιο συγκεκριμένα π.χ. στη βρεφική ηλικία η συναισθηματική κακοποίηση απαντάται στην έλλειψη προσοχής των αναγκών τους βρέφους, στη προσχολική ηλικία ως εγκλεισμού του παιδιού και στην παρεμπόδιση συμμετοχής στις οικογενειακές δραστηριότητες, στη σχολική μπορεί να εκδηλωθεί με την ένδειξη του γονέα ότι είναι ανικανοποίητος στις επιδόσεις του παιδιού του και τελικά, στην εφηβεία με τη παρεμπόδιση της ανεξαρτησίας και αυτοκυριαρχίας. Παρατηρώντας τα παραπάνω γίνεται αντιληπτό το φάσμα της συναισθηματικής κακοποίησης και τη χρησιμότητα ανεύρεσης και διατύπωσης ενός ορισμού για το φαινόμενο.¹³

Πολλοί αναλυτές υποστηρίζουν ότι η συναισθηματική κακοποίηση δεν θα έπρεπε να στέκεται στη διατύπωση ενός συγκεκριμένου ορισμού, αλλά θα έπρεπε να αναζητά τους παράγοντες που τη προκαλούν, αλλά και την οδηγούν σε έξαρση. Παράλληλα, κρίνεται απαραίτητο να γίνει διαχωρισμός της συναισθηματικής από τη ψυχολογική κακοποίηση ορίζοντας τη πρώτη ως διαρκή, κατ' εξακολούθηση, μη κατάλληλη συναισθηματική συμπεριφορά απέναντι στις συναισθηματικές ανάγκες του παιδιού. Αυτή η κατάσταση ουσιαστικά, κατορθώνει να μειώσει τη δυναμική των θεμελιωδών διανοητικών λειτουργιών:

- Ευφυΐα
- Αντίληψη
- Μνήμη
- Προσοχή
- Γλώσσα
- Ηθική Ανάπτυξη¹³

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

3.4.1 ΓΝΩΣΤΟΤΕΡΟΙ ΤΥΠΟΙ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗΣ- ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

Ένα από τα βασικότερα είδη συναισθηματικής κακοποίησης θεωρείται η λεκτική κακοποίηση, το συγκεκριμένο είδος κακοποίησης αποτελείται από σχόλια που ωθούν τα παιδιά να νιώθει μη ικανό και με μειωμένη ευφυΐα. Οι γονείς αυτοί που κάνουν χρήση της λεκτικής κακοποίησης χαρακτηρίζονται από τελειομανία και αρνητικές προβλέψεις επίσης απειλούν βρίζουν συγκρίνουν και επιρρίπτουν ευθύνες.

Ένας άλλος όρος που χρησιμοποιείται για τη συναισθηματική κακοποίηση είναι ο non-organic fealuri to thrive, όπως συναντάται στη διεθνή βιβλιογραφία είναι μορφή κακοποίησης που ορίζεται βάση των ψυχοκοινωνικών παραγόντων που οφείλεται σε μεγάλο βαθμό εξαιτίας της ανικανοποίητης επιθυμίας των βασικών καθημερινών αναγκών και των συναισθηματικών. Η περίπτωση αυτή ονομάζεται συναισθηματική κακοποίηση και παραμέληση του παιδιού. Έρευνες καταδεικνύουν ότι αυτή η κατάσταση οφείλεται σε οικογενειακά προβλήματα: φτώχεια, ανεργία, πνευματική επιβράδυνση. Μια τέτοια μητέρα είναι συχνά ανώριμη πάσχει από κατάθλιψη και έχει περιορισμένες γονικές δεξιότητες.²⁷

Συμπτώματα

Τα παιδιά που έχουν υποστεί συναισθηματική κακοποίηση δίνεται να παρουσιάσουν τα εξής συμπτώματα:

- Ανικανότητα να αγαπήσουν
- Ανικανότητα να εμπιστευθούν
- Χαμηλή αυτοεκτίμηση
- Επιθετική συμπεριφορά
- Παθητική και απόμακρη στάση
- Θυμό και μανία
- Μελαγχολικές στάσεις
- Αυτοκαταστροφικές στάσεις
- Ανησυχίες και φοβίες
- Εφιάλτες
- Δυσκολία στις διαπροσωπικές σχέσεις
- Και τέλος σχολική αποτυχία.²

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

3.5 ΠΑΙΔΙΚΗ ΠΟΡΝΟΓΡΑΦΙΑ

Ως παιδική πορνογραφία ορίζεται η αναπαραγωγή σεξουαλικών εικόνων που περιλαμβάνουν παιδιά. Πρόκειται για μια μορφή εκμετάλλευσης με σκοπό το οικονομικό κέρδος. Τα παιδιά υπό την επήρεια ναρκωτικών ουσιών η με τη χρήση βίας υποχρεώνονται να συμμετάσχουν σε σεξουαλικές πράξεις με ενήλικες. Τα παιδιά σε μερικές περιπτώσεις μπορεί να είναι ακόμη και βρέφη, τα οποία βασανίζονται βάνουσα και συχνά δολοφονούνται. Οι παιδόφιλοι δράστες τις περισσότερες φορές φωτογραφίζουν και βιντεοσκοπούν τις σεξουαλικές τους εμπειρίες με ανήλικους καθώς επίσης και σκληρές σκηνές κακοποίησης τις οποίες έπειτα προωθούν στο διαδίκτυο. Ο αριθμός των παιδιών που υποχρεώνεται σε σεξουαλικές επαφές μέσω διαδικτύου αυξάνεται συνεχώς με δραματικούς ρυθμούς. Από τα τέλη του 1997 και έπειτα πάνω από 10 εκατομμύρια σε παγκόσμιο επίπεδο καταγράφηκε ότι βίωσαν σε αυτή τη κτηνωδία.²⁷

Είναι ευρέως διαδεδομένο και γνωστό, ότι η παιδική πορνογραφία είναι παράνομο γεγονός το οποίο υπόκειται σε νομικές κυρώσεις. Βέβαια, από χώρα σε χώρα υπάρχουν διαφορές στην αντιμετώπιση της παιδικής πορνογραφίας. Έχει συμφωνηθεί στο συμβούλιο της Ευρώπης ότι η παιδική πορνογραφία περιλαμβάνει τα εξής:

- Ένα ανήλικο που συμμετέχει στη σεξουαλική δραστηριότητα.
- Ρεαλιστικές εικόνες που δείχνουν ένα ανήλικο να συμμετέχει σε σεξουαλική δραστηριότητα.
- Ένα άτομο που προσποιείται τον ανήλικο και συμμετέχει σε σεξουαλικές δραστηριότητες.

Η σεξουαλική κακοποίηση και η παιδική πορνογραφία είναι ειδική εγκλήματα, παρόλα αυτά υπάρχουν άνθρωποι που στο βωμό του χρήματος και του εύκολου κέρδους δεν υπολογίζουν τίποτα. Ακόμη υπάρχουν και εκείνοι οι άνθρωποι που στα πλαίσια της δικής τους ικανοποίησης είναι απολύτως ικανοί να γκρεμίσουν το θησαυρό του πλανήτη τις αθώες παιδικές ψυχούλες.

Με στοιχεία από το ινστιτούτο υγείας του παιδιού η παιδική πορνογραφία είναι μια μορφή σεξουαλικής κακοποίησης που έγκειται στην ίδια κατηγορία με τη παιδεραστία, ασέλγεια, πορνεία κ.α. Παράλληλα το πανεπιστήμιο Παντοίου αναφέρει ότι 8 στις 10 κακοποιήσεις είναι σωματικές η σεξουαλικές η και τα δύο. Με την ανατολή του νέου αιώνα κάθε μορφή παιδικής σεξουαλικής κακοποίησης βρίσκονται σε έξαρση.¹⁶

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

3.6 ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ

Εκμετάλλευση είναι η με οποιοδήποτε τρόπο χρησιμοποίηση ενός ανήλικου παιδιού με σκοπό ο ενήλικας που το χρησιμοποιεί να αποκομίσει οφέλη από αυτό. Μερικά στοιχεία εκμετάλλευσής είναι τα παρακάτω:

- Έλλειψη στοργής, αγάπης και συναισθηματικών εκδηλώσεων.
- Ώθηση του παιδιού να γίνει επαίτης.
- Σύγκριση του παιδιού με άλλα παιδιά.
- Ώθηση του ανήλικου στη πορνεία π.χ. σεξουαλική επαφή φωτογράφιση, βιντεοσκόπηση.
- Ακραίες τιμωρίες π.χ. στέρηση νερού και φαγητού, εγκλεισμός κ.α.
- Ταπείνωση του παιδιού με προσβλητικά σχόλια.
- Απειλές εγκατάλειψης.
- Απειλές σωματικής κακοποίησης.
- Δημιουργία ενοχών.¹⁰

Κάποιες μορφές κακοποίησης οι οποίες είναι διαδεδομένες μέσα στα χρόνια, θα μπορούσαν να θεωρηθούν οι παρακάτω:

- Ανήλικοι ζητιάνοι.
- Ανήλικοι στη πορνεία.
- Ανήλικοι εργαζόμενοι.
- Και παιδιά των φαναριών.

Το φαινόμενο της παιδικής εκμετάλλευσης έχει παρατηρηθεί από την αρχαία κίολας εποχή. Παιδιά κάθε ηλικίας εργάζονται σε ακατάλληλες συνθήκες, σε βαριές χειρωνακτικές εργασίες, σε κακόφημους δρόμους και στενά με σκοπό να εξασφαλίσουν τα απαραίτητα για την επιβίωση τους. Βέβαια παρόλο το πέρασμα των χρόνων το ποσοστό της παιδικής εργασίας έχει αυξηθεί σημαντικά. Τα παιδιά, απροστάτευτά στις περισσότερες περιπτώσεις πέφτουν θύματα κακοποίησης και εκμετάλλευσης από παράνομα κυκλώματα τα οποία τα εκβιάζουν ακόμα και για τη ζωή τους.¹³

Πρώτη φορά στα χρονικά εκδηλώθηκε ενδιαφέρον για τα κακοποιημένα παιδιά από τους παιδίατρος οι οποίοι ήταν και οι πρώτοι που τα έβλεπαν. Γρήγορα το ενδιαφέρον αυτό

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

εξαπλώθηκε και διείσδυσε και σε άλλες ειδικότητες όπως η ψυχιατρική, η κοινωνιολογία και η νομική.

**ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΠΑΙΔΙΟΥ ΜΕ ΠΟΣΟΣΤΑ ΑΝΑ ΜΟΡΦΗ ΚΑΙ ΦΥΛΟ
ΓΙΑ ΤΟ 2012.**

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

(προσπελάστηκε: 22-6-2015 <https://childrendvoice.files.wordpress.com/2013/03/capture-6.jpg>)²⁸

ΜΟΡΦΕΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΑΓΟΡΙΑ	ΚΟΡΙΤΣΙΑ	ΑΓΝΩΣΤΟ	ΣΥΝΟΛΟ
			ΦΥΛΟ	
Σωματική Κακοποίηση παιδιού	65	55	19	139 (38%)
Σεξουαλική κακοποίηση παιδιού	-	3	-	3 (1%)
Παραμέληση/ Εγκατάλειψη	83	69	37	189 (52%)
Εξώθηση σε επαιτεία	2	6	5	13 (4%)
Εξώθηση ανηλίκου σε πορνεία	-	2	-	2 (0.5%)
Ψυχολογική / Συναισθηματική Κακοποίηση	3	13	-	16 (4,5%)
ΣΥΝΟΛΟ	153 (42%)	148 (41%)	61(17%)	362

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

FACEBOOK.COM/KYLLERKYI
FACEBOOK.COM/KATTEBKAI

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ
(ΝΕΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ)

(ΝΕΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ)
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Ο τίτλος που έχει δοθεί στο συγκεκριμένο κεφάλαιο δεν είναι ουσιαστικά περιγραφικός . Η κακοποίηση έχει ρίζες τόσα παλιά όσο η μυθολογία και η λογοτεχνία. Οι μορφές κακοποίησης απαντώνται σε όλες τις εποχές απλά κάποιιοι τις αγνοούν μέχρι την ώρα που δημοσιευτούν σε κάποιο επιστημονικό περιοδικό. Στη βιβλιογραφία, σε διεθνές επίπεδο αναφέρονται κάποιες νέες μορφές κακοποίησης.

4.1 ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΕΜΒΡΥΟΥ

Στα πλαίσια της διεθνούς βιβλιογραφίας, η κακοποίηση εμβρύου είναι μια νέα μορφή, η οποία κατατάσσεται στις ακραίες και μέρα με την ημέρα συζητιέται όλο και περισσότερο, βέβαια δύσκολα θα ενταχθεί σε επίσημο πλαίσιο λόγω προβλημάτων πρακτικών και θεωρητικών. Οι επιστήμονες, κοινωνική και υγειονομική, προβληματίζονται ως προς τη διατύπωση του φαινομένου. Ένας τρόπος κακοποίησης εμβρύων είναι όταν η μητέρα δίνει αλκοόλ και ναρκωτικά σκευάσματα στο βρέφος για να μην κλαίει και ενοχλείται η ίδια και ο εραστής της το βρέφος αυτό προστατεύεται από την πολιτεία, η μητέρα αυτή μπορεί να χάσει τη γονική της μέριμνα. Άλλο παράδειγμα είναι όταν η μητέρα λαμβάνει ναρκωτικά και αλκοόλ κατά τη διάρκεια κυοφορίας του εμβρύου. Οποιοδήποτε βρέφος βρίσκεται σε επικίνδυνες συνθήκες ενδομήτριου περιβάλλοντος μπορεί να θεωρηθεί κακοποιημένο. Φυσικά δεν γίνεται να απαγορευθεί η τεκνοποίηση σε γυναίκες ναρκομανείς και αλκοολικές. Το να απομακρυνθεί το έμβρυο από την ακατάλληλη ενδομήτρια ζωή είναι τερατώδες και αντιδεολογικό. Βέβαια είναι καλύτερο για ένα παιδί από το να πεθάνει στα χέρια της ακατάλληλης μητέρας του να μεγαλώσει μακριά της έστω και σε ιδρυματικό περιβάλλον.²⁶

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

Βασική αλλαγή στα νομικά πλαίσια τα τελευταία χρόνια είναι ότι μέχρι τώρα θεσπίζονταν νομή για τη προστασία της εγκύου. Όποιος κακοποίησε μια έγκυο τιμωρείται ανάλογα με τις βλάβες που της προκάλεσε. Υπάρχουν ενδείξεις για να τιμωρούν το δράστη ανάλογα με τη βλάβη που προκάλεσε στο έμβryo. Παραδείγματος χάρη η ίδια δόση βίας μπορεί να προκαλέσει μικρούς

τραυματισμούς στη μητέρα αλλά ανεπανόρθωτες βλάβες στο κεντρικό νευρικό σύστημα του παιδιού. Η διαφορά αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική.²⁶

4.2 ΗΘΕΛΗΜΕΝΗ ΔΗΛΗΤΗΡΙΑΣΗ ΠΑΙΔΙΟΥ

Μια άλλη μορφή κακοποίησης στα πλαίσια τη παιδικής κακοποίησης είναι η μη τυχαία δηλητηρίαση. Κάποιοι ερευνητές έχουν προτείνει και τον όρο χημική κακοποίηση. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ότι καμιά φορά ο γονέας μπορεί να χορηγεί μεγάλες ποσότητες δόσεων φαρμάκου στο παιδί του εξεπιτούτου. Ένα άλλο παράδειγμα αποτελεί μια μητέρα η οποία δηλητηρίασε το παιδί της με σκοπό να πάρει εκδίκηση για το πατέρα του.

Στη πλειοψηφία τους οι γονείς αυτοί που δηλητηριάζουν τα παιδιά τους δεν είναι βίαιοι αλλά κατά κύριο λόγο χρίζουν ψυχιατρικής βοήθειας. Στις περισσότερες περιπτώσεις πρόκειται για μητέρες που λόγω επαγγέλματος η δικής τους ασθένειας, γνωρίζουν από φάρμακα και νοσηλευτικές τεχνικές.²⁶

Επιστήμονες διαφόρων ειδικοτήτων, υποστηρίζουν ότι το παιδί συνήθως φτάνει ως το νοσοκομείο, είτε λόγω τυχαίες δηλητηρίασης, είτε λόγω αγνώστου αιτιολογίας. Σε αντίθεση με

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

άλλες μορφές κακοποίησης, όπως ο ξυλοδαρμός που σταματούν για τη διάρκεια που το παιδί βρίσκεται μέσα στο νοσοκομείο, αντίθετα οι δηλητηριάσεις συνεχίζονται και ενδονοσοκομειακά με ποσοστό που φτάνει το 30%. Για την εξασφάλιση επαρκούς γνώσης σχετικά με τον αν το παιδί έχει πέσει θύμα δηλητηρίασης από το οικείο του περιβάλλον κρίνεται απαραίτητη η λήψη καλού ιστορικού. Μέσα από το ιστορικό, μπορεί κάποιος να αντιληφθεί αν κάποιος από τους δυο γονείς λαμβάνει για κάποιο χρόνιο πρόβλημα υγείας φαρμακευτική αγωγή. Οι ουσίες που συχνά χρησιμοποιούνται είναι το αλάτι, τα βαρβιτουρικά, τα ηρεμιστικά και σε ποιο σπάνιους ρυθμούς τα διουρητικά κ.α. Η θνητότητα που επέρχεται από τις δηλητηριάσεις, σε πρόσφατες έρευνες ανέρχεται σε ποσοστό 17%.

Γίνεται λοιπόν αντιληπτό ότι πρόκειται για μια νέα μορφή κακοποίησης, η οποία είναι ποιο υποχθόνια και προέρχεται από γονείς σχετικά υψηλού μορφωτικού επιπέδου. Κατ' επέκταση σε περιπτώσεις ανεξήγητων συμπτωμάτων πρέπει οι επιστήμονες να αναλάβουν υπόψη τα παραπάνω.

4.3 ΣΥΝΔΡΟΜΟ ΜΙΝΧΑΟΥΖΕΝ

Το σύνδρομο Μινχάουζεν αναφέρεται σε άτομα που πάσχουν από εξάρτηση και εθισμό από το νοσοκομείο, με αποτέλεσμα να επινοούν διαρκώς καινούργιες θεραπείες και χειρουργικές επεμβάσεις. Αυτό του είδους οι άνθρωποι δεν είναι κατά φαντασία ασθενείς αντίθετα γνωρίζουν ότι είναι απόλυτα υγιείς. Το όνομα του συνδρόμου πάρθηκε από το Βαρόνο Μινχάουζεν ο οποίος ήταν γνωστός για τα παραμύθια του καθώς ήταν απολύτως υγιείς και πέθανε σε πολύ μεγάλη ηλικία αλλά παρόλα αυτά ανελκόταν στο να κατασκευάζει συμπτώματα με σκοπό να μονοπωλεί το ενδιαφέρον της οικογένειας και να εξασφαλίζει υγειονομική περίθαλψη.

Το 1977 ο όρος Μινχάουζεν χρησιμοποιήθηκε για δυο οικογένειες, όπου οι μητέρες για χρόνια ανέφεραν συμπτώματα στα παιδιά τους. Η τότε ενημέρωση δεν βρήκε μεγάλη ανταπόκριση στην εποχή ίσως γιατί δεν δημοσιεύτηκε σε παιδιατρικό περιοδικό. Στη δεύτερη όμως προσπάθεια η δημοσίευσή κατακλίστηκε από ανακοινώσεις με παρόμοιες περιπτώσεις.

Μέσα σε λίγους μήνες από εκείνη την πρώτη δημοσίευση συγκεντρώθηκαν πάνω από 60 περιπτώσεις μόνο στην Αγγλία και τη Σκωτία. Το ποιο περίεργο από όλα είναι ότι εμφανίστηκαν γονείς που οι ίδιοι κατήγγειλαν τον εαυτό τους. Το προφίλ αυτόν τον γονιών ήταν άτομα ευχάριστα και υπερπροστατευτικά. Πολύ συχνά ήταν μητέρες και μάλιστα νοσοκόμες. Εμφανίζονταν να έχουν άριστες σχέσεις με το νοσοκομείο και το προσωπικό, ένιωθαν ευγνωμοσύνη για τις παροχές ιατρικής υγείας που είχε το παιδί τους.

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

Ένα πολύ συχνό σύμπτωμα που εμφάνιζαν για τα παιδιά τους ήταν σπασμοί οι οποίοι δεν μπορούσαν να είναι αυτόπτες μάρτυρες οι γιατροί μπροστά στη κρίση με σκοπό να ξεκινήσουν οι απαραίτητες εξετάσεις και η θεραπεία. Άλλο περιστατικό ήταν η επιμόλυνση των βιολογικών δειγμάτων του παιδιού. Άλλο παράδειγμα είναι η ανεξήγητη και ανύπαρκτη αδυναμία των μυών και των κάτω άκρων παιδιού στην εφηβεία που έφτασε καθηλωμένο σε αναπηρικό καροτσάκι. Σε αρκετές περιπτώσεις τα παιδιά μεγαλώνουν με αυτό τον τρόπο και αισθάνονται ότι βρίσκονται σε φυσιολογικά πλαίσια με αυτά που επιτάσσει η μητέρα, ακολουθώντας αποδεχόμενα ότι βρίσκονται σε επεισόδια σπασμών ανταποκρίνονται στη συμπτωματολογία έτσι και τα ίδια καταλήγουν να γίνουν άτομα υποχόνδρια τα οποία επινοούν συμπτώματα και ασθένειες.⁷

Η διάγνωση του σύνδρομου Μινχάουζεν πραγματοποιείται κατά κύριο λόγο τυχαία όταν για κάποιο λόγο η μητέρα απομακρυνθεί από το παιδί και έτσι τα εργαστηριακά ευρήματα και τα συμπτώματα σταματούν ως δια μαγείας.

Όπως και να έχει, όταν υπάρχει υπόνοια ανεξήγητων συμπτωμάτων που δεν συνάγουν με τη κλινική εικόνα του ασθενούς, πρέπει κατευθείαν να υπάρχει υποψία του συγκεκριμένου συνδρόμου. Σε αυτό το σημείο πρέπει οι πληροφορίες που έχουν δοθεί από τη μητέρα να διασταυρώνεται και από τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας και οι εργαστηριακές εξετάσεις του παιδιού να είναι υπό την ευθύνη του νοσηλευτικού προσωπικού και το παιδί να παρακολουθείται για λίγες μέρες μακριά από τη μητέρα.¹⁶

4.4 ΣΥΝΔΡΟΜΟ ΤΟΥ ΑΜΕΤΟΧΟΥ ΘΕΑΤΗ

Με τον όρο σύνδρομο του αμέτοχου θεατή εννοείται η έκθεση του παιδιού για μεγάλο χρονικό διάστημα σε διάφορες μορφές ενδοοικογενειακής βίας χωρίς το ίδιο το παιδί να δέχεται σωματικές κακώσεις. Χαρακτηριστικότερες μορφές είναι η βία μεταξύ των συζύγων, η βία εναντίον του παππού ή της γιαγιάς και η σωματική-σεξουαλική κακοποίηση άλλου αδελφού μέσα στην οικογένεια. Άλλη και πολύ γνωστή και διαδεδομένη μορφή του συνδρόμου του αμέτοχου θεατή είναι η λεκτική βία με βωμολοχίες και απειλές.

Η κακοποίηση του παιδιού αναφέρεται να είναι πραγματικά τυχαία, καθώς πραγματοποιείται κατά τη διάρκεια έντονων διαπληκτισμών ανάμεσα στους γονείς ή άλλους ενήλικες που είναι υπεύθυνοι για τη φροντίδα του παιδιού. Η βία ανάμεσα στο ζευγάρι δεν είναι ένα καινούργιο φαινόμενο, τείνει όμως τα τελευταία χρόνια να θεωρείται μια φυσιολογική κατάσταση που πλέον καταγράφεται από τις κοινωνικές υπηρεσίες ενώ τα παλιότερα χρόνια η οικογένεια και το ευρύτερο περιβάλλον προσπαθούσαν να το κρατήσουν κρυφό.

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

Τη σημερινή εποχή καταγράφεται ότι πάνω από το 20% των ζευγαριών είχαν ένα τουλάχιστον επεισόδιο σωματικής κακοποίησης και το 8% είχαν μια κακοποίηση τόσο σοβαρή ώστε χρειάστηκε ιατρική παρέμβαση. Ένα σημαντικό παράδειγμα, είναι η μητέρα που κρατά το παιδί στην αγκαλιά της με σκοπό να το προστατέψει από το χτύπημα, το παιδί αυτό κακοποιείται χωρίς να είναι το ίδιο το αντικείμενο την οργής του συζύγου. Το συγκεκριμένο παράδειγμα αποτελεί μια τυχαία κακοποίηση. Ωστόσο, το συγκεκριμένο παιδί αντιμετωπίζει άμεσους και έμμεσους κινδύνους. Άμεσους γιατί τα επεισόδια διαπληκτισμών μπορεί να προκαλέσουν σοβαρά ατυχήματα στο παιδί και έμμεσα γιατί οι κακές σχέσεις μεταξύ των συζύγων αποτελούν προδιαθεσικούς παράγοντες για να αναμενόμενη παραμέληση και εγκατάλειψη του παιδιού.²⁶

4.5 ΣΧΟΛΙΚΟΣ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΣ (ΜΟΡΦΕΣ)

Ο σχολικός εκφοβισμός είναι μια νέα μορφή βίας, η οποία εκφράζεται ανάμεσα σε μαθητές η παιδιά που βρίσκονται σε παρόμοια ηλικία, η συγκεκριμένη μορφή βίας αποτελεί πόνο και αναστάτωση. Η ευ λόγου μορφή κακοποίησης έχει διάφορους τρόπους εκδηλώσεις π.χ. από ένα άτομο προς ένα άλλο άτομο, από ένα άτομο προς ένα σύνολο ατόμων, αλλά και από πολλά άτομα προς ένα συγκεκριμένο άτομο.²⁹

Οι πρακτικές που χρησιμοποιούνται στο σχολικό εκφοβισμό ποικίλουν. Ο σχολικός εκφοβισμός μπορεί να πάρει τη μορφή της κοινωνικής απομόνωσης, της πρόκλησης σωματικής βλάβης, την έκφραση μέσω λέξεων και χειρονομιών.

Ο σχολικός εκφοβισμός είναι ένα πολυδιάστατο φαινόμενο της σύγχρονης εποχής με αρνητικές πρακτικές που μπορεί να προκαλέσουν άμεσα και έμμεσα προβλήματα στο θύμα. Στις μορφές μπορεί να συμπεριληφθούν τα παρακάτω:

- ✓ Σωματική
- ✓ Λεκτική και ψυχολογική
- ✓ Συναισθηματική επίθεση
- ✓ Σεξουαλικά ή ηλεκτρονικός εκφοβισμός κ.α.³⁰

Σύμφωνα με διεθνή διάσταση του 1997, η πρόκληση βλάβης στα πλαίσια της εκπαιδευτικής διαδικασίας μπορεί να εκδηλωθεί και μέσω του βανδαλισμού. Ο σχολικός εκφοβισμός είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με τη ψυχολογική διάσταση του θέματος και μπορεί να προκληθεί μέσω της διάδοσης φημών του κοινωνικού αποκλεισμού, των κλοπών κ.α. Παρακάτω αναφέρονται επιγραμματικά οι πιο εμπεριστατωμένες μορφές του σχολικού εκφοβισμού:

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

φυσιολογική αντιμετώπιση των συνομήλικών του εξαιτίας των παραδειγμάτων που λαμβάνει από το σπίτι του. Ένας άλλος κατασταλτικός παράγοντας είναι η υπερπροστατευτική μητέρα, καθώς το παιδί δεν μεγαλώνει σε φυσιολογικές συνθήκες όταν η μητέρα και το ευρύτερο περιβάλλον δεν το τιμωρούν στα λάθη του και δεν το αφήνουν να αποφασίζει με το πέρασμα του χρόνου αυτοβούλως. Παιδιά που προέρχονται και μεγαλώνουν σε ασφυκτικό κλοιό δεν δημιουργούν ποτέ ολοκληρωμένες προσωπικότητες. Οι υπερπροστατευτικοί γονείς βγάζουν στην κοινωνία άβουλα, ευκολόπιστα και ευάλωτα άτομα. Τέτοιοι γονείς αισθάνονται ανίκανοι να επιβιώσουν χωρίς τα παιδιά τους με αποτέλεσμα να κάνουν πίσω και να υποχωρούν σε όλες τις παράλογες απαιτήσεις τους.³¹

Πέρα από τα ξεσπάσματα βίας μέσα στο οικογενειακό περιβάλλον, άλλος παράγοντας που προκαλεί επιθετικότητα στο σχολείο είναι οι ελαστική ανατροφή που προσφέρουν κάποιοι γονείς στα παιδιά τους. Η έλλειψη ελέγχου, η υπερβολική ελευθερία, η μη άσκηση κριτικής και τιμωρίας στα λάθη των παιδιών δημιουργούν άτομα χωρίς την αίσθηση της ευθύνης, του φόβου και του σεβασμού στην προσωπικότητας των άλλων είτε αυτοί είναι οι ίδιοι οι γονείς, οι δάσκαλοι και οι συμμαθητές.

Σε άλλο μήκος κύματος, κινούνται και βρίσκονται οι διαλυμένες οικογένειες όπου οι γονείς δεν ασχολούνται καθόλου με το παιδί τους, το απορρίπτουν διαρκώς και αδιαφορούν σε οτιδήποτε το αφορά. Οι γονείς διώχνουν το παιδί τους και του υπενθυμίζουν διαρκώς ότι είναι ανεπιθύμητο, ενώ το κατηγορούν για όλα τα προβλήματα της οικογένειας. Το παιδί αυτής της οικογένειας μεγαλώνει χωρίς πρότυπα, χωρίς αγάπη και φροντίδα με αποτέλεσμα να υιοθετεί επιθετικές και βίαιες συμπεριφορές είτε λόγω λανθασμένων προτύπων είτε λόγω αντίδρασης σε αυτά που του συμβαίνουν. Ακόμη, μπορεί να συγκρίνει τη δική του ζωή με των άλλων παιδιών της ηλικίας του και ο φθόνος φυσιολογικός μεν, μπορεί να το ωθεί σε επιθετικά ξεσπάσματα.²⁹

Από όλα τα παραπάνω προκύπτει ότι η αρχή όλων είναι η οικογένεια και κυρίως η μορφή της. Ανάλογα με τον τρόπο άσκησης της γονικής μέριμνας, το ενδιαφέρον, την αγάπη και τους δεσμούς που αναπτύσσονται μεταξύ των μελών της δημιουργούνται ορθώς μεγαλωμένα παιδιά, κατάλληλα να ενταχθούν στο κοινωνικό σύνολο μη προκαλώντας προβλήματα συμπεριφορών και στην πορεία της εξέλιξης και αυτά με τη σειρά τους να προσφέρουν τα αντίστοιχα στις δικές τους οικογένειες. Ο γονέας που ασχολείται νοηθετεί και συμβουλεύει το παιδί του δύσκολα δημιουργεί ένα παιδί επιθετικό.

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

Συμπερασματικά, είναι σημαντική από την αρχή της γέννησης του παιδιού οι γονείς να αναλαμβάνουν με σωστό τρόπο την ανατροφή του, δημιουργώντας ένα περιβάλλον απομακρυσμένο από τις εντάσεις και τα προβλήματα. Ακόμη ο γονέας είναι υποχρεωμένος να προσφέρει με ισορροπία την συμβουλευτική και την ελευθερία του παιδιού χωρίς απότομες προσεγγίσεις αλλά και ασφυκτικές συμπεριφορές. Το παιδί, σταδιακά, πρέπει με την βοήθεια των κηδεμόνων του να αναπτύσσει πρώτα, ορθά πρότυπα και δεύτερον, κριτική ικανότητα για να αντιμετωπίζει τις δυσκολίες με λογική και συμπράσταση.

4.5.2 ΣΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Ύστερα από την οικογένεια και το ευρύτερο περιβάλλον που την χαρακτηρίζει, σημαντικό ρόλο στην ορθή διαπαιδαγώγηση λαμβάνει το σχολείο και οι πυρήνες που το απαρτίζουν. Τόσο η οικογένεια όσο και οι εκπαιδευτικοί φορείς δεν θεωρούν κάποιους τομείς της κοινωνικοποίησης ενός ατόμου εύκολες καθώς η προσαρμογή απαιτεί ιδιαίτερες προσεγγίσεις. Το σχολείο με ότι μέσα διαθέτει προσπαθεί να προετοιμάσει καταλλήλως το παιδί για την ομαλή ένταξή του στην κοινωνία, αυτό απαιτεί σύστημα και οργάνωση. Όσοι προσπαθούν πρόωρα να συμπεριλάβουν και να εντάξουν το παιδί στην κοινωνία, πολλές φορές αποτυγχάνουν ή δημιουργούν ακατάλληλο κλίμα για την ανάπτυξη του παιδιού, το οποίο δεν είναι αποδεκτό. Στις μέρες, το παραπάνω φαινόμενο απαντάται σε πολύ συχνές περιπτώσεις με τους γονείς να ζητούν παρά πολλά πράγματα από τα παιδιά τους σε πολύ νεαρή ηλικία, πιέζοντας τα για το ακατόρθωτο. Όταν ένα παιδί βρίσκεται στη σχολική εποχή, μέσα από τις νουθεσίες των δασκάλων, το παιχνίδι και τον ενθουσιασμό, την επίπληξη αναπτύσσουν ψήγματα εμπιστοσύνης και αντίληψης ευθυνών.³²

Στην περίοδο της προσχολικής ηλικίας τα μείζονα διαδραματίζει η οικογένεια αφού μέσα από αυτήν χτίζονται τα γερά θεμέλια για την ανάπτυξη μιας υγιούς και ισορροπημένης προσωπικότητας. Το σχολείο όμως, είναι εκείνο που θα χτίσει σε αυτά τα θεμέλια έναν άνθρωπο ικανό και έτοιμο να εισχωρήσει στην κοινωνία. Μέσα στα πλαίσια της σχολικής τάξης διαμορφώνεται ο χαρακτήρας και ετοιμάζεται ο άνθρωπος. Στα πλαίσια της εκπαιδευτικής διαδικασίας εμφανίζονται οι τάσεις της επιθετικότητας του ατόμου, καθώς εκεί για πρώτη φορά εμφανίζεται η βία μέσα στα πλαίσια του σχολικού εκφοβισμού. Εκεί, λοιπόν, καταστέλλονται αυτά τα φαινόμενα και προλαμβάνονται τυχόν παραβατικές συμπεριφορές. Το σχολείο μάχεται για τη δημιουργία υγιών προσωπικοτήτων με σεβασμό και αξίες, δίνοντας και βελτιώνοντας με καλά στοιχεία την αυριανή κοινωνία.^{35,36,37}

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

Συνοψίζοντας, το παιδί λαμβάνει πρώτα από την οικογένεια και ύστερα από το σχολείο τα κατάλληλα στοιχεία για να ενταχθεί στην κοινωνία. Μέσα στο σχολείο εμφανίζεται και ο σχολικός εκφοβισμός σαν φαινόμενο που δηλώνει στοιχεία ανησυχητικά που ελλοχεύουν κινδύνους τόσο για το άτομο που το πράττει όσο για το άτομο που γίνεται θύμα αυτού. Είναι φαινόμενο πληγή για την εκπαίδευση, ην οικογένεια και την κοινωνία και πρέπει με κάθε τρόπο να ανασταλούν αυτές οι συμπεριφορές. Αυτό μπορεί να πραγματοποιηθεί με την ενημέρωση και την αναζήτηση των βαθύτερων σημείων που το προκαλούν και το οδηγούν σε έξαρση τα τελευταία χρόνια.³³

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

(ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΝΟΣΗΛΕΥΤΗ)

(ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΝΟΣΗΛΕΥΤΗ)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

5.1 ΠΡΟΛΗΨΗ

Η πρόληψη της κακοποίησης-παραμέλησης ενός παιδιού βασίζεται σε τρία επίπεδα και διακρίνεται σε **πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή**. Τα παρακάτω δεδομένα είναι απόδοση ευρωπαϊκών στοιχείων και άρθρων για την προστασία της ανθρώπινης υπόστασης και συγκεκριμένα του παιδιού.

5.1.1 ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΠΡΟΛΗΨΗ

Η πρωτογενής πρόληψη απευθύνεται κυρίως στο γενικό πληθυσμό με προγράμματα:

- Βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσης, όπως καλύτερους όρους και τρόπους εκπαίδευσης, υγείας και γενικότερα με μείωση της ανεργίας, της κοινωνικής απομόνωσης, της φτώχειας, της ανέχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.
- Πρόκληση ευαισθητοποίησης της κοινότητας σχετικά με το φαινόμενο της κακοποίησης, με στόχο την αλλαγή στάσεων, αντιλήψεων και αξιών που προβάλλουν τις ανισότητες ανάμεσα στα δύο φύλα, ενθαρρύνουν την επιβολή της σωματικής τιμωρίας και επιβάλλουν τον κανόνα της σιωπής και το «άβατο» της οικογένειας, ακόμα και όταν ένα παιδί βρίσκεται σε κίνδυνο.
- Οργάνωση Οικογενειακού προγραμματισμού, με σκοπό να αποφεύγονται οι ανεπιθύμητες εγκυμοσύνες. Πολύ σημαντική είναι η στήριξη των νέων γονέων μέσα από εκπαιδευτικά προγράμματα ανάπτυξης γονικών ικανοτήτων.
- Ενημέρωση του κοινού για τον τρόπο αντίδρασης σε περίπτωση υποπέσει στην αντίληψή του περίπτωση κακοποίησης.
- Ενημέρωσης των ίδιων των παιδιών στα σχολεία, και από τα Μ.Μ.Ε. για το φαινόμενο αλλά και για τα δικαιώματά τους, μέσα από τη διάδοση της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού με στόχο την αυτοπροστασία τους.

Η πρωτογενής πρόληψη επικεντρώνεται στους θεσμούς, στο ευρύ κοινό και στα ίδια τα παιδιά.

5.1.2 ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΠΡΟΛΗΨΗ

Η δευτερογενής πρόληψη έχει σαν στόχο να εντοπίσει, στα πλαίσια του γενικού πληθυσμού, τις ευάλωτες και ευπαθείς εκείνες κοινωνικές ομάδες, οικογένειες ή άτομα, τα οποία υπάρχει μεγαλύτερη πιθανότητα να αναπτύξουν επικίνδυνες συμπεριφορές («υψηλού κινδύνου») σχετικά με την κακοποίηση των παιδιών. Οι ομάδες αυτές διαθέτουν ένα ή περισσότερους «παράγοντες κινδύνου» (risk factors), οι οποίοι, όπως έχει προκύψει από εμπειρικές έρευνες, πιθανολογούν κάποια προδιάθεση για κακοποίηση-παραμέληση. Μερικοί τέτοιοι παράγοντες

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

μπορεί να είναι η πολύ νεαρή ηλικία του ζευγαριού με παιδί, η φτώχεια, τα προβλήματα ψυχικής υγείας, η κατάχρηση ουσιών εκ μέρους των γονέων, τα προβλήματα αναπηρίας του παιδιού, ή η ύπαρξη ιστορικού κακοποίησης που ο ίδιος ο γονιός είχε υποστεί σε μικρή ηλικία.

Με τη δευτερογενή πρόληψη επιδιώκεται η έγκαιρη αντιμετώπιση του προβλήματος, πριν ακόμα συμβεί, με ποικίλες παρεμβάσεις μεταξύ των οποίων και προγράμματα:

- Εκπαίδευσης των επαγγελματιών υγείας και των άλλων κοινωνικών υπηρεσιών ώστε να μπορούν να διακρίνουν αυτούς τους παράγοντες κινδύνου
- Υποστήριξης των ζευγαριών μικρής ηλικίας ώστε να μπορούν να αντεπεξέρχονται στο καθημερινό στρες του μεγαλώματος ενός παιδιού.
- Επισκέψεων επαγγελματιών στο σπίτι των νεαρών μητέρων και των μητέρων με νεογέννητα μωρά.
- Δημιουργίας Κέντρων πληροφόρησης και κοινωνικής υποστήριξης για οικογένειες με πολύ χαμηλό εισόδημα καθώς και δημόσιες πολιτικές καταπολέμησης της ανεργίας κ.ά.

5.1.3 ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΠΡΟΛΗΨΗ

Η τριτογενής πρόληψη στοχεύει στη θεραπεία του προβλήματος όταν η κακοποίηση έχει ήδη συμβεί και περιλαμβάνει παρεμβάσεις για να μειωθούν οι αρνητικές συνέπειες αυτού του γεγονότος και να διακοπεί η επαναθυματοποίηση. Προβλέπει δε μέτρα, νομικά κ.ά. για:

- Την κατοχύρωση της ασφάλειάς του παιδιού με πιθανή ακόμη και την απομάκρυνσή του από την οικογένεια, σε ξενώνα φιλοξενίας για όσο διαρκεί η κρίση.
- Παροχή θεραπείας και στήριξης στο ίδιο και την οικογένειά του και
- Τελική αποκατάστασή του σύμφωνα με τις εξατομικευμένες ανάγκες και το υπέρτατο συμφέρον του.

Η διάκριση της πρόληψης στις τρεις παραπάνω κατηγορίες αφορά πρακτικούς λόγους προσέγγισης και μελέτης του ζητήματος και δεν σημαίνει απαραίτητα ότι δεν είναι δυνατόν να συνυπάρχουν σε επίπεδο λειτουργίας και οργάνωσης των σχετικών υπηρεσιών αλλά ότι μάλλον και οι τρεις αναγνωρίζονται ως ένα συνεχές (continuum).

5.2 ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

5.2.1 Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Κύριο εργαλείο για την προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού και γενικότερα για την παιδική προστασία αποτελεί η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

με τα προαιρετικά της πρωτόκολλα, που ψηφίστηκε στις 20/11/1989 από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών και σύντομα ενσωματώθηκε στο Δίκαιο όλων των κρατών μελών του Διεθνούς Οργανισμού (πλην των ΗΠΑ και της Σομαλίας).

Η Σύμβαση επικυρώθηκε και από την χώρα μας με τον Νόμο 2101/1992 και έκτοτε αποτελεί μέρος του εσωτερικού μας Δικαίου.

Τα Προαιρετικά Πρωτόκολλα που συμπληρώνουν την Σύμβαση είναι:

- Το Προαιρετικό Πρωτόκολλο της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού του ΟΗΕ (2000) σχετικά με την πώληση παιδιών, την παιδική πορνεία και παιδική πορνογραφία, που προωθήθηκε με αφορμή την ταχεία εξάπλωση των φαινομένων σεξουαλικής εκμετάλλευσης και εμπορίας παιδιών διεθνώς, καθώς και της ανάγκης προστασίας των θυμάτων των παραπάνω αδικημάτων και αποβλέπει στην καταπολέμηση του διεθνώς οργανωμένου εγκλήματος.
- Το Προαιρετικό Πρωτόκολλο της Σύμβασης (2000) που αναφέρεται στην αύξηση του έτους ηλικίας, από το 15ο στο 18ο, ως κατώτατου ορίου ηλικίας για συμμετοχή σε εχθροπραξίες, υποχρεωτική στρατολόγηση και οποιαδήποτε στρατολόγηση από μη κυβερνητικές ένοπλες ομάδες και προτρέπει τα κράτη-μέλη να λάβουν τα αναγκαία μέτρα για επανένταξη των παιδιών που έχουν εμπλακεί σε ένοπλες συρράξεις.

Η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού περιέχει 54 άρθρα και χωρίζεται σε 8 θεματικές ενότητες που καλύπτουν όλο το φάσμα των δικαιωμάτων του παιδιού μέσα και έξω από την οικογένεια. Αποτελεί δε μείζον νομικό κείμενο, με διεθνή ισχύ, όσον αφορά την προστασία των παιδιών. Τα κράτη που την επικυρώνουν έχουν, σύμφωνα με τις επιμέρους διατάξεις, την υποχρέωση:

- να σέβονται τα δικαιώματα των παιδιών χωρίς καμιά διάκριση σε σχέση με την φυλή, το χρώμα, το φύλο, τη γλώσσα, τη θρησκεία, την εθνική καταγωγή, τις πολιτικές ή άλλες πεποιθήσεις του ίδιου του παιδιού ή των γονέων/κηδεμόνων του.
- να παίρνουν τα κατάλληλα νομοθετικά και διοικητικά μέτρα για την υλοποίηση και εφαρμογή των δικαιωμάτων της Σύμβασης.

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

- να σέβονται το δικαίωμα και καθήκον των γονιών ή της ευρύτερης οικογένειας ή κοινότητας να καθοδηγεί το παιδί κατά την άσκηση των δικαιωμάτων του .
- να αναγνωρίζουν στο μέτρο του δυνατού, το δικαίωμα του παιδιού στη ζωή, την επιβίωση και την ανάπτυξή του.
- να σέβονται το δικαίωμα του παιδιού να διατηρεί την ταυτότητά του.
- να μεριμνούν ώστε να μην αποχωρίζεται το παιδί τους γονείς του, εκτός από περιπτώσεις κακομεταχείρισης ή παραμέλησης και όταν αυτό είναι απόλυτα αναγκαίο για το συμφέρον του παιδιού.
- να εγγυώνται την ελεύθερη έκφραση της γνώμης του παιδιού για οποιοδήποτε θέμα το αφορά, λαμβάνοντας υπόψη τις απόψεις του δηλαδή να εγγυώνται τη συμμετοχή του στα ζητήματα που το αφορούν.
- να σέβονται το δικαίωμά του για ελευθερία έκφρασης, σκέψης, συνείδησης και θρησκείας.
- να σέβονται το δικαίωμα του παιδιού να έχει ιδιωτική ζωή)
- να εξασφαλίζουν την αναγνώριση της αρχής με την οποία και οι δύο γονείς είναι υπεύθυνοι, από κοινού, για την ανατροφή του παιδιού τους .
- να προστατεύουν το παιδί από κάθε μορφής βία, εγκατάλειψη, παραμέληση, κακοποίηση ή εκμετάλλευση, συμπεριλαμβανομένης και της σεξουαλικής βίας.
- να μεριμνούν για τα δικαιώματα του παιδιού στην περίπτωση απομάκρυνσης από την οικογένεια του για λόγους προστασίας δικής του, προβλέποντας γι' αυτό εναλλακτική επιμέλεια, υιοθεσία ή τοποθέτηση σε ίδρυμα .
- να παίρνουν τα κατάλληλα μέτρα για το παιδί που επιζητεί να αποκτήσει το νομικό καθεστώς του πρόσφυγα .
- να διασφαλίζουν αξιοπρεπή διαβίωση για τα παιδιά με πρόβλημα αναπηρίας.
- να εξασφαλίζουν ότι κανένα παιδί δεν στερείται πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας, πρόνοιας και ασφάλισης .
- να αναγνωρίζουν στο παιδί το δικαίωμά του για ίσες ευκαιρίες στην εκπαίδευση, καθιστώντας υποχρεωτική και δωρεάν τη στοιχειώδη εκπαίδευση.
- να σέβονται τα δικαιώματα των παιδιών που ανήκουν στις μειονότητες.
- να αναγνωρίζουν το δικαίωμα του παιδιού για παιχνίδι, ψυχαγωγία και ελεύθερο χρόνο.

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

- να προστατεύουν το παιδί από την οικονομική και σεξουαλική εκμετάλλευση κι από την άσκηση κάθε μορφής βίας, κακοποίησης, παραμέλησης.
- να επαγρυπνούν ώστε να μην υποβάλλεται κανένα παιδί σε βασανιστήρια, ισόβια κάθειρξη ή θανατική ποινή
- να προάγουν τη θέσπιση νόμων, θεσμών και διαδικασιών, εφαρμοζόμενων ειδικώς στα παιδιά που είναι ύποπτα, κατηγορούμενα ή καταδικασμένα για παράβαση ποινικών νόμων.
- να λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα ώστε οι αρχές και οι διατάξεις της Σύμβασης να γίνουν ευρέως γνωστές, τόσο στους ενήλικες όσο και στα παιδιά.

Η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού με το περιεχόμενο των διατάξεων της αλλάζει άρδην την αντίληψη της κοινωνίας σχετικά με τα παιδιά, τα οποία δεν αποτελούν πλέον ιδιοκτησία των γονιών και των ενηλίκων αλλά είναι αυτόνομες υπάρξεις και υποκείμενα δικαιωμάτων, που δικαιούνται να συμμετέχουν σε όλες τις αποφάσεις που τα αφορούν (ανάλογα με την ηλικία και την ωριμότητά τους) και για όλα όσα γίνονται γι' αυτά πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το δικό τους υπέρτατο συμφέρον.

Αποτελεί κοινό τόπο ότι στη χώρα μας υπάρχει πληθώρα παραβιάσεων των όρων της Σύμβασης, στην καθημερινή πρακτική, που οδηγούν στην ακύρωση των εγγυήσεων, τις οποίες διατυπώνουν οι διατάξεις.

Από τις ανισότητες που αφορούν στα παιδιά σε σχέση με τα συστήματα εκπαίδευσης, υγείας, πρόνοιας, απονομής δικαιοσύνης, πρόσβασης στην πληροφόρηση, απονομής ασύλου, παιδικής προστασίας, μέχρι την χρήση της σωματικής τιμωρίας, για λόγους σωφρονισμού, από γονείς και εκπαιδευτικούς, είναι μακρύς ο κατάλογος των παραδειγμάτων.

Η καταπάτηση της αρχής της μη-διάκρισης εντοπίζεται σε όλους τους τομείς που προαναφέρθηκαν και αποκαλύπτει στην πράξη μια κοινωνία με σύνδρομο ξеноφοβίας και κοινωνικού ρατσισμού, ενώ η παραβίαση της αρχής της συμμετοχής του παιδιού στα θέματα που το αφορούν, πολύ δύσκολα επιτυγχάνεται στο παραδοσιακό πλαίσιο της υπερπροστατευτικής ελληνικής οικογένειας και του σχολείου της αποστήθισης.

Μετά από όλα όσα αναφέρθηκαν παραπάνω γίνεται φανερό ότι μία ολιστική προσέγγιση σχετικά με την προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού δεν μπορεί να αγνοεί πολιτικές παρεμβάσεις, που πρέπει να γίνονται και στο πλαίσιο της

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

καταπολέμησης των κοινωνικών ανισοτήτων, της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στη χώρα μας, με παράλληλη στήριξη των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων και των μειονοτήτων.

5.2.2 Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Μέσα στο πλαίσιο του Συνηγόρου του Πολίτη ο Κύκλος των Δικαιωμάτων του Παιδιού έχει αναλάβει το ρόλο του Συνηγόρου του Παιδιού στη χώρα μας.

Από το έτος 2003, ο Συνήγορος του Παιδιού δραστηριοποιείται για την προάσπιση και προαγωγή των δικαιωμάτων των παιδιών, όπως αυτά διατυπώνονται στη Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών, την οποία έχει κυρώσει και η χώρα μας.

Στις αρμοδιότητές του περιλαμβάνονται:

- η διερεύνηση περιπτώσεων παραβίασης των δικαιωμάτων των παιδιών, άρα και περιπτώσεων κακοποίησης-παραμέλησης, οπότε προτείνει και μέτρα με στόχο την προστασία και την αποκατάστασή τους. Συνήθως ο Συνήγορος διαμεσολαβεί, αφού έχει πρώτα δεχθεί έγγραφη αναφορά κάποιου πολίτη, αν και σε περιπτώσεις σοβαρών παραβιάσεων μπορεί να ενεργήσει και αυτεπάγγελτα. Ο καταγγέλλων μπορεί να είναι το ίδιο το παιδί, ο γονιός ή συγγενής του ή οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο έχει άμεση αντίληψη παραβίασης των δικαιωμάτων του παιδιού, η διάδοση και ο έλεγχος εφαρμογής της Διεθνούς Σύμβασης από την Πολιτεία. Ο Συνήγορος συντάσσει και ειδικές εκθέσεις για τα θέματα που θεωρεί ιδιαίτερα σημαντικά και απευθύνεται με αυτές στα αρμόδια υπουργεία.
- Η ενημέρωση των ίδιων των παιδιών σχετικά με τα δικαιώματά τους και τους τρόπους υπεράσπισής τους. Για το λόγο αυτό επικοινωνεί μαζί τους στους δικούς τους χώρους της καθημερινότητας, όπως είναι τα σχολεία, τα κέντρα νεότητας, τα ιδρύματα, οι ξενώνες φιλοξενίας, οι χώροι κράτησης κλπ. Ακούγοντας τους προβληματισμούς και τις προτάσεις τους διαπιστώνει ανάγκες και ελλείψεις και προτείνει θεσμικά μέτρα διασφάλισης των δικαιωμάτων τους.
- Αποστολή του Συνηγόρου του Παιδιού είναι επίσης η ενημέρωση και εκπαίδευση γονέων και επαγγελματιών που εργάζονται με παιδιά αλλά και η ευαισθητοποίηση του ευρύτερου κοινού σχετικά με τα δικαιώματα των παιδιών και την προάσπισή τους.

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

Σημαντικές πρωτοβουλίες που ανέλαβε η Αρχή ήταν η ίδρυση του Δικτύου για την Καταπολέμηση της Σωματικής Τιμωρίας στα Παιδιά, οπότε σε συνεργασία με άλλους δημόσιους φορείς και μη κυβερνητικές οργανώσεις ο Συνήγορος ανέδειξε την ανάγκη εξάλειψης της σωματικής τιμωρίας ως μέσου σωφρονισμού των παιδιών και την προβολή του διαλόγου και άλλων μη βίαιων μέσων διαπαιδαγώγησης.

Συμμετείχε επίσης στην νομοπαρασκευαστική επιτροπή για τη σύνταξη του νόμου ενάντια στην οικογενειακή βία (Ν. 3500/06), ενώ έχει υποστηρίξει και σχολιάσει και άλλες νομοθετικές πρωτοβουλίες σχετικές με την προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών

Αξίζει να αναφερθεί ότι ο Συνήγορος έχει κατά καιρούς επισκεφθεί πολλά ιδρύματα παιδικής προστασίας, τόσο του δημόσιου, όσο και του ιδιωτικού τομέα, σε όλη την Ελλάδα για να επικοινωνήσει με τα παιδιά και το προσωπικό και να διαπιστώσει αν προστατεύονται επαρκώς τα δικαιώματα που ορίζει η Διεθνής Σύμβαση. Κατέληξε δε στο συμπέρασμα ότι τα δύο σοβαρότερα προβλήματα που, αντιμετωπίζουν τα ιδρύματα παιδικής προστασίας είναι: η ανεπάρκεια εξειδικευμένου προσωπικού καθώς και η έλλειψη ενός οργανωμένου συστήματος πιστοποίησης ποιότητας και ελέγχου για την τήρηση των κανόνων που πρέπει να διέπουν τη λειτουργία των ιδρυμάτων, ώστε να προστατεύονται τα δικαιώματα των φιλοξενούμενων παιδιών.

Το Συμβούλιο της Ευρώπης (2009), στις Κατευθυντήριες Γραμμές Πολιτικής για την προώθηση εθνικών στρατηγικών σχετικών με την προστασία της βίας κατά των παιδιών, συνηγορεί υπέρ της ίδρυσης, από τα κράτη μέλη, ανεξάρτητων φορέων, που να εγγυώνται τα δικαιώματα των παιδιών και να τα προστατεύουν από τις διάφορες μορφές βίας. Για το σκοπό αυτό αναφέρει, ως καλό παράδειγμα ανεξάρτητης αρχής, το Συνήγορο του Παιδιού, ιδιαίτερα όσον αφορά τα παιδιά που ζουν σε ιδρύματα ή για περιπτώσεις κακοποίησης, που λαμβάνουν χώρα μέσα στο πλαίσιο άσκησης της δημόσιας διοίκησης οποία συντελείται από δημόσιο φορέα ή ιδιώτη (φυσικό ή νομικό πρόσωπο)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

(Η ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ ΔΙΕΡΓΑΣΙΑΣ)

(Η ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ ΔΙΕΡΓΑΣΙΑΣ)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

6.1 ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΔΙΕΡΓΑΣΙΑ

Ο όρος νοσηλευτική διάγνωση αναφέρθηκε πρώτη φορά σχεδόν 50 χρόνια πριν σε σχέση με το μοντέλο της νοσηλευτικής διεργασίας. Από τότε, έχει διεθνώς χρησιμοποιηθεί η έννοια της αναγνώρισης συγκεκριμένων νοσηλευτικών αναγκών ατομικά για κάθε ασθενή, ανάγκες που παρέχουν ένα επίκεντρο για σχεδιασμό και εφαρμογή της νοσηλευτικής φροντίδας. Οι περισσότεροι επαγγελματίες υγείας, μεταξύ αυτών και οι νοσηλευτές, συνήθως δείχνουν περισσότερο ενδιαφέρον για τις ορατές σωματικές βλάβες (εκδορές, μώλωπες, εγκαύματα, κατάγματα) στα παιδιά, και όχι για εκείνες που πιθανόν έχουν υποστεί σε συναισθηματικό και ψυχολογικό επίπεδο. Παρότι οι νοσηλευτές είναι σαφώς προσανατολισμένοι στην ολιστική θεραπευτική προσέγγιση, δεν εκπαιδεύονται σχετικά με τις παρεμβάσεις που αφορούν την πρόληψη της μετατραυματικής διαταραχής, καθώς και τη νοσηλευτική φροντίδα που χρειάζεται να παρέχουν σε παιδιά με μετατραυματικές εκδηλώσεις. Ενδεχομένως, αυτό συμβαίνει επειδή μέχρι σήμερα δεν έχουν σχεδιαστεί πλάνα νοσηλευτικής φροντίδας παιδιών μετά από τη βίωση τραυματικού γεγονότος, με αποτέλεσμα οι νοσηλευτές να αξιοποιούν τις γενικές νοσηλευτικές αρχές, τις γνώσεις της νοσηλευτικής ψυχικής υγείας, της παιδιατρικής και κοινοτικής νοσηλευτικής για τη φροντίδα των παιδιών με “τραύμα”. Οι νοσηλευτές που προσεγγίζουν και νοσηλεύουν παιδιά μετά από τη βίωση ψυχοτραυματικού γεγονότος είναι οι παιδιατρικοί νοσηλευτές, οι νοσηλευτές ψυχικής υγείας, οι νοσηλευτές της πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας, οι κοινοτικοί νοσηλευτές, καθώς και οι σχολικοί νοσηλευτές ανάλογα με τα επαγγελματικά δικαιώματα και τις αρμοδιότητες που τους εκχωρούνται. Σε αυτό το σημείο γίνεται αντιληπτή η σημαντικότητα της διεκπεραίωσης της ορθής νοσηλευτικής διεργασίας.³⁸

Η νοσηλευτική Διεργασία είναι η συστηματική χρησιμοποίηση της μεθόδου ανάλυσης και λύσεις προβλημάτων, η οποία περιλαμβάνει επικοινωνία με το άτομο, λήψη αποφάσεων και διεκπεραίωση αποφάσεων αυτών που βασίζονται στην αξιολόγηση της κατάστασης του ατόμου, καθώς και η εκτίμηση της αποτελεσματικότητας των παρεμβάσεων που έγιναν.

Η Νοσηλευτική Διεργασία επομένως αποτελεί μια σειρά διανοητικών ενεργειών και σκέψεων που οδηγούν σε νοσηλευτικές παρεμβάσεις, οι οποίοι βασίζονται στην αξιολόγηση της υγείας του ατόμου και κατευθύνονται προς τους σκοπούς που έχουν τεθεί. Η τοποθέτηση σκοπών κάνει σαφές τι ακριβώς θέλει να επιτύχει η νοσηλευτική παρέμβαση ή τι θέλει να μεταβάλει σε σχέση με την κατάσταση του συγκεκριμένου ατόμου. Τα αποτελέσματα των νοσηλευτικών παρεμβάσεων κρίνονται και επανακρίνονται συνέχεια με σκοπό την αναπροσαρμογή την αλλαγή του προγράμματος ή των ίδιων των παρεμβάσεων. Ο επιστημονικός αυτός τρόπος

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

εργασίας δεν χρησιμοποιείται μόνον από τους νοσηλευτές αλλά και από άλλους επιστήμονες στο χώρο της υγείας και ιδιαίτερα τους γιατρούς με τη διαφορά ότι τα προβλήματα (ή ανάγκες) που διαπιστώνονται είναι διαφορετικά. Βασικά ο γιατρός ερευνά μόνο προβλήματα που έχουν σχέση με την αρρώστια με σκοπό τη διάγνωση και τη θεραπεία. Ο νοσηλευτής δεν σκοπεύει μόνο στην αρρώστια, αλλά κυρίως στην σημασία και τις επιπτώσεις που έχει η αρρώστια αυτή, η εισαγωγή στο νοσοκομείο, ή οποιοδήποτε άλλο πρόβλημα στο συγκεκριμένο άτομο, στην οικογένεια του αρρώστου και στην κοινότητα. Μελετά τις ψυχολογικές, πνευματικές και κοινωνικές επιπτώσεις.

Οι σκοποί της Νοσηλευτικής Διεργασίας είναι:

- ➔ Η διατήρηση της υγείας του ατόμου
- ➔ Η πρόληψη της νόσου
- ➔ Η προαγωγή της ανάρρωσης, όταν υπάρχει νόσος.

4. Η αποκατάσταση της ευεξίας και της μέγιστης λειτουργικότητας του ατόμου. Το σύστημα είναι ανοιχτό και ελαστικό. Επιτρέπει συνεχή εισαγωγή και ενσωμάτωση νέων πληροφοριών καθώς και συχνή αναθεώρηση και αναπροσαρμογή της νοσηλείας του αρρώστου. Είναι μέθοδος εξατομικευμένης φροντίδας και όχι νέα στη νοσηλευτική. Νέα είναι η μέριμνα των νοσηλευτών να αναπτύξουν μεγαλύτερη κατανόηση των προβλημάτων του αρρώστου, της επιστημονικής τεκμηρίωσης των ενεργειών και των αποτελεσμάτων αυτών, ώστε η ποιότητα της νοσηλευτικής φροντίδας να είναι πάντα υψηλή και να προάγει την υγεία του ατόμου. Η Νοσηλευτική Διεργασία αποτελείται από έναν αριθμό σταδίων. Μερικοί νοσηλευτές διακρίνουν 5 στάδια, άλλοι 4 και άλλοι 3. Το περιεχόμενο τους όμως και η σειρά των σταδίων είναι ίδια σε όλους.

Τα στάδια της Νοσηλευτικής διεργασίας είναι:

- ➔ Η αξιολόγηση των αναγκών και προβλημάτων του ατόμου
- ➔ Ο προγραμματισμός της νοσηλευτικής φροντίδας
- ➔ Η εφαρμογή του προγράμματος της νοσηλευτικής φροντίδας
- ➔ Η αξιολόγηση της νοσηλευτικής φροντίδας (εκτίμηση και αποτελέσματα)

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

Είναι απαραίτητο να σημειωθεί ότι για να εργαστεί ο νοσηλευτής σύμφωνα με τη Νοσηλευτική Διεργασία πρέπει να εξασφαλιστούν ορισμένες προϋποθέσεις.

1. Να στελεχωθούν οι νοσηλευτικές υπηρεσίες με νοσηλευτές πτυχιούχους πρώτου επιπέδου (απόφοιτους ΤΕΙ ή ΑΕΙ στα ελληνικά δεδομένα) που είναι σε θέση να την εφαρμόσουν.

2. Να υπάρχει στη Νοσηλευτική υπηρεσία σύστημα εξατομικευμένης φροντίδας. Ο κάθε νοσηλευτής ή μια ομάδα νοσηλευτών να είναι υπεύθυνοι για την φροντίδα ορισμένου αριθμού ατόμων. Το σύστημα που επικρατεί ακόμη σε μεγάλη κλίμακα στην Ελλάδα είναι ο καταμερισμός της εργασίας σε όλους τους νοσηλευτές για όλους τους αρρώστους με αποτέλεσμα τον καταταμαχισμό της νοσηλευτικής φροντίδας. (π.χ. κάποιος αναλαμβάνει τις ενέσεις, άλλος τα φάρμακα κ.λ.π.). Σε ένα τέτοιο σύστημα είναι αδύνατον να εφαρμοστεί η Νοσηλευτική Διεργασία.

3. Να συστηματοποιηθεί το γραπτό σύστημα επικοινωνίας. Οι νοσηλευτές είναι απαραίτητο να καταγράφουν όλη την εργασία τους τόσο στο νοσηλευτικό ιστορικό όσο και στο πρόγραμμα νοσηλευτικής φροντίδας. Η Νοσηλευτική Διεργασία είναι κυκλική ενέργεια, συνέχει επαναλαμβανόμενη μέχρι να επιτύχει τον τελικό σκοπό της που είναι η ολοκλήρωση της φροντίδας που χρειάζεται το άτομο.

4. Η αποδοχή του συστήματος από τους νοσηλευτές καμία αλλαγή δεν μπορεί να επέλθει εάν οι ίδιοι οι άμεσα ενδιαφερόμενοι, δεν το αποδέχονται, τόσο στο θεωρητικό πλαίσιο όσο και στην καθημερινή πράξη. Οι νοσηλευτές χρειάζεται να δραστηριοποιηθούν αποτελεσματικά, να οργανώσουν καλύτερα και αποδοτικότερα την εργασία τους και να επιβληθούν στην υγειονομική κοινότητα με τη γνώση και την επιστημονική τους κατάρτιση. Τότε θα επιτευχθεί και η κοινωνική καταξίωση του νοσηλευτικού έργου οπότε και η Νοσηλευτική επιστήμη θα πάρει τη θέση που της ανήκει ανάμεσα στις άλλες Επιστήμες Υγείας.

6.2 ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Η διάγνωση και η αντιμετώπιση μετατραυματικής συμπτωματολογίας στα παιδιά έχει ιδιαίτερες προκλήσεις. Είναι σημαντικός ο προσδιορισμός του αιτιολογικού παράγοντα και των παραμέτρων του “τραύματος” (Πίνακας 1), των πρώτων μετατραυματικών αντιδράσεων του παιδιού μετά από την έκθεσή του στο τραυματικό γεγονός, του φάσματος της συμπτωματολογίας που έχει αναπτυχθεί, καθώς και του κινδύνου ύπαρξης συνθήκης επαναληπτικής βίωσής του. Αρχικά, ο νοσηλευτής χρειάζεται να συγκεντρώσει με το νοσηλευτικό ιστορικό στοιχεία και πληροφορίες που αφορούν στο παιδί από κάθε πηγή που είναι διαθέσιμη, αφού ελέγξει πρώτα την αξιοπιστία της. Η συλλογή στοιχείων εστιάζεται στην

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

προσωπικότητα του παιδιού, στις δυσκολίες και στις δυνατότητές του, στο περιβάλλον που διαβιεί, στη σχολική του επίδοση, στις σχέσεις του με τους άλλους (γονείς, αδέρφια, συμμαθητές και δασκάλους), στις τυχόν δυσχέρειες που αντιμετώπιζε στην καθημερινότητά του και στον τρόπο με τον οποίο αντιδρούσε όταν αντιμετώπιζε δυσκολίες. Επιπρόσθετα, λαμβάνονται πληροφορίες για την ύπαρξη σωματικών, ψυχικών και διανοητικών προβλημάτων, το ενδεχόμενο θυματοποίησης ή κακοποίησής του από τους γονείς⁴⁶ ή από άλλα ενήλικα άτομα, ή ακόμη και από τους συμμαθητές του, το βαθμό επίβλεψης που υπήρχε από τους γονείς, το καθημερινό πρόγραμμα που ακολουθούσε, τις συνήθειες που είχε πριν από τη βίωση του τραυματικού γεγονότος, καθώς και τις δραστηριότητες που προτιμούσε. Οι νοσηλευτές χρειάζεται πάντα να λαμβάνουν υπόψη τους την εξάρτηση των παιδιών από τους γονείς και τους φροντιστές, όταν αναφέρονται σε καταστάσεις ή γεγονότα κατά τη λήψη ιστορικού. Συνεπώς, αν αυτό είναι δυνατόν, επιδιώκεται η προσωπική επικοινωνία του νοσηλευτή με το παιδί και είναι απαραίτητο να γίνεται πάντα λεπτομερειακή καταγραφή των παρατηρήσεων, ώστε να υπάρχουν ολοκληρωμένα και επαρκή στοιχεία για να αξιοποιηθούν στη διαμόρφωση εξατομικευμένου προγράμματος νοσηλευτικής φροντίδας, το οποίο θα ενσωματωθεί στην καθημερινότητά του, ώστε να μην προκύψουν προβλήματα προσαρμογής. <http://www.ebscohost.com/titleLists/rwh-coverage.htm>

6.3 ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ

Η παρουσία μετατραυματικής συμπτωματολογίας που συνδέεται με την έκθεση του παιδιού σε ακραίες καταστάσεις ή τη βίωση εμπειριών από τις οποίες απειλήθηκε σοβαρά και προκλήθηκαν βλάβες στην συναισθηματική, ψυχική και σωματική του ευεξία δεν εντοπίζεται άμεσα, εκτός εάν πραγματοποιηθεί λεπτομερής εκτίμηση.^{3,10} Η διεξοδική εκτίμηση αφορά στην αξιοποίηση των στοιχείων του νοσηλευτικού ιστορικού για να προσδιορισθούν τα τρέχοντα προβλήματα και οι άμεσες ανάγκες του παιδιού, αλλά και της οικογένειας με σκοπό τη διαμόρφωση των στόχων της θεραπευτικής προσέγγισης και νοσηλευτικών παρεμβάσεων που θα επιλεγούν, αφού σταθμιστούν τα δυνητικά οφέλη έναντι των ενδεχόμενων κινδύνων. Η εκτίμηση της εκδήλωσης μετατραυματικής απάντησης στο παιδί και ο εντοπισμός των δυσκολιών που έχουν προκύψει, αφορούν στα προβλήματα που υπάρχουν αναφορικά με το ψυχοσυναισθηματικό αναπτυξιακό στάδιο, στη δυσλειτουργία σε διαπροσωπικό επίπεδο, στην εκδήλωση αυτοκαταστροφικής ή αυτοκτονικής συμπεριφοράς, στο χαμηλό επίπεδο αυτοεκτίμησης, στην ανεπαρκή διαδραστική επικοινωνία και διαταραχή συναισθήματος, στο έλλειμμα προσοχής και στη δυσκολία συγκέντρωσης, στην εμφάνιση ψυχοσωματικών προβλημάτων και στις ανάγκες που έχουν ανακύψει αναφορικά με τη κάλυψη

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

συναισθηματικών αναγκών της ηλικίας του. Επίσης, η εικόνα που παρουσιάζει ένα παιδί, δηλαδή αν φαίνεται ανήσυχο, στεναχωρημένο, αποσυρμένο και σε μαρασμό, χαρούμενο και επικοινωνιακό, είναι αλάνθαστη πηγή πληροφόρησης και δηλώνει πολλά για όσα βιώνει. Γενικά, η προσεκτική παρατήρηση που αφορά στις αιφνίδιες μεταβολές της συμπεριφοράς, της διανοητικής κατάστασης και της διαπροσωπικής αλληλεπίδρασης των μικρών παιδιών που δεν έχουν τη δυνατότητα να εκφράζουν πάντα με λόγια τι έχει συμβεί ή πως αισθάνονται, έχει σημαντική θέση στην εκτίμησή της κατάστασής τους και αποτελούν αναφορές στη μετατραυματική συμπτωματολογία. Ωστόσο, στο επίκεντρο της εκτίμησης είναι αναγκαίο πάντα να βρίσκεται η ποιότητα της σχέσης του παιδιού με τους γονείς /φροντιστές με τους οποίους το παιδί θα συνεχίσει να ζει μαζί τους. Η συστηματική επανεκτίμηση του παιδιού και των γονέων θα πρέπει να διεξάγεται σε τακτά χρονικά διαστήματα για την αναθεώρηση των θεραπευτικών στόχων και τον επαναπροσδιορισμό της θεραπείας προόδου και της νοσηλευτικής φροντίδας. Ο βασικός στόχος είναι η επαναφορά της λειτουργικότητας και της μακροπρόθεσμης ευημερίας του παιδιού με την πρόληψη μελλοντικών προβλημάτων.

Η αξιολόγηση επιτυγχάνεται με διάφορες στρατηγικές συλλογής πληροφοριών. Πηγές από τις οποίες θα γίνει η συλλογή των πληροφοριών είναι:

- Ο άρρωστος ή το άτομο γενικότερα.
- Οι γιατροί διαφόρων ειδικοτήτων.
- Οι νοσηλευτές.
- Τα μέλη της υγειονομικής ομάδος.
- Η οικογένεια και οι φίλοι.
- Διάφορες γραπτές πληροφορίες (διαγνωστικές εξετάσεις)
- Κλινική εξέταση όλων των συστημάτων
- Παλαιό ιστορικό, εκθέσεις ιατρικές κ.λπ.

6.4 ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ:ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Τα παιδιά με αυτοκαταστροφική ή αυτοκτονική συμπεριφορά θεωρείται ότι έχει βιώσει τραυματικές καταστάσεις και έχει αναπτύξει συμπτωματολογία μετατραυματικής διαταραχής στρες και κατάθλιψης, και γι αυτό χρειάζεται να αντιμετωπίζεται άμεσα αναφορικά με το “τραύμα”. Το “τραυματισμένο” παιδί μπορεί να παρατηρηθεί ότι επιχειρεί παράτολμα παιχνίδια ή κάνει ενέργειες που ενέχουν υψηλό βαθμό κινδύνου, υιοθετώντας παράδοξες

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

συμπεριφορές με αυτοκαταστροφικό ή αυτοτιμωρητικό χαρακτήρα που απειλούν σοβαρά την ασφάλειά του. Προτεραιότητα για το νοσηλευτή αποτελεί η προστασία της ζωής του παιδιού που βίωσε τραυματικό γεγονός με την εκτίμηση και την πρόληψη παρακινδυνευμένης, αυτοκαταστροφικής και αυτοκτονικής συμπεριφοράς, αλλά και των κινδύνων που ενδεχομένως διατρέχει από ένα μη ασφαλές περιβάλλον μέσα στο οποίο διαβιεί. Επιπλέον, λόγω της ελλειμματικής προσοχής και της αδυναμίας συγκέντρωσης ενδεχομένως να είναι επιρρεπές σε ατυχήματα γι' αυτό επιβάλλεται να είναι εγκατεστημένος ένας υψηλός βαθμός ασφάλειας του περιβάλλοντος. Οι νοσηλευτές είναι αναγκαίο για αυτούς τους λόγους να είναι ιδιαίτερα προσεκτικοί αναφορικά με την επίβλεψη - επιτήρηση του παιδιού, διατηρώντας ταυτόχρονα λεπτές ισορροπίες στη χρήση περιορισμών, τους οποίους θέτουν για την ασφάλεια και την προστασία του, ώστε να αποφευχθεί ο εκ νέου «τραυματισμός» του. Το νοσηλευόμενο παιδί με “τραύμα” χρειάζεται προσωπική και αυξημένη νοσηλευτική φροντίδα για την προστασία του και η εξασφάλιση της εξατομικευμένης νοσηλευτικής φροντίδας επιτυγχάνεται με την προσωπική ανάθεσή του σε συγκεκριμένο νοσηλευτή (προσωπικός νοσηλευτής-“key nurse”). Ωστόσο, αυτός ο τύπος νοσηλευτικής φροντίδας παρουσιάζει δυσκολίες στην εφαρμογή του μέσα στο πλαίσιο των υφιστάμενων νοσοκομειακών συνθηκών, καθώς προϋποθέτει επαρκή στελέχωση των παιδιατρικών – παιδοψυχιατρικών θεραπευτικών δομών, αλλά και επικαιροποιημένη γνώση σε εξειδικευμένες νοσηλευτικές εφαρμογές και σε θεραπευτικές επικοινωνιακές - συμβουλευτικές διαστάσεις της νοσηλευτικής φροντίδας παιδιών βασισμένης σε ενδείξεις.

6.5 ΟΔΗΓΟΣ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ ΑΡΡΩΣΤΟΥ

Γενικές πληροφορίες:

- Ονοματεπώνυμο
- Ηλικία
- Διεύθυνση
- Τηλέφωνο
- Αλλεργίες
- Λειτουργική εκτίμηση
- Εκτίμηση όχι μόνο των προβλημάτων αλλά και των πρακτικών ανακούφισης
- τους, θετικών συμπεριφορών υγείας και αντιμετώπισης δυσκολιών. Αντίληψη και φροντίδα της υγείας

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

Αντιλήψεις για την υγεία:

- Κύριο πρόβλημα.
- Προηγούμενες αρρώστιες ή εγχειρήσεις
- Προηγούμενες και πρόσφατες συμπεριφορές φροντίδας της προσωπικής υγείας
- Πόροι (ανθρώπινοι και υλικοί) για διατήρηση της υγείας.
- Τρέχουσες θεραπείες.
- ΔΛαμβανόμενα φάρμακα
- Συμμόρφωση σε συστάσεις θεραπείας
- Υπαρκτοί παράγοντες κινδύνου για βλάβη της υγείας
- Πρακτικές πρόληψης ασθενειών

Διατροφή και μεταβολισμός:

- Απώλεια ή αύξηση βάρους σώματος
- Κατάσταση θρέψεως. Δίαιτα
- Λήψη υγρών
- Χρήση φαρμάκων, αλκοόλ
- Ικανότητα κατάποσης
- Θηλασμός, (σε περίπτωση μητέρας βρέφους)
- Ακεραιότητα δέρματος ή βλεννογόνων (ιδιαίτερα στοματικής κοιλότητας)
- Τεχνητές οδοντοστοιχίες
- Θερμοκρασία σώματος

Αποβολή αχρήστων ουσιών:

- Λειτουργία εντέρου
- Ούρηση

Δραστηριότητα – Άσκηση:

- Σωματική κινητικότητα
- Επίπεδο κόπωσης
- Ικανότητα αυτοφροντίδας
- Ανάπτυξη (ανάλογα με τα φυσιολογικά επίπεδα της ηλικίας)

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

- Δραστηριότητες στον ελεύθερο χρόνο και Ψυχαγωγία
- Οικιακές εργασίες
- Αναπνοές και τύπος
- Βήχας
- Κυάνωση
- Σφυγμός (ρυθμός, σφύξεις ανά λεπτό, περιφερικές σφύξεις)
- Αρτηριακή πίεση
- Οίδημα
- Άκρα (ψυχρά, κυανωτικά)
- Αλλαγές στην ψυχική κατάσταση

Ύπνος- Ανάπαυση:

- Συνήθειες ύπνου
- Συνήθειες ανάπαυσης
- Μέθοδοι επιτυχίας καλού ύπνου και χαλάρωσης

Σκέψη – Αντίληψη:

- Ικανότητα οπτική, αισθητική, γευστική, απτική και οσφρητική
- Ειδικά προσθετικά μέσα (π.χ. ακουστικά)
- Πόνος, δυσφορία. Πώς αντιμετωπίζονται
- Παραισθήσεις, ψευδαισθήσεις
- Γνώσεις για τη φροντίδα της προσωπικής υγείας
- Μνήμη
- Κρίση
- Ικανότητα συγκέντρωσης της προσοχής
- Ικανότητα λήψεως αποφάσεων
- Επίπεδο εκπαίδευσης

Αυτοκατανόηση - Αυτοεκτίμηση:

- Αίσθημα τυχόν απειλής ή κινδύνου
- Φόβος. Ψυχική ένταση
- Ανησυχία (υπερκινητικότητα)

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

- Αλλαγές διάθεσης, κατάθλιψη, άγχος
- Ικανότητα ενεργοποίησής του. Απάθεια
- Έλεγχος των περιστάσεων
- Αντίληψη εαυτού και συναισθήματα περί εαυτού. Αίσθημα προσωπικής αξίας
- Ιδεατή εικόνα σώματος. Προσωπική ταυτότητα.

Διαπροσωπικές σχέσεις:

- Σημαντικές απώλειες (προσώπων, εργασίας, περιουσίας, υγείας). Πένθος
- Ικανότητα εκπλήρωσης ρόλων. Επάγγελμα
- Διαπροσωπικές σχέσεις
- Σημαντικά πρόσωπα τυχόν διαπροσωπικές δυσκολίες
- Στάση της οικογένειας και των σημαντικών προσώπων προς την αρρώστια
- Πρακτική εκπλήρωση του γονεϊκού ρόλου. Προβλήματα
- Ικανότητες επικοινωνίας
- Κίνδυνος για αυτοκτονία
- Κίνδυνος πρόκλησης βλάβης σε άλλους

Οικογενειακή ζωή:

- Αρμονική οικογενειακή ζωή.
- Συγκρούσεις.
- Προβλήματα

Αντιμετώπιση προβλημάτων:

- Ανοχή του στρες
- Υπαρκτοί στρεσογόνοι παράγοντες. Προβλήματα ζωής
- Πρόσφατες μεγάλες αλλαγές ζωής
- Αντίδραση και προσαρμογή σε τραυματική εμπειρία
- Μέθοδοι αντιμετώπισης εντασιογόνων ερεθισμάτων
- Βαθμός και ποιότητα της διαθέσιμης οικογενειακής υποστήριξης

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

- Δυνατότητα αναπτυξιακής προόδου της οικογένειας κατά τη περίοδο του
- στρες

Προσωπικές αξίες και πεποιθήσεις:

- Αξίες και πεποιθήσεις κοινωνικές, φιλοσοφικές, θρησκευτικές, για τη ζωή.
- Η αρχική γενική νοσηλευτική εκτίμηση του αρρώστου μπορεί να εντοπίσει ορισμένα προβλήματα και διαταραχές σε μια ειδική λειτουργική περιοχή του αρρώστου οπότε ακολουθεί μια άλλη εκτίμηση πιο λεπτομερειακή, επικεντρωμένη στο συγκεκριμένο πρόβλημα.
- Όλες οι πληροφορίες που εξασφαλίζονται κατά τη νοσηλευτική εκτίμηση ταξινομούνται, αναλύονται, συσχετίζονται και έτσι αποτελούν τη βάση για τη νοσηλευτική διάγνωση.³⁸

6.6 ΚΛΙΜΑΚΑ MASLOW

Επειδή ο προγραμματισμός της φροντίδος αρχίζει με τη διαπίστωση και καταγραφή των αναγκών και προβλημάτων του ατόμου, θεωρείται απαραίτητη η σύντομη αναφορά στην κλίμακα αναγκών του Maslow, η οποία πολύ συχνά, χρησιμοποιείται τόσο για τον προγραμματισμό του ερωτηματολογίου όσο και για τη διαδικασία της αξιολόγησης και ιδιαίτερα της Ιεράρχησης των αναγκών υγείας. Προκειμένου να προγραμματίσουμε την φροντίδα διερωτόμεθα: Πώς μπορούμε να αποφασίσουμε ποιες ανάγκες είναι πιο επείγουσες; Με ποια κριτήρια και ποια σειρά ακολουθήσουμε για να ιεραρχήσουμε τις ανάγκες ή τα προβλήματα του ατόμου. Σημαντική βοήθεια σ'αυτό μας δίνει ο Maslow. Ο Maslow περιέγραφε τις ανθρώπινες ανάγκες κατά σειράν προτεραιότητας πολύ παραστατικά σε μια κλίμακα με βάση τις φυσιολογικές, οργανικές ή βασικές ανάγκες, και κορυφή της κλίμακας την ανάγκη του ατόμου για προσωπική ικανοποίηση και επιτυχία.³⁸

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ

ΕΠΙΔΗΜΙΟΛΟΓΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

ΕΠΙΔΗΜΙΟΛΟΓΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ

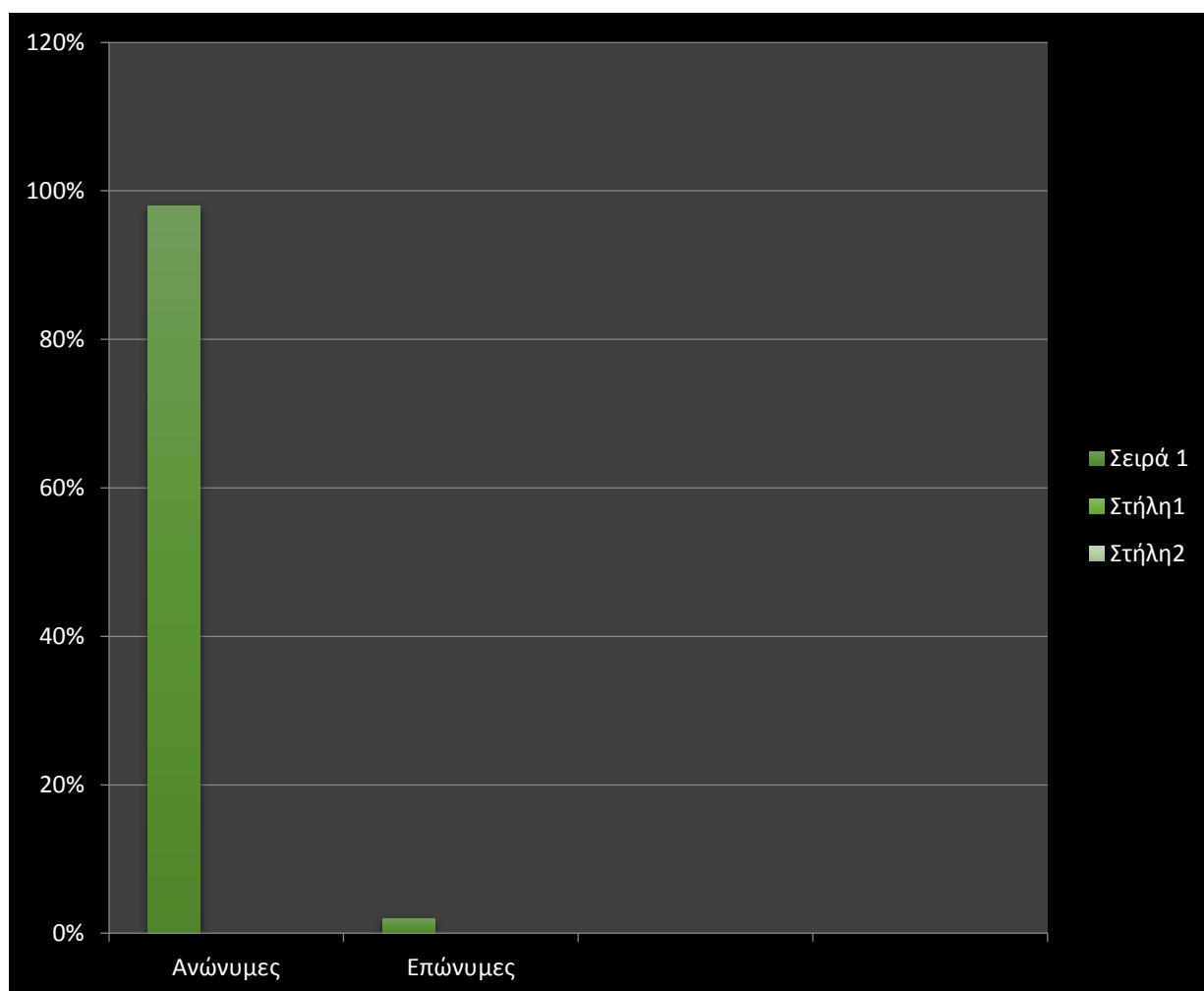
7.1 ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Κατά το διάστημα από 1/1/2014 έως και 31/12/2014 στην «Εθνική Τηλεφωνική Γραμμή για τα Παιδιά SOS 1056», καταγράφηκαν συνολικά 719 καταγγελίες σοβαρών περιστατικών κακοποίησης παιδιών.¹⁵

Από αυτές οι:

- 705 (98%) ήταν ανώνυμες
- (2%) ήταν επώνυμες.

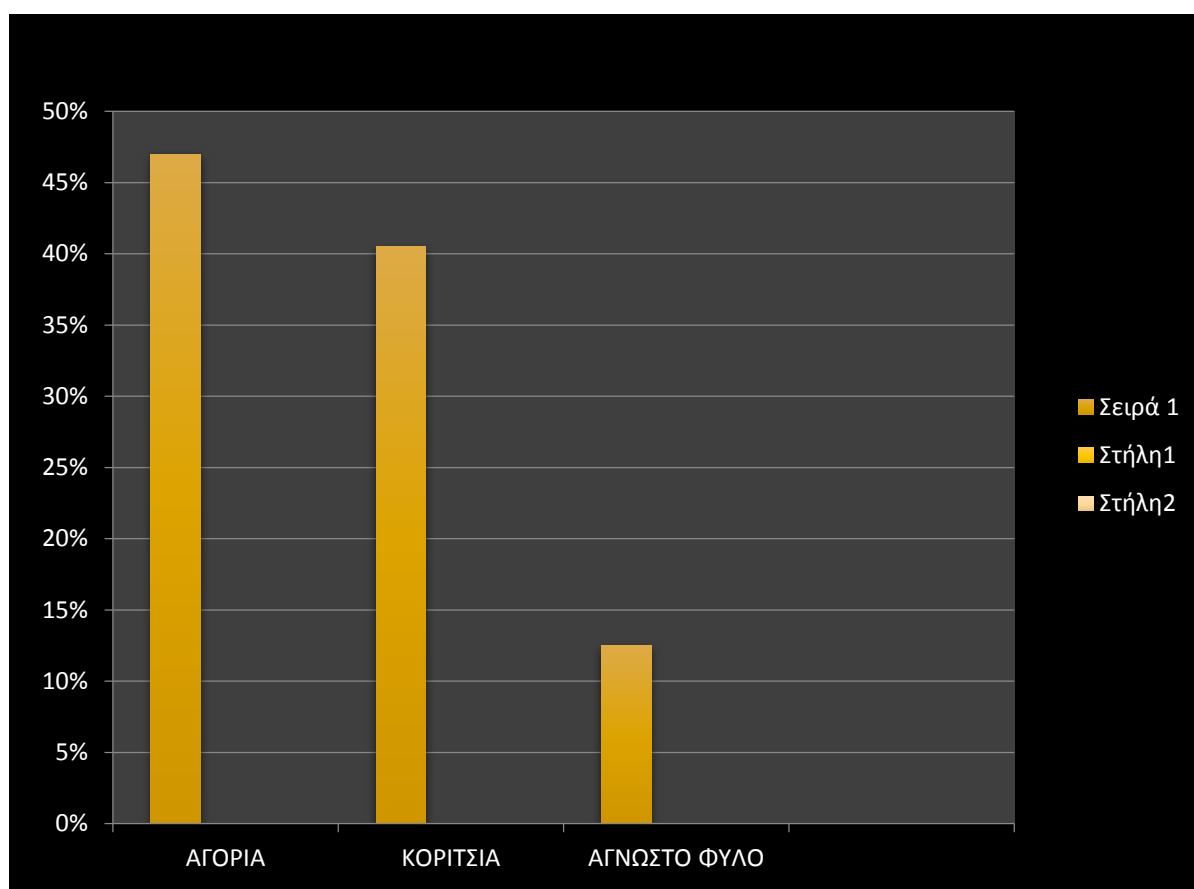
Γράφημα 1: Σχηματική απεικόνιση ανά είδος καταγγελίας

Ειδικότερα, για το παραπάνω διάστημα οι καταγγελίες αφορούσαν στο σύνολο τους 1.439 παιδιά εκ των οποίων:

- 677(47%) αγόρια
- 581(40.5%) κορίτσια
- 181(12.5%) παιδιά για τα οποία δεν ήταν γνωστό το φύλο ή η ηλικία τους.¹⁵

Γράφημα 2: Ποσοστιαία απεικόνιση των παιδιών ανά φύλο

ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΥ ΠΑΙΔΙΩΝ ΑΝΑ ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΟΜΑΔΑ ΚΑΙ ΦΥΛΟ:

ΗΛΙΚΙΑΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ	ΑΓΟΡΙΑ	ΚΟΡΙΤΣΙΑ	ΑΓΝΩΣΤΟ ΦΥΛΟ	ΣΥΝΟΛΟ
0-6 ΧΡΟΝΩΝ	307	223	55	585
7-12 ΧΡΟΝΩΝ	238	213	16	467
13-18 ΧΡΟΝΩΝ	108	108	7	236

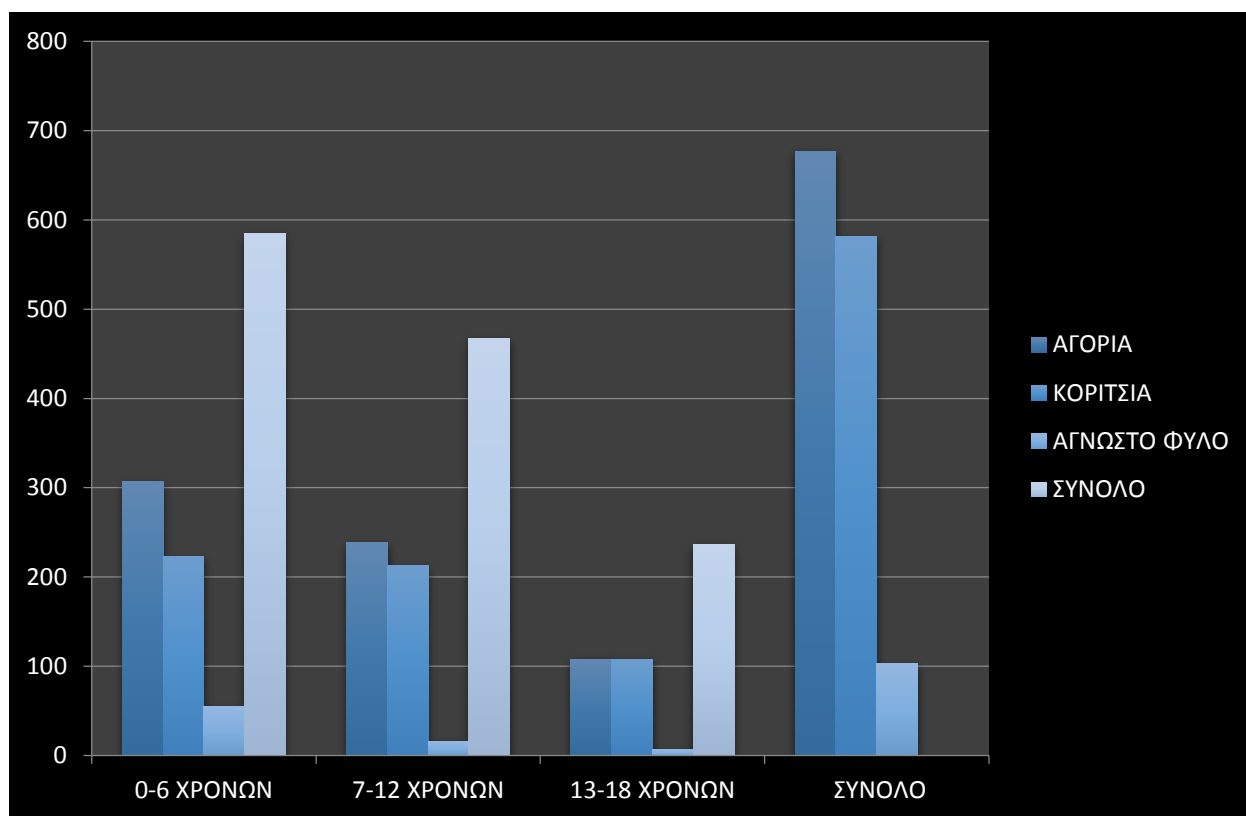
Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

ΣΥΝΟΛΟ

677 (47%) 581 (40,5%) 103 (12.5%)

1439 (100%)

Γράφημα 3: Διαχωρισμός παιδιών ανά ηλικιακή ομάδα

Γράφημα 4: Ποσοστιαίος διαχωρισμός αναφορικά με το είδος της καταγγελίας και τον αριθμό κακοποιημένων παιδιών

7.2 ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Το φαινόμενο της παιδικής κακοποίησης πρόκειται για ένα ζήτημα, οι συνέπειες του οποίου έχουν διάρκεια και επηρεάζουν και τη μετέπειτα ζωή του παιδιού, μετατρέποντάς το σε έναν ενήλικα που αντιμετωπίζει δυσκολίες σε διάφορες σημαντικές πτυχές της ζωής του. Δημιουργεί άτομα με έντονα προβλήματα στις προσωπικές τους σχέσεις, τα οποία δυσκολεύονται να αγαπήσουν και να εμπιστευτούν, έχουν τάση προς καταχρήσεις, εμφανίζουν αγχώδεις διαταραχές, προβλήματα προσαρμοστικότητας και κατάθλιψη. Επίσης, οι άνθρωποι που υπέστησαν κακοποίηση όταν ήταν παιδιά ενδέχεται να προβούν οι ίδιοι σε κακοποίηση παιδιών όταν ενηλικιωθούν.

Αποκαλύψεις, καθόλου τιμητικές για την “πολιτισμένη” Ευρώπη, περιλαμβάνονται σε πολύ πρόσφατες εκθέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Κοινωνικών Δικαιωμάτων (ΕΕΚΔ) του Συμβουλίου της Ευρώπης, αναφορικά με το καθεστώς τιμωρίας που ισχύει, εναντίον εκείνων που κακοποιούν σωματικά τα παιδιά. Για το Βέλγιο, την Τσεχία, την Ιρλανδία και την Σλοβενία, διαπιστώνεται ότι, η σωματική τιμωρία και η κάθε είδους βιαιοπραγία κατά των παιδιών, δεν απαγορεύεται κατά τρόπο αρκούντως σαφή, δεσμευτικό και ακριβή στην νομοθεσία αυτών των κρατών. Για την Ελλάδα, την Γαλλία, την Ιταλία και την Κύπρο διαπιστώνεται ότι, υπάρχει παντελής έλλειψη σαφούς νομοθεσίας, με την οποία ν’ απαγορεύονται όλες οι μορφές σωματικής τιμωρίας των παιδιών, στην οικογένεια και στα σχολεία. Η πλέον ανατριχιαστική διαπίστωση, ωστόσο, συνίσταται στο ότι, σύμφωνα με τις έρευνες της

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

Επιτροπής, το 60%μέχρι και το 90% των γονέων στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, τάσσονται υπέρ της σωματικής τιμωρίας των παιδιών, για λόγους συνεισισμού και εκπαίδευσης. Στις εκθέσεις επισημαίνεται ότι, η βία κατά των παιδιών, συμπεριλαμβανομένης και της σωματικής τιμωρίας, αποτελεί κατάχρηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των ίδιων των παιδιών και υπενθυμίζεται ότι, το Συμβούλιο της Ευρώπης εργάζεται προς την κατεύθυνση ν' απαγορευθεί δια νόμου η βιαιοπραγία κατά των παιδιών και στις 47 χώρες-μέλη του πανευρωπαϊκού αυτού Οργανισμού.

Αναφέρεται, βέβαια ότι, τον Μάιο του 2015, μία σειρά από ευρωπαϊκές χώρες (Αλβανία, Ανδόρα, Αυστρία, Βουλγαρία, Κροατία, Κύπρος, Δανία, Εσθονία, Φινλανδία, Γερμανία, Ελλάδα, Ουγγαρία, Ισλανδία, Λετονία, Λιχτενστάιν, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Κάτω Χώρες, Νορβηγία, Πολωνία, Πορτογαλία, Μολδαβία, Ρουμανίας, Σαν Μαρίνο, Ισπανία, Σουηδία, ” Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας», και Ουκρανία) αποφάσισαν να εισαγάγουν νομοθεσίες, με τις οποίες απαγορεύεται η βία κατά των παιδιών στα σχολεία αλλά, οι νομοθεσίες αυτές δεν έχουν απαγορευτική ισχύ σε όλες τις περιπτώσεις, όπως λ.χ. είναι η άσκηση σωματικής βίας στα παιδιά στην οικογένεια ή στο συγγενικό περιβάλλον. Η Επιτροπή υπογραμμίζει έντονα ότι, η σωματική βία εναντίον των παιδιών, αποτελεί την πλέον διαδεδομένη μορφή βίας κατά των παιδιών, είναι αναποτελεσματική ως μέσον πειθαρχίας μπορεί να προκαλέσει σοβαρές σωματικές και ψυχολογικές βλάβες στα παιδιά.¹⁵

7.3 ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Σεξουαλική παραβίαση θεωρείται η συμμετοχή ή η έκθεση παιδιών και εφήβων σε πράξεις με σεξουαλικό περιεχόμενο υποκινούμενες από ενήλικα, συνήθως, που έχει σχέση φροντίδας ή οικειότητας με το παιδί, οι οποίες έχουν ως σκοπό τη σεξουαλική διέγερση ή/και ικανοποίηση του ενήλικα. Χαρακτηριστικά του φαινομένου είναι η ανηλικότητα του παιδιού, η σχέση εξάρτησης ή εμπιστοσύνης ανάμεσα στον ενήλικα και το παιδί, η έλλειψη συνειδητής κατανόησης της έννοιας και του περιεχομένου της πράξης αυτής, άρα και η έλλειψη συνειδητής συναίνεσης του παιδιού. Οι πράξεις αυτές παραβιάζουν όχι μόνο τον αιμομικτικό φραγμό, αλλά και τις γενικότερες αντιλήψεις της κοινωνίας σχετικά με τις οικογενειακές σχέσεις και τα όρια των οικογενειακών ρόλων. Η σεξουαλική παραβίαση εμπεριέχει διάφορες μορφές με ή χωρίς επαφή, από την έκθεση σε επίδειξη, τις θωπείες και τις ασελγείς πράξεις, μέχρι το βιασμό και την αιμομιξία. Η παιδική πορνογραφία και η πορνεία δεν είναι παρά οι εμπορευματικές πλευρές αυτού του ζητήματος, οι οποίες αναφέρονται με τον όρο "σεξουαλική εκμετάλλευση".

Κάθε είδους σεξουαλική δραστηριότητα αλλά και δραστηριότητα χωρίς άγγιγμα του ενήλικα στο παιδί ή στον έφηβο με σκοπό τη σεξουαλική διέγερση ή/και ικανοποίηση του ενήλικα.

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

συμπεριλαμβάνονται: έκθεση του παιδιού σε πορνογραφικό υλικό, γυμνό σώμα/φωτογράφιση του παιδιού, βιασμός.²⁶

Στις περισσότερες περιπτώσεις (90% αυτών) τα άτομα αυτά προέρχονται από το άμεσο (πατέρας/πατριός, θείος, μεγαλύτερος αδερφός) ή έμμεσο οικογενειακό περιβάλλον του παιδιού (οικογενειακοί φίλοι, γείτονες ή και επαγγελματίες που ασχολούνται με παιδιά (αθλητικά, χόμπι, χορός, ξένες γλώσσες). Εδώ αν και πιο σπάνια μπορεί να συμπεριληφθεί ο παιδόφιλος (άγνωστο άτομο στο παιδί) που έχει επιλέξει τυχαία το παιδί στο σχολείο, στο δρόμο ή μέσω του διαδικτύου. Αφού έχει μελετήσει πολύ προσεκτικά το πώς θα το προσεγγίσει, το πλησιάζει και το απομονώνει δηλώνοντας πως είναι κάποιος γνωστός της οικογένειας ή αστυνομικός. Έτσι, μπορούμε να πούμε ότι η σεξουαλική κακοποίηση είναι η κατάχρηση ή η άσκηση εξουσίας, κυρίως από άνδρες (ισχυρότεροι) προς τα κορίτσια ή τα αγόρια, δηλαδή προς τα ασθενέστερα άτομα.

Όσο πιο κοντινός (συγγενικά) είναι ο δράστης με το παιδί, τόσο περισσότερο κλονίζεται η ικανότητα του παιδιού να εμπιστεύεται άλλους.

Οι βασικές ανάγκες του παιδιού για ασφάλεια, προστασία, αξία, η αγάπη, θαλπωρή, αποδοχή και συγχώρεση είναι βαθιά πληγωμένες. Αλλά αυτές είναι οι προϋποθέσεις που εξασφαλίζουν στο παιδί μια συναισθηματικά υγιή ανάπτυξη.²⁶

7.4 ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΗ ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΕΓΚΕΦΑΛΟΥ ΕΞΑΙΤΙΑΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

Το φαινόμενο της παιδικής κακοποίησης έχει πάρει ανησυχητικές διαστάσεις κατά τα τελευταία χρόνια. Πρόκειται για ένα ζήτημα, οι συνέπειες του οποίου έχουν διάρκεια και επηρεάζουν και τη μετέπειτα ζωή του παιδιού, μετατρέποντάς το σε έναν προβληματικό ενήλικο. Δημιουργεί άτομα με έντονα προβλήματα στις προσωπικές τους σχέσεις, τα οποία δυσκολεύονται να αγαπήσουν και να εμπιστευτούν, έχουν τάση προς καταχρήσεις, εμφανίζουν αγχώδεις διαταραχές, προβλήματα προσαρμοστικότητας και κατάθλιψη. Επίσης, οι άνθρωποι που υπέστησαν κακοποίηση όταν ήταν παιδιά ενδέχεται να προβούν οι ίδιοι σε κακοποίηση παιδιών όταν ενηλικιωθούν.²⁵

Ένα παιδί που έχει κακοποιηθεί εμφανίζει δυσκολίες προσαρμογής στην καθημερινότητα και προβλήματα συμπεριφοράς. Φοβάται για την ασφάλεια τη δική του και των άλλων και δυσκολεύεται να αναπτύξει το αίσθημα της εμπιστοσύνης προς τους γύρω του. Συχνά εμφανίζει μετατραυματικό στρες, διαταραχές της διάθεσης ή της ανάπτυξης της

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

προσωπικότητας του.

Στο σχολείο απομονώνεται από τους συμμαθητές του και αναπτύσσει το συναίσθημα της ντροπής, έχει τάση μυστικοπάθειας και η επίδοση του πέφτει εξαιτίας της εμφάνισης μαθησιακών διαταραχών. Το παιδί αυτό έχει υψηλά επίπεδα άγχους, νιώθει συνεχώς φόβο και έχει προβλήματα στον ύπνο με συχνούς εφιάλτες. Αισθάνεται ότι δεν υπάρχει καμία ελπίδα., ότι κανείς δεν μπορεί να το βοηθήσει και ότι η κατάσταση δεν πρόκειται να αλλάξει.

Μεγαλώνοντας υπάρχουν πολλά ψυχικά τραύματα και τα παιδιά αυτά αδυνατούν να αναπτύξουν υγιείς διαπροσωπικές σχέσεις. Στο ρόλο τους ως γονείς έχουν και οι ίδιοι προβλήματα και είναι ανεπαρκείς.

Σοβαρές επιπτώσεις όμως υπάρχουν και όταν τα παιδιά γίνονται μάρτυρες της κακοποίησης κάποιου άλλου, για παράδειγμα της μητέρας. Τότε είναι πιθανό να πάρουν το ρόλο του «προστάτη», προσπαθώντας να παρέμβουν για να σώσουν αυτόν που κακοποιείται. Αυτό μπορεί να γίνει με διάφορους τρόπους. Με το να εμπλακούν τα ίδια στη βία, με το να αρνούνται να αφήσουν μόνο του το θύμα, με το να το παροτρύνουν να φύγει από το σπίτι για να γλιτώσει.

Σύμφωνα με έρευνες, η κακοποίηση ή η εγκατάλειψη κατά την παιδική ηλικία προκαλεί μόνιμες αλλαγές στη φυσιολογία του αναπτυσσόμενου παιδικού εγκεφάλου. Οι αλλαγές αυτές στη δομή του εγκεφάλου είναι σημαντικές και προκαλούν διάφορα ψυχολογικά και συναισθηματικά προβλήματα, αλλά και διαταραχές της προσωπικότητας στο κακοποιημένο παιδί κατά την εφηβική του ηλικία και όταν ενηλικιωθεί.²³

Κατά τα πρώτα χρόνια ενός παιδιού η ανάπτυξη του εγκεφάλου μπορεί να μεταβληθεί από κάποιο παρατεταμένο, σοβαρό ή απρόβλεπτο στρες, περιλαμβανομένης της κακοποίησης. Μια τέτοια μεταβολή στην ανάπτυξη του εγκεφάλου μπορεί με τη σειρά της να επηρεάσει αρνητικά το παιδί, στη σωματική, γνωστική, συναισθηματική και κοινωνική του ανάπτυξη.

Διαφορετικά μέρη του εγκεφάλου αναπτύσσονται από την διέγερση που προκαλεί η δραστηριότητα κάθε περιοχής. Με την πάροδο του χρόνου, ο εγκέφαλος μεγαλώνει και πυκνώνει, φθάνοντας σχεδόν το 90% του ενήλικου μεγέθους κατά τα 3 έτη. Αν η διέγερση και η γαλούχηση λείπει - για παράδειγμα, αν οι γονείς ή φροντιστές είναι εχθρικοί ή αδιάφοροι στο παιδί - η ανάπτυξη του εγκεφάλου του παιδιού μπορεί να διαταραχθεί. Δεδομένου ότι ο εγκέφαλος τείνει να προσαρμόζεται ανάλογα με τα περιβαλλοντικά ερεθίσματα, θα προσαρμοστεί σε ένα αρνητικό περιβάλλον εξίσου εύκολα, όπως θα συνέβαινε σε ένα θετικό.

Το χρόνιο στρες ευαισθητοποιεί τις νευρικές οδούς και υπεραναπτύσσει εκείνες τις περιοχές

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

του εγκεφάλου που σχετίζονται με την ανησυχία και το φόβο. Ταυτόχρονα, μπορεί να οδηγήσει στην υπανάπτυξη άλλων νευρικών οδών και περιοχών του εγκεφάλου. Οι εγκεφαλοι των παιδιών που δοκιμάζουν στρες - υπό μορφή σωματικής ή σεξουαλικής κακοποίησης ή χρόνιας παραμέλησης - θα στρέψουν τους πόρους τους στην επιβίωση και την απάντηση των απειλών του περιβάλλοντος. Αυτός ο χρόνιος ερεθισμός με την απάντηση του εγκεφάλου στο φόβο οδηγεί κάποιες συγκεκριμένες περιοχές του εγκεφάλου να ενεργοποιούνται συχνότερα. Επομένως αυτές οι περιοχές θα είναι πιθανό να υπερανπτυχθούν εις βάρος άλλων περιοχών που δεν μπορούν να ενεργοποιηθούν στον ίδιο χρόνο, όπως για παράδειγμα αυτές που ενέχονται στη σύνθετη σκέψη. Το τελικό αποτέλεσμα μπορεί να είναι οι περιοχές του εγκεφάλου που δεν συνδέονται με την απάντηση στο φόβο, να μην είναι «διαθέσιμες» στο παιδί για τη διαδικασία της μάθησης.²⁵

Τα αποτελέσματα των εμπειριών στην ανάπτυξη του εγκεφάλου, κατά τη νηπιακή και πρώιμη παιδική ηλικία, δημιουργούν τη βάση για τη μετέπειτα έκφραση της νοημοσύνης, των συναισθημάτων και της προσωπικότητας. Όταν αυτή η πρόωρη εμπειρία είναι πρώτιστα αρνητική, τα παιδιά μπορεί να αναπτύξουν συναισθηματικά, συμπεριφορικά και μαθησιακά προβλήματα που να εμμένουν σε όλη τη διάρκεια της ζωής τους, ειδικά εάν λείπουν οι στοχοθετημένες παρεμβάσεις. Για παράδειγμα, παιδιά που έχουν βιώσει χρόνια κακοποίηση και παραμέληση στη διάρκεια των πρώτων χρόνων της ζωής τους, μπορεί να ζουν σε κατάσταση υπερβολικής διέγερσης και διάσχισης ή μπορεί να παρουσιάζουν μόνιμη αίσθηση επικείμενης απειλής. Συγχρόνως, το όφελος από την κοινωνική, συναισθηματική και γνωστική μάθηση μπορεί να ελαττωθεί. Η ικανότητα του να μαθαίνει και να ενσωματώνει νέες πληροφορίες στο σχολείο ή στην παρέα, προϋποθέτει έναν παιδικό εγκέφαλο σε κατάσταση "ήρεμης προσοχής", μία κατάσταση που ένα κακοποιημένο παιδί σπάνια επιτυγχάνει. Επίσης, τα παιδιά που δεν έχουν αναπτύξει υγιείς συναισθηματικούς δεσμούς με τους φροντιστές τους και οι πρώιμες συναισθηματικές εμπειρίες, λόγω των επιπτώσεων στον εγκέφαλο, δεν δημιούργησαν τις απαραίτητες βάσεις για θετική συναισθηματική ανάπτυξη, μπορεί να έχουν περιορισμένη ικανότητα για ενσυναίσθηση. Η ικανότητα συναίσθησης ενοχών, καθώς και η ενσυναίσθηση, κτίζεται με τα βιώματα. Έτσι, όταν ένα παιδί δεν έχει αισθανθεί συναισθηματικό δέσιμο με κάποιο άτομο, αναμένεται να μη μπορεί στο μέλλον να αισθανθεί ενοχές όταν πληγώνουν ή ακόμη και όταν σκοτώνουν κάποιον.

Επίσης τα παιδιά που βιώνουν ή γίνονται μάρτυρες σωματικής κακοποίησης υποβάλλονται σε αλλαγές στη δομή του εγκεφάλου τους γεγονός που μπορεί να αυξήσει τη προδιάθεση κατάθλιψης και χρήσης ουσιών στα μετέπειτα στάδια της ζωής τους, σύμφωνα με νέες μελέτες.

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

Στην περίπτωση που η κακοποίηση έχει ήδη συμβεί, υπάρχουν ενδείξεις ότι η άμεση και έγκαιρη παρέμβαση μπορεί να βοηθήσει, ελαχιστοποιώντας τις μακροπρόθεσμες επιπτώσεις αυτής της τραυματικής εμπειρίας στην ανάπτυξη του εγκεφάλου. Ωστόσο, ενώ η έγκαιρη παρέμβαση στα κακοποιημένα παιδιά μπορεί να ελαχιστοποιήσει τις συνέπειες της κακοποίησης και παραμέλησης, είναι πιο ωφέλιμο να αποτραπεί η κακοποίηση πριν εκδηλωθεί. Το κόστος - τόσο σε ατομικό όσο και σε οικονομικό επίπεδο - επούλωσης των προβλημάτων αυτών των παιδιών είναι πολύ μεγαλύτερο από το κόστος πρόληψης της κακοποίησης και της προώθησης μιας υγιούς ανάπτυξης του εγκεφάλου κατά τα πρώτα χρόνια ζωής.

Η παρέμβαση σε περιπτώσεις κακοποίησης αρχίζει από τη στιγμή που θα γίνει η καταγγελία ή που κάποιος θα απευθυνθεί σε κάποιον ειδικό. Η βασική προτεραιότητα είναι η προστασία του θύματος με κάθε τρόπο, ακόμα και με την απομάκρυνση του από το κακοποιητικό περιβάλλον.²⁵

Στην περίπτωση των παιδιών συνήθως προτείνεται νοσηλεία για μερικές μέρες όπου θα γίνουν και όλες οι απαραίτητες εξετάσεις και μετά η ομάδα των ειδικών θα αποφασίσει εάν το παιδί θα γυρίσει σπίτι του ή θα πάει σε ίδρυμα, σε ανάδοχη οικογένεια ή θα δοθεί για υιοθεσία. Σε περίπτωση που το παιδί επιστρέψει σπίτι απαραίτητη είναι η συνεχής επίβλεψη της οικογένειας και η συχνή επανεκτίμηση της κατάστασης. Η κινητοποίηση του κοινωνικού περιβάλλοντος (συγγενείς, γειτονιά, σχολείο, τοπικές υπηρεσίες) μπορεί να παίζει καθοριστικό ρόλο στην προστασία του παιδιού.

Σε κάθε περίπτωση, η ψυχοθεραπευτική παρέμβαση είναι απαραίτητη για όλα τα εμπλεκόμενα μέλη από έναν έμπειρο σε θέματα κακοποίησης θεραπευτή.²⁶

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Τα ακραία γεγονότα που βιώνουν κάποιες φορές τα παιδιά, ξεπερνούν το εύρος της αντοχής τους στο στρες, στο φόβο και γενικότερα στα οδυνηρά συναισθήματα, με συνέπεια να τα “τραυματίζουν” και να διαταράσσουν σοβαρά την ψυχική αλλά και τη σωματική τους υγεία. Ειδικότερα, τα παιδιά μετά από τη βίωση τραυματικού γεγονότος μπορεί να εκδηλώσουν ένα φάσμα συμπτωμάτων, τα οποία παραπέμπουν σε μετατραυματική διαταραχή που συχνά επηρεάζει σημαντικά τη λειτουργικότητά τους, την ομαλή ψυχοσυναισθηματική τους εξέλιξη έχοντας αντίκτυπο και επιβαρύνοντας πολλές πτυχές της μετέπειτα ενήλικης ζωής τους. Οι νοσηλευτές ως επαγγελματίες υγείας που εμπλέκονται ενεργά στην πρόληψη της εκδήλωσης μετατραυματικής συμπτωματολογίας, αλλά και στη φροντίδα παιδιών μετά από τη βίωση ψυχοτραυματικού γεγονότος είναι οι παιδιατρικοί νοσηλευτές, οι νοσηλευτές ψυχικής υγείας, οι κοινοτικοί νοσηλευτές, καθώς και οι σχολικοί νοσηλευτές. Με την αξιοποίηση των στοιχείων του νοσηλευτικού ιστορικού που αφορούν την προσωπικότητα του παιδιού, την ιστορία της ζωής του, τη φύση και τα χαρακτηριστικά του τραυματικού γεγονότος, το βαθμό επηρεασμού του παιδιού από το “τραύμα”, καθώς και το πλαίσιο που διαβιεί, οι νοσηλευτές πραγματοποιούν τη συνολική εκτίμηση του παιδιού και της οικογένειάς του. Από τη στιγμή που δεν υπάρχουν πλάνα φροντίδας, τα οποία να αναφέρονται στο παιδί μετά από τραυματικό γεγονός, οι νοσηλευτές συνθέτουν τις βασικές και τις εξειδικευμένες γνώσεις τους και λαμβάνοντας υπόψη τον αιτιολογικό παράγοντα του “τραύματος”, την ηλικία του παιδιού, τη γενική του υγεία, τη σοβαρότητα της μετατραυματικής συμπτωματολογίας, την ύπαρξη ή όχι υποστηρικτικού περιβάλλοντος και την ανταπόκρισή του στις θεραπευτικές παρεμβάσεις, διαμορφώνουν το σχεδιασμό και την εφαρμογή νοσηλευτικών θεραπευτικών παρεμβάσεων. Οι πληροφορίες και τα μηνύματα που δίνει το παιδί με “τραύμα” στο νοσηλευτή με τη λεκτική επικοινωνιακή συνδιαλλαγή, τη σχεδιαστική αποτύπωση των σκέψεων και των συναισθημάτων του, τη συμμετοχή του σε θεατρικό παιχνίδι και γενικότερα με κάθε εκφραστικό μέσο, γίνονται η αφετηρία για την εφαρμογή των ενδεδειγμένων θεραπευτικών παρεμβάσεων. Επίσης, η στήριξη από τον κοινοτικό και τον σχολικό νοσηλευτή των “τραυματισμένων” παιδιών και η άσκηση συμβουλευτικής στις οικογένειές τους με την αξιοποίηση του κοινοτικού θεραπευτικού πλαισίου, καθώς και η ευαισθητοποίηση του κοινοτικού περιβάλλοντος θεωρείται ότι είναι μείζονος σημασίας και αναγκαία για τη θεραπευτική τους πορεία και την αποκατάσταση της λειτουργικότητάς τους.

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τα βιώματα που συχνά έχουν τα παιδιά, ζώντας σε ένα κόσμο με σαρωτικές αλλαγές και απρόβλεπτα ακραία γεγονότα είναι ιδιαίτερα αγχογόνα και αρκετές φορές τραυματικά, ώστε να ακυρώνουν κάθε μηχανισμό προσαρμογής τους. Τραυματικές εμπειρίες για ένα παιδί μπορεί να είναι η έκθεση σε φυσικές καταστροφές, σε συνθήκες όπως ο πόλεμος και η τρομοκρατία, σε καταστάσεις θυματοποίησης (φυσική ή σεξουαλική κακοποίηση), σε ατυχήματα με συνέπεια σοβαρό τραυματισμό και αναπηρία ή με απώλεια αγαπημένου προσώπου, σε απειλητικές ασθένειες και επώδυνες νοσηλείες, καθώς και σε καταστάσεις ενδοοικογενειακής και εξωοικογενειακής βίας. Ο σκοπός της παρούσας βιβλιογραφικής ανασκόπησης ήταν να διερευνήσει μέσα από την κριτική μελέτη της βιβλιογραφίας τη νοσηλευτική φροντίδα των παιδιών που έχουν υποστεί έμμεσα αλλά και άμεσα κακοποίηση οποιουδήποτε είδους. Από την ανασκόπηση διαπιστώθηκε ότι οι δημοσιευμένες πηγές που αναφέρονται στη νοσηλευτική προσέγγιση παιδιών μετά από τραυματικό γεγονός είναι πολύ περιορισμένες και δεν παρέχουν σαφή προγράμματα νοσηλευτικής φροντίδας. Η νοσηλευτική φροντίδα παιδιού μετά από τραυματικό γεγονός περιλαμβάνει την πρόληψη του τραύματος, την ανίχνευση της πρώιμης συμπτωματολογίας, την προστασία του από αυτοκαταστροφική και αυτοκτονική συμπεριφορά, την ανάκτηση της εμπιστοσύνης στον εαυτό του και στους άλλους, την ενίσχυση της αυτοέκφρασης, την κάλυψη των συναισθηματικών του αναγκών, τη συμβουλευτική της οικογένειας, την επανασύνδεσή του με τους συνομηλίκους του και τις δραστηριότητές του, καθώς και την εξασφάλιση συνεχιζόμενης παρακολούθησης της θεραπευτικής του πορείας. Συμπεράσματα: Τα τραυματικά βιώματα επηρεάζουν άμεσα ένα παιδί σε φυσικό, διανοητικό και συναισθηματικό επίπεδο, έχοντας επιπτώσεις στην ομαλή ψυχοσυναισθηματική του ανάπτυξη, στη διαμόρφωση της προσωπικότητάς του και στην ποιότητα της παιδικής και της ενήλικης ζωής του. Ο νοσηλευτής χρειάζεται να γνωρίζει θεραπευτικές τεχνικές για να φροντίσει παιδιά μετά από βίωση τραυματικού γεγονότος στην κοινότητα, αλλά και σε κλινικό περιβάλλον. Είναι επίσης αναγκαίο να διαμορφωθούν προγράμματα νοσηλευτικής φροντίδας που να βασίζονται σε ενδείξεις από συστηματικές ανασκοπήσεις.

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

ABSTRACT

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Παιδική κακοποίηση, παιδί, βία, σχολικός εκφοβισμός, παραμέληση, ψυχολογική βία, καταπάτηση δικαιωμάτων, οικογενειακό περιβάλλον, έλλειψη παιδείας.

KEYWORDS: family, child abuse, children, bullying, fighting, violence, constraint, use of force in child, etc.

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Παναγοπούλου Π. Παιδική Κακοποίηση, INTERREG III A Ελλάδα-Βουλγαρία, 2007.
2. Ελληνική Εταιρεία Πρόληψης και Μελέτης της Σεξουαλικής Κακοποίησης, 2006.
3. Cole M, Cole SR. Η Ανάπτυξη των παιδιών: Γνωστική και ψυχοκοινωνική ανάπτυξη κατά τη Νηπιακή και Μέση παιδική ηλικία. Τυπώθηκε: Αθήνα, 2002.
4. Ronan K R, Canoy D F, Burke K J. Child Maltreatment: Prevalence, Risk, Solutions, Obstacles, Australian Psychologist, 2009, 44(3): 195-213.
5. Στατιστική της Κοινωνίας, 2008. Retrieved from www.societystats.blogspot.com.
6. Madu S.N. The Relationship between Parental Psychical Availability and Child Sexual, Psychical and Emotional Abuse: A study among a sample of University students in South Africa. Scandinavian Journal of Psychology, 2003, 44: 311-318.
7. Κουρκούτα Λ, Νοσηλευτικό Απόρρητο. 24^ο Νοσηλευτικό Συνέδριο 20-22 Μαΐου. Αθήνα, 1997.
8. Cawson P, Wattam C, Brooker S, Kelly G, Child Maltreatment in the United Kingdom: A Study of the Prevalence of child Abuse and Neglect, London, NSPCC, 2000.
9. Αγάθωνος-Γεωργοπούλου Ε., 1982, «Κακοποίηση και παραμέληση του παιδιού σήμερα», στο Παιδιατρική, 46(5-6), σελ 409-417.
10. Γουόρς Ν., 1999, Λουλούδι της ερήμου, εκδόσεις Ωκεανίδα, σελ, 44.
11. Τσελεμέγκου-Αντωνιάδου Β., 1986, Βία στην οικογένεια-νομική αντιμετώπιση, στα Παιδιατρικά Χρονικά, 16 (3-4), σελ. 231.
12. Αγάθωνος -Τσαγκάρη Μ., 1999, Εγχειρίδιο για τα δικαιώματα του παιδιού, Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού, Αθήνα.
13. Αγάθωνος-Γεωργοπούλου Ε., 1998, Οδηγός για την αναγνώριση και αντιμετώπιση της κακοποίησης και παραμέλησης, Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού, Αθήνα.
14. Herbert, M. (1998). Ψυχολογικά προβλήματα παιδικής ηλικίας. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
15. Χαμόγελο του Παιδιού
16. Επιμέλεια. Ι. Τσιάντης, (1991), «Ψυχική Υγεία του παιδιού και της οικογένειας». Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα. 1ο τεύχος.
17. Αγάθωνος-Γεωργοπούλου Ε., 1991, Οδηγός για την αναγνώριση και αντιμετώπιση της κακοποίησης και παραμέλησης, Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού, Αθήνα.

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

18. Βουιδάσκης Κ.Β., Η επιθετικότητα σαν κοινωνικό πρόβλημα στη οικογένεια και στο σχολείο: Η Συμβολή στην κοινωνιολογία της παιδείας, Γρηγόρη, Αθήνα, 1987.
19. Herbert M., Ψυχολογική Φροντίδα του παιδιού και της οικογένειας του (μτφ. Σκαρβέλη Γ.) Ελληνικά Γράμματα, 1997.
20. Λαμπροπούλου Ε., Η κατασκευή κοινωνικής πραγματικότητας: Η περίπτωση της βίας και της εγκληματικότητας, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 1997.
21. Τσαλίκου Φ., Σχιζοφρένεια και φόνος: μια ψυχολογική εγκληματολογική έρευνα, Παπαζήση, Αθήνα, 1989.
22. Walker E.L., Η Κακοποιημένη γυναίκα, Ελληνικά Γράμματα, 1989.
23. Οδηγός για την Αναγνώριση και την Αντιμετώπιση της Κακοποίησης και Παραμέλησης του Παιδιού, Ινστιτούτο Υγείας Παιδιού, Αθήνα 1988.
24. Τσιόγκουρος Χ., Η άσκηση βίας στην οικογένεια, 82,159-164, 1989.
25. Ινστιτούτο Υγείας Παιδιού, Κακοποίηση-Παραμέληση παιδιών, Οδηγός για επαγγελματίες, Αθήνα, 1987
26. www.hamogelo.gr
27. Βαλάση-Αδάμ, Κακοποίηση Παιδιού, Αθήνα 1995
28. <https://childrendvoice.files.wordpress.com/2013/03/capture-6.jpg>
29. Γιωτάκος, Ο.& Πρεκατέ, Β. (31-10-2006). Σχολικός Εκφοβισμός. Η βία δεν είναι μαγκιά. Ε-Ιατρικά, Υγεία και διατροφή, Ελευθεροτυπία.
30. Τσαούσης, Γ.Δ. (2004). Η κοινωνία του ανθρώπου- Εισαγωγή στην Κοινωνιολογία. Αθήνα: Βιβλιοθήκη Κοινωνικής Επιστήμης και Κοινωνικής Πολιτικής- Gutenberg
31. Αρτινόγλου, Β. (2001). Βία στο σχολείο. Έρευνες και πολιτικές στην Ευρώπη. Αθήνα: Μεταίχμιο
32. Μαρούδας, Γ.Η. & Μπελεδάκης, Δ.Μ. (2006). Τα δικαιώματα του παιδιού, το σχολικό κλίμα και η Αντιαυταρχική Αγωγή του A.S. Neil. Αθήνα: Μετασπουδή
33. Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού (2008), *Μελέτη δημιουργίας επιδημιολογικών εργαλείων διαρκούς επιτήρησης της επίπτωσης κρουσμάτων κακοποίησης-παραμέλησης παιδιών. Υπόεργο 4 του Έργου: Προαγωγή της Υγείας και της Ποιότητας Ζωής του Μέλλοντος: Εκπαίδευση και Αγωγή Υγείας για τον Έλεγχο και την Πρόληψη της Παιδικής Κακοποίησης-Παραμέλησης.*
34. Fereti I., Stavrianaki M. (1997), “The use of physical punishment in the Greek family: selected sociodemographic aspects”, International Journal of Child and Family Welfare, 2(3), pp. 206-216.

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

35. <http://www.e-abc.eu/gr/sholikos-ekfovismos/>
36. <http://www.hfcbeatbullying.info>
37. <http://www.onevibefilms.com/bullying/greek/>
38. <http://www.ebscohost.com/titleLists/rwh-coverage.htm> Βήμα Ασκληπιού
39. Προσέγγιση της κακοποίησης και παραμέλησης των παιδιών στην Ελλάδα (2007), Καστανίδου Σοφία - Υπεύθυνη Συμβουλευτικού Σταθμού Νέων ν. Λάρισας.
40. Βία κατά ανηλίκων, Νικολαΐδης Γιώργος (Δ/ντης Διεύθυνσης Οικογενειακών Σχέσεων – Ινστιτούτο Υγείας Παιδιού).
http://www.esdy.edu.gr/files/011_Ygeias_Paidiou/Koinonikh_Paidiatrikh_tei_mathimata/1_Bia_enantion_paidion.pdf

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

ΧΡΗΣΙΜΟΙ ΙΣΤΟΤΟΠΟΙ

- UNICEF GREECE
<http://www.unicef.gr/>

- ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΥΓΕΙΑΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ
www.ich-mhsw.gr

- ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ
http://www.0-18.gr/front-page?set_language=el

- ΧΑΜΟΓΕΛΟ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ
<http://www.hamogelo.gr/>

- ΑΝΘΡΩΠΟΣ
<http://www.anthropos.gr/>

- ΟΜΠΡΕΛΑ:
Ελληνική Εταιρία Μελέτης και Πρόληψης της Σεξουαλικής Κακοποίησης
<http://www.obrela.gr/>

- EUROPEAN COMMISSION
http://ec.europa.eu/index_en.htm

- ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
http://ec.europa.eu/index_el.htm

- SAVE THE CHILDREN
http://www.savethechildren.org/site/c.8rKLIXMGIpI4E/b.6115947/k.8D6E/Official_Site.htm

- WORD HEALTH ORGANIZATION
<http://www.who.int/en/>

Η κακοποίηση παιδιών, ενδοοικογενειακή βία και νοσηλευτική παρέμβαση.

-EUROPA DAPHNE PROGRAMMES

http://ec.europa.eu/justice_home/daphnetoolkit/html/search/generateSearchServlet?task=search_all_projects&lang=en&select=8

-COUNCIL OF EUROPE

<http://www.coe.int/>

<http://www.mazigiatopaidi.gr/main.php>.